

**Dirençli Kentler
Demokrasi ile
Mümkün**

**Yerel
Yönetimlerden
Temel Beklenti
Yenilenebilir
Enerji ve
Altyapı!**

AKÇANSA'DAN DOĞA VE İKLİM DOSTU ÜRÜNLERLE YEŞİL GELECEĞE DESTEK!

İklım hedeflerimiz doğrultusundaki sorumlu yaklaşımımızı
'Sürdürülebilir Ürün Hareketi' girişimiyle destekliyoruz.
Çevre dostu sürdürülebilir çimento ürünlerimizi 'Green For Cement',
düşük karbonlu hazır beton ürünlerimizi ise 'Green For Concrete'
çatısı altında topladık.

Doğaya saygılı ürünlerle sürdürülebilirlik hedeflerimizi destekliyor,
yeşil yarınlar için çalışıyoruz.

GREEN FOR CEMENT

Actioncem

Solidcem

ACTIONCEM

SÖLIDCEM

ACTIONCEM^{ECO}

SÖLIDCEM^{ECO}

ACTIONCEM^{PRO}

SÖLIDCEM^{PRO}

Duocem

DUQCEM

DUQCEM^{ECO}

DUQCEM^{PRO}

GREEN FOR CO₂CRETE

Value Added
Product Category

Standard
Product Category

A⊕BETON

eco crete®

HIDROMIX

eco crete®⊕

S⊕LIDMIX

S⊕LIDMIX^{PRO}

100⊕BETON

Y⊕LBETON

Y⊕LBETON^{PRO}

PERFORMİX

Dr. Barış DOĞRU
baris@ekoIQ.com

İklim Değişikliği: İnşallah Gelecek Seçimlere!

Konda Araştırma ile bu yıl altıncısını gerçekleştirdiğimiz “[Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı](#)”, bize büyük bir tutarlılıkla altı yıldır aynı şeyi söylüyor: “İklim değişikliğinin gerçekliği ile ilgili bir şüphemiz yok. İnsani faaliyetlerden kaynaklandığına da neredeyse eminiz. Ve bu durumdan çok endişeliyiz.” Bu yargıların her biri, hemen her yıl %70’lerin, bazen %80’lerin üzerine çıkan geniş toplum kesimleri tarafından dile getiriliyor. Bu oranların, çoğu Batı ülkesinden bile yüksek olduğunu hatırlatmakta fayda var. Yaygın kamu kampanyaları ve sistemik eğitim uygulamaları olmadan ulaşılan bu rakamlar, bana her yıl Nazım Hikmet’in “**Topraktan öğrenip kitapsız bilen**” Türk köylüsü dizelerini hatırlatıyor. Eğitim ve modernleşmenin bu oranı artırdığını görmekte birlikte, en düşük eğitim seviyelerinde bile “iklim değişikliğiyle” ilgili bir çeşit “uyanıklık” olduğu ortada.

Tek bir veri vererek bu durumu somutlaştırmak istersek, Türkiye toplumunun %92’sinin son yıllarda Türkiye’de sel, fırtına, aşırı sıcaklık, kuraklık gibi düzensiz hava olaylarının arttığını, toplumun sadece %2’sinin aşırı hava olaylarının azaldığını düşündüğünü söyleyebiliriz.

“Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı 2023” araştırmasında, bu genel bilgi ve endişe durumunun, yerel seçimler ekseninde nasıl yansımaları olduğunu anlamaya da çalıştık. Ve yine o pratik bilginin ve uyanıklığının yansımalarına rastladık.

Bu seneki araştırmada halkın iklim kriziyle mücadelede görevin en çok kime düştüğünü de öğrenmek istedik, Bu kapsamda “Sizce iklim krizi ile mücadelede en çok kime görev düşüyor?” sorusuna ankete katılanlar, en fazla sorumluluğun %55 oranla

Hükümet/Cumhurbaşkanına ait olduğunu yanıtını verdi. Bu oranı %22 ile Yerel yönetimler/belediyeler takip ediyor. Bu veri, Türkiye’de temel tüm süreçlerde kararların tek ve merkezi bir noktadan alındığı konusundaki gerçeklikle oldukça uyumlu.

2023 araştırmasının, aslında daha önceki seneler gibi, Türkiye toplumu ve iklim değişikliği konusunda yine şaşırtıcı ve ilginç bir farkındalık durumunu ortaya koyduğunu söylemek gerekiyor. İklim değişikliğiyle küresel mücadelede iki temel başlık olan “emisyon azaltımı” (yenilenebilir enerji yatırımlarının artırılması) ve “uyumun” (özellikle kentsel altyapıların var olan iklim değişikliği etkilerine karşı güçlendirilmesi), yerel yönetimlerden temel beklentilerde ilk iki sırada çıkması manidar gözüküyor. Yenilenebilir enerji yatırımları tercihinin gençler, eğitimliler ve modernler arasında daha yüksek; altyapıların iklim değişikliğine uyumlanmasının ise daha yaşlı kesimler, dindarlar ve daha az eğitimliler arasında yüksek çıkması ise, yine Türkiye toplumunun kendine has kutuplaşmasının işareti olarak da okunabilir.

İlginç olan ise, “kitaba” yani iklim değişikliği literatürüne baktığımızda, iklim değişikliğiyle gerçek ve kapsamlı bir mücadelenin gerçekten de bu iki başlığı da içermesi gerektiğini görmemiz. Bu iki farklı toplumsal kesimin beklenti ve taleplerini giderebilecek bir kentsel programın, bu kutuplaşma halini de biraz olsun söndürebileceğini söylemek bilmem fazla mı iddialı olur? İklim değişikliği ve kalkınmanın isminin bile geçmediği bir yerel seçim süreci yaşadığımız için bunu test etmemiz de imkansız görünüyor. İnşallah gelecek seçimlerde, bunları konuşur, tartışır ve gerçek sorunlarımıza nihayet gelebiliriz...

04 Gözümüzden Kaçmayanlar / Gözde İVGİN

Yapılan yeni bir araştırma, hava kirliliğindeki ince partiküllerin solunması nedeniyle her yıl küresel olarak 1 milyondan fazla insanın öldüğünü ortaya koyuyor; Çevre ve iklim alanında çalışan düşünce kuruluşu Ember, Türkiye'nin 2024'te lider Almanya'yı da geride bırakarak Avrupa'nın en çok kömür yakan ülkesi olma yolunda ilerlediğini açıkladı; ABD'de yapılan bir çalışmada anne karnındaki bebekleri sarmalayan plasentada mikropластиğe rastlandı...

06 Sürdürülebilir İşler / Gerçek Nerede? Yanlış Bilgi ve Dezenformasyon

Arzu Deniz AKSOY

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2024 zirvesinde yayımlanan WEF 2024 Küresel Risk Raporu'na göre, 'misinformation' yani bilgi kirliliği, ilk kez bu yıl iklim krizini, yoksulluğu ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini geride bırakarak en büyük risk olarak değerlendiriliyor.

10 Organik Beslenmeye Doğru

Küresel Gıda İsrafi Davranış Değişikliği ile Önenebilir! "Bugün Senin Günün!"; Hamileler için En İyisini Düşünen Bakım; Gıda Sistemlerini "Gıda Kahramanları" İyileştirecek; Kaliteli Organik Yağlardan Gelen Nem; Sürdürülebilir Gıda Sistemlerinin Tamamlayıcısı: Mikro Bahçecilik; Doğaya Karşı Hassas, Cildinizle Uyumlu

14 Geleceğin Sorusu / Sünger Şehirler: Doğaya Dönüş ve Sürdürülebilirlik / Gökçe ÖTKÜN ve Sena HACİSAOĞLU

Dünya üzerindeki nüfusun sürekli artmasıyla birlikte özellikle gelişen ülkelerde şehirleşme hızı da paralel olarak artıyor. Yoğun nüfusun barınma başta olmak üzere ihtiyaçlarını karşılamak adına boş alanların hızla altyapı ve bina sistemlerine dönüşmesiyle şehirlerimiz devamlı olarak sert zemin adını verdiğimiz yüzeylerle kaplanıyor. Bu geçirimsiz yüzeylerin artmasıyla yağmur suyu yönetimi daha da karmaşık hale geliyor.

16 Sağlık / Belediye Başkanı Olarak Seçildiniz, Tebrikler!

Prof. Dr. E. Didem EVÇİ KİRAZ

Şehir planlaması, risk yönetimi ve dirençlilik, şehirlerde halk sağlığını teşvik etmek ve korumak için giderek önem kazanıyor. Başkanlığınız süresince bu konularda yol haritanız hazır mı?

20 Sürdürülebilir Kalkınma / Yapay Zeka, Sürdürülebilirlik Gündeminde "Gıda" mı, Yoksa "Zehir" mi? / Gülin YÜCEL

Sürdürülebilirlik ve yapay zeka arasındaki ilişkiyi, daha sürdürülebilir bir gezegen için yapay zekanın nasıl kullanılabileceği yani bu teknolojinin sürdürülebilirlik çabalarına nasıl katkı sağlayabileceği üzerinden kurgulamak gerekir.

26 İyi Bak / Kentlerin Dirençliliği: Çoklu Krizler Karşısında Güçlenme Stratejileri / Emre GÜZEL

"Dirençli" olarak İngilizceden Türkçeye çevrilen "resilience" kelimesinin "direnge, dayanıklı" gibi kullanımlarını da görmemiz mümkün. Farklı kullanımları olmakla birlikte benzer anlamlar taşıyan "dirençli olmak" kentsel dirençlilik bağlamında ne anlama geliyor?

30 KÜRE / Mona Lisa Olmayacaksa, Gezegeni İklim Krizinden Kurtarmanın Ne Anlamı Var? / Arif ERGİN

İklim konusundaki duyarsızlığa dikkat çekmek ve petrol endüstrisi ile 'iş tutan' yöneticileri eleştirmek isteyen aktivistler aslında son eylemleriyle insanlığa şu soruyu soruyorlar: Sanat mı hayat mı?

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Dr. Barış Doğru baris@ekoIQ.com

Editör

Bulut Bağatır bulut@ekoIQ.com
Elif Yaşar Özyürek elif@ekoIQ.com
Nihat Nuyan nihat@ekoIQ.com

Art Direktör Özlem Sarar D. ozlem@ekoIQ.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay sibel@ekoIQ.com

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü

Elif Gökçe Şahin gsahin@alumni.harvard.edu

Redaksiyon Şöhret Baltaş

Katkıda Bulunanlar

S. Sena Akkoç, Nilsu Birce Bayraktar, Eren Baltaş

Yayın ve Yönetim Adresi:

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Osmanağa Mahallesi, Kuşdili Caddesi No: 33/2 34714 Kadıköy, İstanbul
Tel: (90) 216 349 40 97-98

İki ayda bir yayınlanır. Yaygın Süreli Yayın ISSN 1309-441-6

34 Sosyal Sorumluluk / “Yeşil Mentör” Olarak Seçilen Allianz Teknik, KOBİ’lerin Yanında

TÜBİTAK tarafından, Türkiye’de yeşil dönüşüme destek olacak mentorler havuzuna seçilen Allianz Teknik’in hizmetleriyle yeşil dönüşüm yolculuğuna çıkan KOBİ’ler, TÜBİTAK’ın sağladığı %90 oranındaki hibe desteğinden yararlanabilecek.

36 Bilimin İzinde / Despotizm mi Demokrasi mi:

Hayvan Davranışları Bize Ne Anlatıyor? / Ömer MIZRAK

Bir hayvan, insanlar gibi elini kaldırmak ya da pusuladan istediği seçeneği işaretleyerek oy kullanmaz. Sahi, bir hayvan nasıl oy kullanır?

40 DOSYA 110 / Dirençli Kentler Demokrasi ile Mümkün

Dirençli kentler, yaşanabilir şehirler, sürdürülebilir bir gelecek ve yerel yönetimlerle ilgili taleplerin her şeyden önce demokrasinin olabildiğince şeffaf ve adil uygulanmasına bağlı olduğunu göz önünde bulundurmamak önem arz ediyor.

70 UN Global Compact Türkiye / 2030’a Doğru Daha Hızlı, Daha İleri

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’na (SKA) ulaşmamız için katetmemiz gereken uzun bir yol var. Geçtiğimiz yıl UN Global Compact tarafından yayımlanan Sürdürülebilir Kalkınma Raporu bu durumu verilerle net bir şekilde ortaya koyuyor.

72 Veri-Analiz / Elif Gökçe ŞAHİN

Avrupa’yı Bekleyen İklim Felaketleri; Enerji Hızla Yenileniyor; Enerji Talebini Azaltmak; İnsani Kalkınmada Yeni Eğilim: Kutuplaşma

76 Söyleşi / Moda Sektöründen Çevre Dostu Bir Yaklaşım: “Geleceği Yeşil Gör”

Günümüzde ihtiyacın çok üzerinde kıyafet satın alındığını ve ürünlerin kullanım süresinin giderek kısaldığını belirten Sneaks Up CEO’su Mustafa Ünal, uygun fiyatlı olduğu için tercih edilen düşük kaliteli ürünlerin ise tekstil atıklarının artmasına ve doğal kaynakların tükenmesine yol açtığını söyledi.

78 Sürdürülebilir Tüketim / Güçlü Sürdürülebilirlik Performansı Markaları Değerli Kılıyor / Prof. Dr. Ahu ERGEN

Markaların değerlerinin artmasında kurumsal sürdürülebilirlik faaliyetlerinin rolü her geçen gün artıyor. Güçlü markaların çevresel, sosyal, ekonomik performanslarını sürdürülebilirlik raporlarında, şeffaf biçimde kamuoyu ile paylaştıkları görülüyor.

80 Yaşanabilir Kentler / Kadın Siyasette Neden Olmalı? Sibel BÜLAY

Parlamentolararası Birlik’in, 65 ülkede kamu görevlerinde bulunan kadınlarla yaptığı anketin sonucu: Kadınların %90’ı, kadınların çıkarlarını temsil etme ve toplumun diğer üyelerini savunma sorumluluğuna sahip olduklarına inanıyor.

84 Marjinal Sosyal / Yerel Seçimlerin Gölgesinde Dirençli Şehirler Yaratmak / Aynur KOLBAY HÜLYA

Hızlı kentleşmenin ve artan çevresel zorlukların damgasını vurduğu çağımızda, dirençli şehirler kavramı, kentsel toplulukların sürdürülebilirliğini ve refahını sağlamak için önemli bir gereklilik olarak ortaya çıkmış durumda.

86 Agrokültür / Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma için: Agroturizm Bahar ÇINAR

Agroturizm, tarımın ve turizmin birlikte yapıldığı, ekolojik sürdürülebilirlik açısından önemli bir yere sahip, turizm alt başlığıdır. Kazan-kazan yaklaşımıyla kırsal kalkınmaya destek sağlamanın yanında insanı doğayla kavuşturur.

90 Politik Kamera / Ceylin: Çocuk İşçiler Portakalın “Tadını Çıkartıyor” / Nihat NUAYAN

Seçme şansı iktidar ve iktidarı besleyen toplum tarafından gasp edilmiş, yüzü yara bere içinde bir çocuk, niş kafelerde az buzlu taze sıkma portakal sularımıza daldırılmış tek kullanımlık plastik pipetlerimizle dibini höpürdettiğimiz içeceklerimizin tadını çıkarıyor.

93 KİTAP

Sermayenin Yaşayan Ölülere; Plastik; Managing the Local Climate: A Third Way to Respond to Climate Change (Yerel İklimi Yönetmek: İklim Değişikliğine Yanıt Vermekte Üçüncü Yol)

gözü- müzden kaçma- yanlar

Yapılan yeni bir araştırma, hava kirliliğindeki ince partiküllerin solunması nedeniyle her yıl küresel olarak 1 milyondan fazla insanın öldüğünü ortaya koyuyor; Çevre ve iklim alanında çalışan düşünce kuruluşu Ember, Türkiye'nin 2024'te lider Almanya'yı da geride bırakarak Avrupa'nın en çok kömür yakan ülkesi olma yolunda ilerlediğini açıkladı...

Gözde İVGİN

Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde hissedilen sıcaklığın 60,1 dereceye çıkmasıyla ülkede şu ana kadarki en yüksek "hissedilen sıcaklık" kaydedildi.

Nehirlerin "özgürce akmasını" savunan Avrupa Baraj Kaldırma Hareketi, 2022'de 325 barajın kaldırılmasını sağladı. Bu, bir önceki yıla göre %36 artış anlamına geliyor.

Türkiye'deki aşırı hava olaylarının sayısı 2023'te 1.475'e çıktı ve yeni bir rekor kırdı. Bir yıl öncesine göre %45'i bulan artış oranıyla büyük bir sıçrama yaşandı.

ABD'de yapılan bir araştırmada anne karnındaki bebekleri sarmalayan plasentada mikroplastığe rastlandı. Tespit edilen en yaygın plastiğin, plastik

torba ve şişe yapımında kullanılan polietilen olduğu belirtildi.

Uluslararası Enerji Ajansı'nın son raporuna göre, dünyanın enerjiden kaynaklanan karbondioksit emisyonları 2023 yılında bir kez daha zirveye ulaştı. Kuraklıklar ve artan enerji talebinin fosil yakıt kullanımını artırmasıyla emisyonlar bir önceki yıla göre 410 milyon ton artarak 37,4 milyar tona erişti.

Yapılan yeni bir araştırma, hava kirliliğindeki ince partiküllerin solunması nedeniyle her yıl küresel olarak 1 milyondan fazla insanın öldüğünü ortaya koyuyor. Doğu Asya, bu ölümlerin yarısından fazlasına ev sahipliği yapıyor.

İstanbul Aydın Üniversitesi Gıda Güvenliği ve Beslenme Anabilim Dalı Gıda Güvenliği Programı'nda yapılan bir doktora çalışması, İstanbul'da satılan midyelerin büyük bölümünün mikroplastik içerdiğini gösterdi. Çalışma için analiz edilen 30 numuneden 22'sinin mikroplastik içerdiği görüldü.

Avrupa'nın birçok ülkesinde haftalardır devam eden çiftçi protestolarına rağmen Avrupa Parlamentosu tartışmalı Doğa Restorasyon Yasası'na onay verdi. Yasaya göre, üye ülkelerin 2030 yılına kadar kara ve deniz alanlarının en az beşte birinde doğayı restore etmek için önlemler alması gerekiyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, İkizköy'deki Akbelen Ormanları'nın çevresinde yer alan 190 parsellik tarım arazisinin linyit madenine açılması için verdiği **acele kamulaştırma kararını** iptal etti. Akbelen Ormanı'nın çevresindeki 190 parsellik tarım arazisi, linyit madeni sahası olarak kullanılmak üzere kamulaştırılmıştı.

Birleşmiş Milletler (BM) hayvan göçlerine dair ilk kez rapor hazırladı. Çalışmaya göre, dünya üzerinde göç eden türlerin beşte birinden fazlası, insan faaliyetlerinin yol açtığı iklim değişikliği nedeniyle **yok olma tehlikesiyle karşı karşıya**.

Yeni yayımlanan bir araştırmaya göre, iklim krizinin etkilediği hava olayları nedeniyle bir ile beş arasında numaralandırılan kasırga şiddeti ölçeğine, **"mega kasırgalar"** için altıncı aşamanın eklenmesi gerekiyor.

Çevre ve iklim alanında çalışan düşünce kuruluşu Ember, Türkiye'nin 2024'te lider Almanya'yı da geride bırakarak **Avrupa'nın en** çok kömür yakan ülkesi olma yolunda ilerlediğini açıkladı. Kuruluşun derlediği son verilere göre, Türkiye 2023 yılında kömür nedeniyle 118 milyon ton karbondioksit ve ilgili gazların salımına neden oldu.

Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı Von Der Leyen, AP Parlamentosu'nda 2030 yılına kadar **pestisit kullanımını %50 oranında azaltma planının** çiftçilerin eylemleri nedeniyle reddedildiğini duyurdu.

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, **dünya genelinde kanser vakaları** 2050 yılına kadar %75'ten fazla artacak. Vakalarda en büyük oransal artışın düşük gelirli ülkelerde yaşanması bekleniyor.

Penn State liderliğindeki yeni bir araştırmaya göre ağaçlar, daha sıcak ve kuru iklimlerde ısıyı hapseden karbondioksidi tutmakta zorlanıyor. Araştırmacılara göre bu durum, gezegen ısınmaya devam ettikçe ağaçların, **insanlığın karbon ayakizini** dengelemek için artık bir çözüm olarak hizmet edemeyeceği anlamına geliyor.

Küresel iklim değişikliğinin Afrika fillerini nasıl etkilediğine dair yapılan çalışma, **yaşlı fillerin hayatta kalma şansının** önemli ölçüde azalacağını gösteriyor. Bu, yalnızca türün değişen iklime karşı hayatta kalma yeteneğini büyük ölçüde azaltmakla kalmayacak, ekosistemi de etkileyecek.

Resmi Gazete'de yer alan Cumhurbaşkanı kararına göre Bingöl, Bursa, Elazığ, Eskişehir, Kastamonu, Kocaeli, Konya, Kütahya, Manisa, Muğla, Sinop, Tokat ve Zonguldak'taki bazı **alanlar orman sınırları dışına çıkarıldı**. Bu alanlar yaklaşık 600 hektara denk geliyor. 2018'den bu yana toplam 3 bin 200 adet futbol sahası büyüklüğündeki alan, orman vasfını kaybetti.

Dünyanın en çeşitli botanik ve mikolojik koleksiyonlarını barındıran İngiltere'deki Kew Botanik Bahçeleri, 2023 yılında **74 yeni bitki ve 15 mantar türü** keşfetti. Henüz tanımlanmamış bitkilerin yaklaşık dörtte üçü yok olma tehlikesiyle karşı karşıya.

Avrupa Birliği'nin resmi istatistik kurumu Eurostat, 2022 yılında ihraç edilen 32 milyon ton atığın en fazla Türkiye'ye gönderildiğini açıkladı. Eurostat'ın verilerine göre **Türkiye 12,4 milyon tonluk hacimle** toplam atık ihracatının %39'una sahip.

Slovakya ve Avusturya yeni yıla kömüre veda ederek başladı. **Slovakya kömürden çıkışını** 2030'dan 2024'e çekerek hızlandırdı.

Kaynak: İklim Haber, Kapsül, Gazete Duvar, *Science Daily*, *BBC*, *NTV*, *Diken*, *DW Türkiye*, *Science Daily*, *The Guardian*, *Milliyet*, *Gazete Oksijen*, *Euronews*, *Yeşil Gazete*, *Apost*, *Financial Times*, *Anka Haber*.

Arzu Deniz AKSOY, Sosyal Etki Girişimcisi, Bağımsız Yönetim Kurulu Üyesi
arzudeniz.aksoy@gmail.com

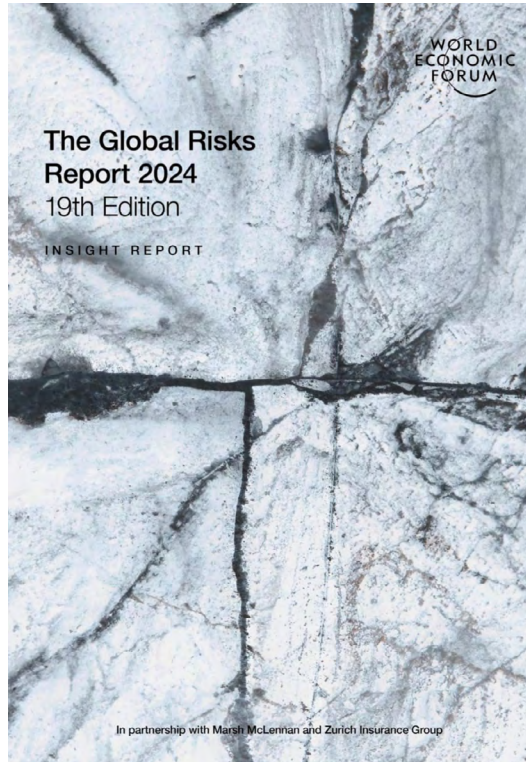
Gerçek Nerede? Yanlış Bilgi ve Dezenformasyon

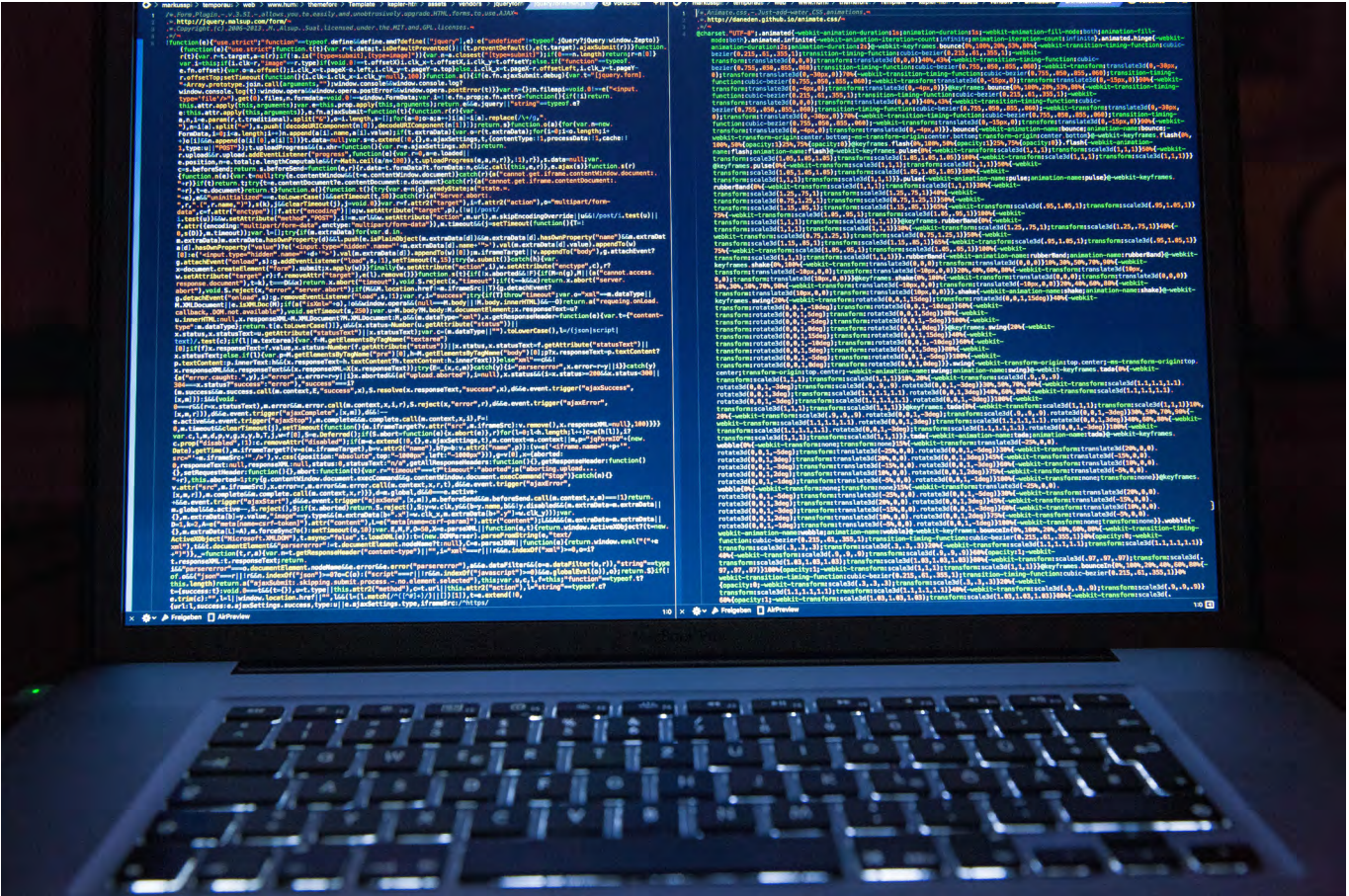
Yanlış bilgi ve dezenformasyon, küresel risk algısında önemli değişiklikler yaratmaya devam ediyor. Güvenin yeniden inşası ekseninde gerçekleşen Dünya Ekonomik Forumu'nun 2024 zirvesinde yayımlanan "[WEF 2024 Küresel Risk Raporu](#)" isimli belge değişime ışık tutuyor. Rapora göre, "**misinformation**" yani bilgi kirliliği, ilk kez bu yıl iklim krizini, yoksulluğu ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini geride bırakarak en büyük risk olarak değerlendiriliyor. Rapora göre yapay zeka tarafından üretilen sahte içerikler, artışta önemli bir rol oynuyor. Yapay zeka tarafından üretilen sahte içeriklerin giderek artan karmaşıklığı ve bu bilgilerin hızla yaygınlık kazanması özellikle vurgulanan sıkıntılardan biri. "**Deepfake**" ya da Türkçe adıyla, "derin sahtecilik" gibi yeni teknolojiler sahte bilgileri daha inandırıcı hale getirirken bunların yayılmasını da kolaylaştırıyor. Bu durum devletlere, kurumlara ve kişilere duyulan inancı zayıflatırken onların itibarlarına da zarar veriyor. Buna bağlı olarak demokrasi ve kurumlar zayıflarken aşırı sağ yükselmeye devam ediyor. Ekonomik ve sosyal istikrar da yaşanan tüm saçmalıklardan nasibini alıyor ve toplumdaki

eşitsizlikler giderek derinleşiyor. Tüm bunlar yanlış bilgi ve dezenformasyona yönelik risk algısını değiştirerek adeta kurumlara ve liderlere yaklaşmakta olan fırtınayı haber veriyor. Gelin, Bilgi Çağı'nın karanlık yüzünü beraber inceleyelim.

BİLGİ ÇAĞI'NIN KARANLIK YÜZÜ

Yanlış bilgi ve dezenformasyon yeni değil; geçmişten günümüze, tarih boyunca devam eden bir süreç. Fakat yanlış bilgi ve dezenformasyonun yayılmasının ve bugün açık ara en büyük risk olarak değerlendirilmesinin başlıca nedenlerinden biri, dijital teknolojilerin gelişmesiyle birlikte internet ve sosyal medya platformlarının yaygın kullanımı ile bununla paralel olarak hızla gelişen **yapay zeka ve sohbet botları** (chatbot) olarak gösterilebilir. Kısaca bilgi demokratikleşirken aynı zamanda da kirleniyor. Elbette bunu engellemenin yolu bilginin demokratikleşmesini engellemekten değil, tam aksine toplumdaki tüm aktörleri kapsayan bir bakış açısı, eğitim, şeffaflık ve medya okurya-

“Dünya Ekonomik Forumu’nun 2024 zirvesinde yayımlanan WEF 2024 Küresel Risk Raporu’na göre, ‘misinformation’ yani bilgi kirliliği, ilk kez bu yıl iklim krizini, yoksulluğu ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini geride bırakarak en büyük risk olarak değerlendiriliyor”

zarlığından geçiyor. Peki, böylesi büyük bir sorun en çok kimleri etkiliyor ve bu sorunun önüne geçilebilir için kimlere ne gibi sorumluluklar düşüyor?

ÇANLAR KİMİN ÇALIYOR?

Yanlış bilgi ve dezenformasyonun yol açtığı zararlar, toplumsal güvenden itibara, marka değerlerinden kişilik haklarına kadar birçok farklı alanda dallanıp budaklanarak tüm insanlığı tehdit ediyor. Sorunun etkileri oldukça çeşitli ve birçok farklı alanda hissediliyor olsa da siyasi kutuplaşma ve güvensizlik gibi toplumsal sorunları derinleşirmesi listede başı çeki-

yor. Sahte haberlerin ve manipüle edilmiş bilgilerin yayılması toplumun farklı kesimlerini birbirine düşman ederken siyasi kampları da birbirinden uzaklaştırıyor. Demokratik süreçler zayıflarken ortaya çıkan toplumsal güvensizlik ve beraberinde getirdiği belirsizlikler ekonomileri ve dolayısıyla da iş dünyasını tehdit ediyor. Özellikle finansal piyasalarda yanlış bilgiye dayalı kararlar alınması beraberinde başarısız kampanyaları ve dolayısıyla ekonomik krizleri ve belirsizliğe de getiriyor. Tam da bu yüzden liderler karar verme süreçlerinde çok daha dikkatli olmak zorunda. Aksi halde itibarınız ve kariyeriniz faili meçhul bir cinayete kurban gidebilir!

“BİRİMİZ HEPİMİZ, HEPİMİZ BİRİMİZ İÇİN!”

Yanlış bilgi ve dezenformasyonla mücadele etmek için tek başına atılacak adımlar yeterli olmayabilir. Sorunun çözümü, çok katmanlı ve topyekün bir mücadeleden geçiyor, yani uluslararası kurumlar, hükümetler, sivil toplum kuruluşları, teknoloji şirketleri

Fotoğraf: Markus Spiske - Pexels

“Her sağlam demokrasinin arkasında bağımsız ve tarafsız bir medya vardır. Yanlış bilgi ve dezenformasyon ile mücadele için bağımsız ve tarafsız haberciliğin desteklenmesi hayati bir öneme sahip. Bu sayede manipülasyon ve politik etkilerden arındırılmış bir haber ortamı sağlanırken itibar katillerinin peşine düşmek de kolaylaşmış oluyor”

ve bireyler arasında ortak bir çaba bu mücadelede zaferin anahtarı olarak karşımıza çıkıyor.

Mücadelenin bireysel ayağını oluşturan bilgi okuryazarlığı ve eleştirel düşünme yeteneği, yanlış bilgiye karşı en temel ve aynı zamanda en önemli savunma hattı. Dezenformasyonu kendi silahıyla, yani bilginin demokratikliğiyle vurmak yerinde olacaktır. “Eğitim kurumları, medya ve sivil toplum kuruluşları savunma hattını güçlendirmekten sorumlu başlıca kuruluşlardır” dememiz yanlış olmayacaktır. Böylelikle insanlar sahte içerikleri daha kolay tanırken aynı zamanda da doğru bilgiye ulaşmanın türlü türlü yolunu öğrenebilirler.

Böylesine büyük bir toplumsal sorun ile mücadele etmek elbette teknoloji şirketlerinin de bir numaralı sorumlulukları arasında yer alıyor. Örneğin Facebook, X (eski adıyla Twitter) gibi platformlar, sahte içeriklerin ve yanlış bilginin yayılmasını engellemek için durmaksızın yeni algoritmalar geliştirirken gerek kullanıcı hesaplarının doğrulanması gerekse içerik moderasyonu yoluyla ev sahipliği yaptıkları bilgi akışını daha güvenilir hale getirmeye çalışıyor.

Her sağlam demokrasinin arkasında bağımsız ve tarafsız bir medya vardır. Yanlış bilgi ve dezenfor-

masyon ile mücadele için bağımsız ve tarafsız haberciliğin desteklenmesi hayati bir öneme sahip. Bu sayede manipülasyon ve politik etkilerden arındırılmış bir haber ortamı sağlanırken itibar katillerinin peşine düşmek de kolaylaşmış oluyor. Kısaca sözünü ettiğim sorunların önüne geçmek ve dezenformasyonu kendi çıkarlarına yönelik manipülasyon için kullananları caydırmak için bağımsız ve tarafsız medya elimizdeki en güçlü silah.

Son fakat yukarıda saydıklarımla aynı derecede önemli olan bir diğer unsur **şeffaflık**. Yanlış bilginin kaynağının ve yayılma yollarının daha iyi anlaşılması için şeffaflığın artırılması gerekiyor. Şeffaflık, bilgiyi daha etkili ve hızlı bir şekilde doğrulayarak yanlış bilginin yayılmasını engellemek için son derece önemli. Ve şeffaflık ancak yanlış bilgi ve dezenformasyona karşı yürürlüğe konacak regülasyonlar ile sağlanabileceği için, yalnızca markaların, kurumların, hükümetlerin ya da devletlerin değil, aynı zamanda Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların da üzerine eğilmesi gereken bir konu. Güveni, itibarı, küresel barış ve refahı korumak için tüm insanlık el ele vermeli. Unutmayın, bu mücadelede zafere giden yol ortak bir çabadan geçiyor. Kısaca; “Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için!” #

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKTE ZİRVEYE ALTIN ADIM!

Çevreci uygulamaları kapsamında Uluslararası Beton Sürdürülebilirlik Konseyi ve Türkiye Hazır Beton Birliği'nin tüm kriterlerini sağlayarak, Mersin ve Eskişehir fabrikalarımız, Türkiye'de "Gold" seviye "Concrete Sustainability Council / Kaynakların Sorumlu Kullanımı Sürdürülebilirlik Sertifikası" alan fabrikalarımız arasında yer aldı.

www.cimsa.com.tr

[/company/cimsa](https://www.linkedin.com/company/cimsa)

[/cimsacement](https://www.facebook.com/cimsacement)

[/cimsacement](https://twitter.com/cimsacement)

[/cimsacement](https://www.instagram.com/cimsacement)

ÇİMSA

Küresel Gıda İsrافی Davranış Değişikliği ile Önlenabilir!

Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) [verilerine](#) göre, küresel olarak üretilen gıdanın %14'ü israf ediliyor ki bu oran yaklaşık 400 milyar dolarlık bir kayba karşılık geliyor. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) [verilerine göre](#) ise yalnızca 2019 yılında, yaklaşık 931 milyon ton gıda israf edildi ve bu miktar toplam küresel gıda üretiminin %17'sine eşdeğer: İsrafın %61'i hanelerde, %26'sı gıda hizmetlerinde ve %13'ü perakende sektöründe gerçekleşti.

Mevcut gıda sistemleri tarım alanlarının bozulmasına, seragazi emisyonlarının artmasına, biyolojik çeşitliliğin kaybına yol açıyor ve yeraltı sularını tüketiyor. Günümüzün gıda sistemleri, aşırı iklim koşulları ve diğer şoklara karşı da dayanıksız. İsrafın önüne geçebilmek için ise insanlığın yeni bir yaklaşımı benimsemesi gerekiyor. FAO'nun "Gıda Tedarik ve Tüketim Zinciri Boyunca Farkındalık ve Davranış Değişikliği Yoluyla Gıda Atığı Azaltımı" [projesi](#), gıda zincirlerinde, yerel ölçekte davranışa bağlı gelişen kayıpların ve israfın önüne geçmeyi amaçlıyor. Fizibilite belirlemek, iyi uygulama-

Fotoğraf: Giuseppe Cuzzocrea - Unsplash

ları geliştirmek ve yaygınlaşmasını sağlamak [projenin hedefleri](#) arasında yer alıyor.

2030 Gündemi'nin uygulanabilmesi için ülkelerin ve şirketlerin [iklim eylemlerini](#) hızlandırmaları gerekiyor. Ve [Sürdürülebilir Kalkınma Amacı \(SKA\) 12'ye](#) ulaşılması için gıda israfının önüne geçilmesi bir gereklilik. Ancak bu şekilde [gıda güvenliği](#)ne ve sağlıklı beslenmeye katkı sağlanabilir ve şoklara karşı daha dirençli bir sistem oluşturulabilir.

Doğaya Karşı Hassas, Cildinizle Uyumlu

Geliştirilmiş sürdürülebilirlik ilkelerine dayanarak yenilenmiş konsepti ile HiPP Babysanft Bakım Yağı, hem doğaya karşı daha hassas hem de nazik bakımı ile cildinizle daha uyumlu.

HiPP Babysanft ürünleri %100'e kadar biyolojik olarak parçalanabilir ve ambalajları yüksek oranda (Ø > %96) geri dönüştürülebilir.

Kaliteyi daha da iyileştirmek adına bebekler için

güvenli ve özel olan hammaddeler seçiliyor. İçeriğinde bulunan shea yağı sayesinde cildi derinlemesine nemlendiriyor ve ciltte hem tazelik hem de yumuşaklık hissi yaratıyor. İçerisinde mineral yağ veya uçucu yağlar kullanılmıyor. HiPP, "Yaşamdaki en değerli varlığımız için" ve "Yaşanabilir bir dünya bırakmak için" çalışıyor.

Daha detaylı bilgiye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Gıda Sistemlerini “Gıda Kahramanları” İyileştirecek

8 milyar kişinin bir arada yaşadığı dünyamızda gıda, birleştirici bir güce sahip. Temel bir ihtiyaç ve insan hakkı olan gıda, toplulukların kültürünü ve alışkanlıklarını şekillendiriyor; etkileşim kurmanın farklı parçalarını oluşturuyor. Buna karşın çok sevdiğimiz yemeklerimizi çürümeye bırakıyor, marketlerde son kullanma tarihinin geçmesine yol açıyor veya **çöpe atıyoruz**. Oysa küçük davranış değişiklikleri ile herkes bir **Gıda Kahramanı**'na dönüşebilir.

Bir Gıda Kahramanı olabilmek için neler yapabiliriz?

- Besinlere saygı duyabiliriz. İhtiyacımız kadar gıda alışverişini yapabilir, porsiyonlarımızı tüketebileceğimiz kadarıyla sınırlayabiliriz.
- Beslenme alışkanlıklarımızı daha sağlıklı ve sürdürülebilir şekilde düzenleyebilir, çok fazla veya sürekli aynı tür gıda tüketiminden sakınabiliriz.
- Artan yemekleri ertesi günün öğünlerinde kullanabiliriz.
- Yerel pazarlardan alışveriş yaparak hem taze gıda ile erişebilir hem de çiftçileri destekleyebiliriz.

Fotoğraf: Artur Rutkowski - Unsplash

rülebilir şekilde düzenleyebilir, çok fazla veya sürekli aynı tür gıda tüketiminden sakınabiliriz.

- Artan yemekleri ertesi günün öğünlerinde kullanabiliriz.
- Yerel pazarlardan alışveriş yaparak hem taze gıda ile erişebilir hem de çiftçileri destekleyebiliriz.

Kaliteli Organik Yağlardan Gelen Nem

HiPP Babysanft Organik Dudak Nemlendiricisi'nin içerisinde alerji yaratabilecek ve cilde zarar verebilecek hiçbir madde bulunmuyor. İçeriğindeki malzemeler “mümkün olduğunca az, gerektiği kadar çok” felsefesine göre formüle edilmiş. Kaliteli organik yağlarla dudakları besliyor ve kurumasını önüyor. Parfüm içermeyen HiPP Babysanft Organik Dudak Nemlendiricisi, kolayca uygulanıyor, yapışmıyor ve dudak bakımını kolaylaştırıyor. Alerji riskini en aza indirmek üzere geliştirilmiş olmakla birlikte parfüm, PEG, paraben ve hayvansal ham madde içermiyor.

Daha detaylı bilgiye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

“Bugün Senin Günün!”

Dünyanın en büyük organik hammadde işleyicisi HiPP, “Bugün Senin Günün” mottosuyla Kadınlar Günü'ne özel bir etkinlik gerçekleştirdi. Anne ve bebek ürünleri markası HiPP, MU İletişim ev sahipliğinde influencer kadınlarla bir araya geldi. Psikolog Işıl Evrim Akgün'ün birçok yönüyle kadın olmak hakkında bilgiler verdiği konuşmasıyla başlayan etkinlikte, bakım ürünlerinin kadınların hayatındaki önemi vurgulandı. Kadınların anne olma yolculuğunun her sürecinde yanlarında olmayı amaçlayan HiPP, bebekler kadar anneler için de birçok bakım ürün gamına sahip. Paraben ve PEG gibi petrol türevi kimyasallardan uzak, esansiyel yağ içermeyen, alerji riskini minimize eden ürünleri ile kadınlara ciltlerinin değerli olduğunu bir gün değil, her gün hissettiriyor.

Sürdürülebilir Gıda Sistemlerinin Tamamlayıcısı: Mikro Bahçecilik

Balkon, veranda, çatı, küçük bahçe gibi sınırlı alanlarda bitkilerin yetiştirilmesine “mikro bahçecilik” adı veriliyor. Kent sakinleri uzun süredir arka bahçelerinde sebze yetiştirirken modern mikro bahçecilik; ahşap kasalar, özel yapım masalar, hatta eski araba lastikleri gibi eşyalardan alan olarak yararlanıyor. Böylelikle bahçevanlıkta kullanılan üretim teknikleri, yağmur suyu hasadı ve evsel atık yönetimi gibi çevre dostu uygulamalar kent hayatında kendine yer buluyor. Mikro bahçeler, düşük gelirli ailelerin her gün taze, besleyici sebzelere doğrudan erişimine olanak tanıyor. Vitamin, mineral ve bitkisel protein ihtiyaçlarını karşılayan aileler ihtiyaçlarından

fazlasını satarak ek gelir kaynağı da elde edebiliyor.

Senegal’in başkenti Dakar, yüksek nüfus artışıyla karşı karşıya. Ülke nüfusunun yaklaşık %25’ine ev sahipliği yapan başkent tarım alanları kısıtlı; gıda güvenliği sağlanamıyor. Dakar’daki mikro bahçecilik projesi; Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Senegal hükümeti, Dakar Belediyesi

ve sivil toplum kuruluşları işbirliğinde, 1999 yılında başladı. Farklı Afrika kentlerinde de uygulamaya geçen [proje](#) başarıya ulaştı. Ürün tedarik zincirini güçlendiren mikro bahçecilik, özellikle nüfusun yoğun olduğu bölgelerde, düşük gelirli hanelerin beslenme güvenliğini artırarak sürdürülebilir gıda sistemlerinin [tamamlayıcı bir stratejisini](#) oluşturuyor.

Hamileler için En İyisini Düşünen Bakım

Özellikle hamilelik döneminde gergin olan cildin ihtiyaçları için özel olarak formüle edilmiş HiPP Mamasanft Çatlak Önleyici Krem, hamilelikte ve sonrasında güvenle kullanılabilir. Hamilelik dönemi boyunca gerilen cilt esnekliğini kaybediyor ve bakıma ihtiyaç duyuyor. HiPP Mamasanft Çatlak Önleyici Krem, bitkisel yağ bileşimi sayesinde cildi yumuşatarak çatlak oluşumunu önlemeye yardımcı oluyor. Yüksek kaliteli shea yağı, organik badem yağı ve değerli deniz topalağı kombinasyonu, cildi yoğun şekilde nemlendiriyor; elastiki-

yetini korumaya ve esnek kalmasına yardımcı oluyor. Cilde uygulandığında kolayca emiliyor ve yumuşaklık sağlıyor. Üstelik düzenli masajlarla birlikte çatlak oluşumunu önlemeye de yardımcı. Alerjiye sebep olabilecek esans, renklendirici PEG, paraben içermiyor. Ciltle uyumluluğu dermatolojik olarak test edilen HiPP

Mamasanft Çatlak Önleyici Krem, düzenli uygulandığında bağ dokusunun elastikiyetini korumasına ve rejenerasyonuna yardımcı oluyor.

Daha detaylı bilgiye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Yenilenen konsepti ile nazik bakım! Organik badem yağı içeriği ile.

0%

Mineral yağ,
uçucu yağ,

Geri dönüştürülebilir
ambalaj

Mikroplastik içermez,
biyo-çözünür

Hayvan testi yok

Gökçe ÖTKÜN & Sena HACİİSAOĞLU,
Eczacıbaşı Yapı Ürünleri Sürdürülebilirlik Ekibi

Sünger Şehirler: Doğaya Dönüş ve Sürdürülebilirlik

Dünya üzerindeki nüfusun sürekli artmasıyla birlikte özellikle gelişen ülkelerde şehirleşme hızı da paralel olarak artıyor. Yoğun nüfusun barınma başta olmak üzere ihtiyaçlarını karşılamak adına boş alanların hızla altyapı ve bina sistemlerine dönüşmesiyle şehirlerimiz devamlı olarak sert zemin adını verdiğimiz yüzeylerle kaplanıyor. Bu geçirimsiz yüzeylerin artmasıyla yağmur suyu yönetimi daha da karmaşık hale geliyor.

Küresel iklim değişikliği, giderek artan sıcaklık ve değişen yağış rejimleriyle birlikte, her geçen gün şehirler için daha önemli bir tehdit haline geliyor. Artan yağış şiddeti, sel riskini artırarak insanları ve altyapıyı tehdit ediyor; ekonomik kayıplara da yol açıyor. Bizlerin de medyada sürekli karşılaştığı üzere özellikle Çin gibi yoğun nüfusa ve yerleşime sahip ülkeler, bu tür doğal afetlerle sık sık karşılaşılıyor.

Dünya üzerindeki nüfusun sürekli artmasıyla birlikte özellikle gelişen ülkelerde şehirleşme hızı da paralel olarak artıyor. Yoğun nüfusun barınma başta olmak üzere ihtiyaçlarını karşılamak için boş alanların hızla altyapı ve bina sistemlerine dönüşmesiyle şehirlerimiz devamlı olarak sert zemin adını verdiğimiz yüzeylerle kaplanıyor. Bu geçirimsiz yüzeylerin artmasıyla yağmur suyu yönetimi daha da karmaşık hale geliyor. Geleneksel altyapı sistemleri, yağmur sularını hızla tahliye etmeye yönelik olarak tasarlanmış olsa da bu sistemlerin artan yağış rejimlerine ve şehirlerin genişlemesine uyum sağlamada yetersiz kaldığını sıklıkla görüyoruz. Birçok şehirde yağmur suyunun toprağa sızma oranı oldukça düşük ve bu

da suyun büyük bir kısmının yüzey akışıyla [atılmasına neden oluyor](#).

Bu problemlerle başa çıkma ihtiyacı, Mimar Prof. Kongjian Yu liderliğinde geliştirilen “**sünger şehir**” kavramını ortaya çıkardı. Prof. Yu, geçirimsiz yüzeylerin baskın olduğu geleneksel yaklaşımların yetersiz kaldığını belirterek şehirlerin taşkınlarla karşı daha doğaya dayalı çözümler benimsemesi gerektiğini savunuyor. Bu doğal yaklaşım, özellikle Çin’de giderek artan sel felaketleriyle başa çıkmak amacıyla ilk olarak 2013 yılında tanıtıldı. Çin Hükümeti tarafından da desteklenen yaklaşım, başarıyla uygulandığı örneklerle günümüzde giderek daha fazla dikkat çekiyor. Çin’de sünger şehirler olarak tanımlanan kavram Avrupa’da **yeşil altyapı** (green infrastructure), ABD’de **düşük etkili kalkınma** (low impact development) [olarak da biliniyor](#).

SÜNGER ŞEHİRLERİN EKOLOJİK FAYDALARI

Sünger şehirler, yağmur suyunun yeşil altyapı ve sürdürülebilir kentsel drenaj sistemleri aracılığıyla tutulup emildiği kentlerdir. Bu yaklaşım, sel, su bas-

“Sünger şehirler, yağmur suyunun yeşil altyapı ve sürdürülebilir kentsel drenaj sistemleri aracılığıyla tutulup emildiği kentlerdir. Bu yaklaşım, sel, su baskını ve bunların neden olduğu zararları azaltmayı hedefler. Yeşil altyapı teknolojileri, yağmur suyunun emilmesini sağlayan unsurları içerir”

kını ve bunların neden olduğu zararları azaltmayı hedefler. Yeşil altyapı teknolojileri, yağmur suyunun emilmesini sağlayan unsurları içerir; bunlar arasında geçirgen kaldırımlar, yağmur bahçeleri, [yeşil duvarlar ve çatılar bulunur](#). Bu unsurlar, şehirdeki diğer yapılar ve yol sistemleriyle entegre edilerek suyun doğal akışına katkıda bulunabilir. Bu yaklaşımın önemli faydaları arasında taşkın risklerinin azalması, su kalitesinin artması, yeraltı suyu besleniminin artması ve kentsel yaşam kalitesinin yükselmesi yer alır. Ayrıca, yeşil altyapıya yapılan yatırımların uzun vadede ekonomik ve ekolojik faydalar sağladığını da vurgulayabiliriz.

2013 yılında Çin Merkezi Hükümeti tarafından kabul edilen Prof. Yu'nun fikirleri doğrultusunda, ülke genelinde farklı iklim kuşakları ve bölgelerdeki 30 şehir, sünger şehir olarak seçildi. Süreç, 2015'te 16 şehirle başladı ve 2016'da 14 şehir daha (Ningbo, Hangzhou, Şanghay, Pekin, Shenzhen ve Wuhan gibi şehirler de dahil) sünger şehir ilan edildi. Başarılı denemelerin ardından, sünger şehirlerin inşası Çin'de ulusal bir hareket haline geldi. Yetkililer, 2030 yılına kadar kentsel alanların %80'ini sünger şehre dönüştürmeyi ve yağışın en az %70'ini absorbe edip

[yeniden kullanmayı hedefliyor](#). Çin'in kuzeyindeki Harbin şehrinde bulunan 34 hektarlık kentsel yağmur suyu parkı, başarılı bir sünger şehir örneği. Yağmur suyu parkı birden fazla hizmet sağlıyor: Yağmur suyunu topluyor, temizliyor, depoluyor ve akiferlere (su taşıyıcı) sızmasına izin veriyor. Aynı zamanda doğal yaşam alanlarını koruyor ve estetik açıdan çekici [bir kamusal alan sağlıyor](#).

Çin'de başlayan bu konsept [günümüzde Türkiye'de](#) de olmak üzere [birçok şehirde](#) farklı projelerle beraber geliştiriliyor. Ancak sünger şehirler modeline geçişin maliyeti ve karmaşıklığı da göz ardı edilmemeli. Bu tür projelerin başarılı olabilmesi için çok disiplinli ekiplerin ve uzun vadeli planların oluşturulması gerekli. Ayrıca, henüz gelişimini tamamlamamış şehirlerin de bu modeli benimsemesi için teşvik edilmesi ve desteklenmesi önemli.

Sonuç olarak, sünger şehirler yaklaşımı, iklim değişikliği ve hızla artan şehirleşme gibi büyük çevresel ve sosyal sorunlara karşı etkili bir çözüm sunuyor. Doğaya dönüş ve sürdürülebilirlik ilkeleriyle uyumlu bu yaklaşım, gelecek nesiller için daha yaşanabilir bir çevre yaratma yolunda önemli bir adım. #

Prof. Dr. E. Didem EVCİ KIRAZ, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD. Öğretim Üyesi, Disiplinlerarası Çevre Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı

Belediye Başkanı Olarak Seçildiniz, Tebrikler!

“ Şehrinizin şu anki ve gelecekteki değişimlere ne kadar duyarlı ve uyumlu olduğunu biliyor musunuz? ”

“ Başkanım kutlamalarla hızla geçecek ilk yılınız için aşağıda yer alan birkaç konuya dikkat çekmek istiyorum. ”

Şehir planlaması, risk yönetimi ve dirençlilik, şehirlerde **halk sağlığını** teşvik etmek ve korumak için giderek önem kazanıyor. Başkanlığınız süresince bu konularda yol haritanız hazır mı?

İklim değişikliği, yetersiz planlı kentleşme, kırsalın sahipsizliği ve çevrenin eskiye dönemeyecek hale gelmesi geleceğin sağlıksız, savunmasız ve güvenli olmayan şehirlerini yaratıyor. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) savunmasızlığı azaltabilmek amacıyla bir seri araç yayımlıyor. [Şehir ve dirençlilik üzerine hazırlanmış araçlar](#) arasında 12 şehirden örnekler de yer alıyor.

Şehir canlı bir organizmadır. Belediye başkanı şehrin doktorudur. **Şehrin sağlığını korumak** için hizmet sunacak bir ekiple çalışıyor musunuz?

DSÖ tarafından yayımlanan [kanıta dayalı bir derlemenin sonuçlarına göre](#); şehirler birden fazla tehlike ve bunların birleşen, artan, değişen, kümülatif etkileri ile karşı karşıya kalıyor. Tek bir tehlikeye, tek bir iklim sinyaline, tek bir afet tipine, tek bir riske hazırlıklı olmanın, buna göre plan yapmanın,

proje üretmenin hiçbir yararı yok. Çoklu risk yaklaşımına geçme zorluğunu ortaya çıkarıyor. Derleme için incelenen literatürde tehlikeye özgü literatürün bolluğuna karşın *“incelenen makalelerin önemli bir kısmının (%28 ve özellikle en güncel olanlar) çoklu tehlike düşüncesi ve yöntemlerinin oluşturulmasının ve basamaklı etkilerin dikkate alınmasının öneminden bahsetmiştir”*.

Başkanım, o zaman şimdi, şehrinizdeki çoklu tehlikeleri, şehrinizi vurabilecek iklim sinyallerini saptamak; bunların etkilerini ölçmek; geleceğe yansıtıp etkilebilirliği (duyarlılığı ve uyum kapasitesine bakarak) en yüksek noktaları, grupları, sistemleri, hizmetleri ve altyapıları önceliklendirmek; izlemeye almak; bireyleri ve toplumları erkenden uarmak ve hazırlıklı hale getirmek için sürekliliği olan, sadece afet durumunda değil, her gün işlev gören **halk sağlığı erken uyarı sistemlerini kurma zamanıdır**.

“Risk-informed planning” (risk kanıtlarına dayalı planlama) yoluyla daha bütünsel bir yaklaşım kazanmak gerekiyor. Klasik strateji-eylem planı kurgularının

“ **‘Ulusal İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı’** şehrinizin dirençlilik seviyesini yükseltmek için hazırlandı. ”

değişme zamanı. Tek bir strateji ve altında hedefler dizgisi yerine; “çoklu stratejiler” üzerinden, sinerjileri göz ardı etmeden, mevcut ekonomik, insan gücü ve zaman varlığına yük getirmeden, **sağlığı pazarlık konusu yapmayacak**, esnek faaliyetler listesi hazırlanmalı. Her bir çözüm fikri için “**sağlık etki değerlendirmesi**” yapılmalı.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) sağlık sektörü uzmanı olarak halk sağlığı bölümünü hazırladığım “Ulusal İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı, 2024-2030” yayımlandı. Plan hazırlık çalışmaları Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve UNDP aracılığı ile yürütülen ve Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen “**Türkiye’de İklim Değişikliğine Uyum Eyleminin Güçlendirilmesi Projesi**” kapsamında başlatıldı. Çalışma dirençlilik mekanizmasına sektörel bir yaklaşım getiriyor. Sektörler; kent, su kaynakları yönetimi, tarım ve gıda güvencesi, biyolojik çeşitlilik ve eko-

“Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayımlanan kanıta dayalı bir derlemenin sonuçlarına göre; şehirler birden fazla tehlike ve bunların birleşen, artan, değişen, kümülatif etkileri ile karşı karşıya kalıyor. Tek bir tehlikeye, tek bir iklim sinyaline, tek bir afet tipine, tek bir riske hazırlıklı olmanın, buna göre plan yapmanın, proje üretmenin hiçbir yararı yok”

sistem hizmetleri, halk sağlığı, enerji, sanayi, turizm ve kültürel miras, ulaşım ve iletişim, sosyal kalkınma ve afet risk azaltma, yatay kesen konular olarak isimlendirilen 11 sektör ve ortak bir bölümü kapsıyor. 40 stratejik hedef ve 132 eylemden oluşuyor.

Plana göre; sağlıklı, dirençli ve güvenli bir şehir için öncelikle, şehrinizde “**Türkiye İklim ve Sağlık Profili’ne dayanan göstergeler listesi ve sağlık etki**

“ Başkanım, birinci yıl sonunda belediyenizdeki coğrafi bilgi sistemleri biriminizle bir toplantı yapınız. ”

zincirlerinin geliştirilmesi için sistem kurulması” gerekiyor. Bu amaçla; belediye, il sağlık müdürlüğü ve çevre şehircilik ve iklim değişikliği il müdürlüğü hızla bir araya gelmeli. Vali başkanlığında toplanan İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulu’nun her toplantısında birinci madde **“şehri vuran ve vurabilecek iklim sinyallerine yönelik sağlık değerlendirmesi”** olmalı. Ulusal İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı, 2024-2030’da yer alan **halk sağlığı stratejik hedefleri** şunlar:

Stratejik Hedef 1. Sağlık alanında iklim değişikliği ile ilgili kanıta dayalı analiz, değerlendirme ve bildirim altyapısının güçlendirilmesi, Ar-Ge çalışmalarının artırılması.

Stratejik Hedef 2. Ulusal ve yerel düzeyde tüm kurum ve kuruluşlarda iklim değişikliği ve sağlık bakış açısına yönelik kapasite, işbirliği ve farkındalığın güçlendirilmesi.

İki stratejik hedefin altında 12 eylem tanımlandı. Yerel kılavuzlar ve bunların uygulama planları da sizlerle buluşacak. Daha fazla kaynağa ulaşmak için [iklime uyum web sayfasındaki teknik raporlar bölümünü](#) takip edebilirsiniz.

Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) şehrin çok boyutlu görünümünü ortaya koyar. Çoklu risk yaklaşımı için CBS en önemli araçtır. CBS’de işaretlenen risk noktaları belediye bütçesi başta olmak üzere **tüm hayati kararların kanıta dayalı olarak alınmasını** sağlar. Doğru bir CBS kanıtı için yeterli, kaliteli ve objektif verilere ihtiyaç duyulur. [Şehrin sağlıklı, dirençli ve güvenli olduğunu gösteren veriler](#) yalnızca belediye veri tabanında yer almaz. Bu nedenle, hızla şehrin ortak kullanacağı bir veri tabanının kurulmasını sağlamak gereklidir. Kurum ve kuruluşlar tarafından

resmi veri bildirim sistemleri ile toplanmayan veriler, şehirde bulunan akademik camia ile paylaşılmalı ve onların toplaması sağlanmalıdır.

İklim sinyalleri, etkisi, maruz kalacak nüfus, etkilenebilirlik düzeyi (duyarlılık ve uyum kapasitesi) birlikte değerlendirilerek gerçek halk sağlığı riskleri ortaya konabilir. [Etkilenebilirlik ve risk analizi metodolojisi Türkiye](#) için geliştirildi. Metodoloji dört pilot ilde uygulandı. Bugünden sonra hazırlanacak **iklime uyum şehir stratejileri ve eylem planlarında sağlık ayrı bir bölüm olarak yer almalı**. Hazırlanan metodolojide yer alan **“iklim değişikliğinde sağlık etki zincirleri”** modeli mutlaka hazırlanmalı ve CBS ile entegre edilmelidir. #

Sürdürülebilirliği

BİRLİKTE ŞEKİLLENDİRELİM

Suyun olduğu yerde hayat vardır. Biz de gücümüzü sudan alıyoruz, yenilenebilir enerji üretimimizle gelecek nesillere hayat veriyoruz.

Gülin YÜCEL, Brika Sürdürülebilirlik
gulin@brikasurdurulebilirlik.com

Yapay Zeka, Sürdürülebilirlik Gündeminde “Gıda” mı, Yoksa “Zehir” mi?

Yapay zeka (AI) olgusu son yıllarda iş dünyasını ve sosyal hayatı kasıp kavurmaya devam ediyor. Bir yanda bu dönüşümün içinde nasıl olurum çabası varken diğer yanda ise bu teknolojinin, insanlığın onu kontrol edebilme yeteneğinden daha hızlı olması endişesi, yani insanlığı manipüle ve kontrol edeceği endişesi yatıyor. Tekno iyimserler ve tekno kötümserler arasında kıyasıya bir çekişme devam ederken şirketler ve bireyler de “mesafeli” olarak konuyu anlamak, yani konunun dışında kalmamak tarafında pozisyon alıyor.

Biz bu noktada, teknolojiye inananlar tarafında pozisyonlanarak, ancak temkinli olmayı da elden bırak-

madan konuya yaklaşmayı tercih ediyoruz. Ve elbette önceliğimiz, sürdürülebilirlik gündemine yönelik yapay zekanın dönüştürücü kapasitesini nasıl kullanacağımız olacak.

YAPAY ZEKA VE GIDA ARASINDAKİ İLİŞKİ

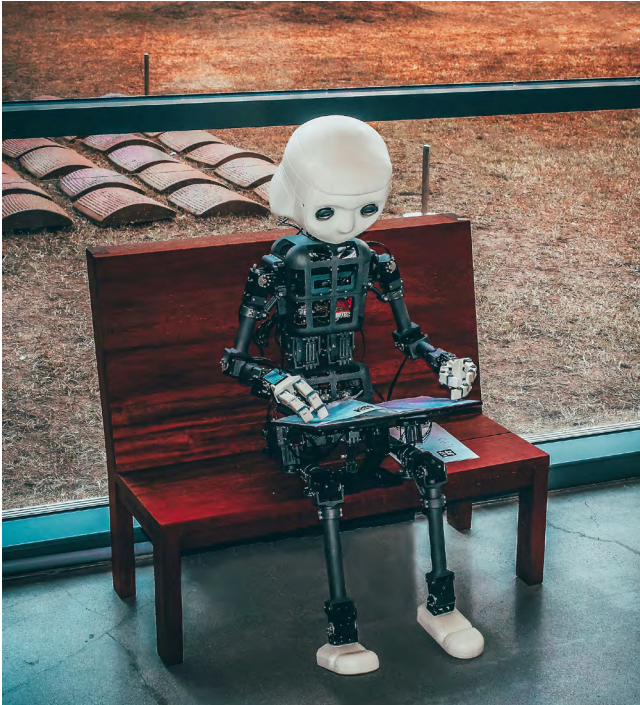
Yapay zekanın “gıda”ya benzediği metaforundan yola çıkmak istiyoruz.

Hayatı sürdürmemiz için gıdaya kesinlikle ihtiyacımız var. Ancak gıdanın azı da çoğu da sağlığımızı üzerinde risk oluşturur. Ötesinde, hangi gıdalarla ve nasıl beslendiğimiz de büyük önemi var. Gıdamızın içerisinde zehir varsa, ölürüz. Ne kadar faydalı gıdalar yersek, o kadar sağlıklı oluruz ve yaşam kalitemiz artar.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE YAPAY ZEKANIN İLİŞKİSİ NEDİR?

Sürdürülebilirlik ve yapay zeka arasındaki ilişkiyi, daha sürdürülebilir bir gezegen için yapay zekanın nasıl kullanılabileceği yani bu teknolojinin sürdürülebilirlik çabalarına nasıl katkı sağlayabileceği üzerinden kurgulamak gerekir.

Toplum olarak gezegenin problemlerine yönelik verdiğimiz cevabı ciddi bir şekilde gözden geçirmemiz gerekiyor. Gezegenin fiziksel sınırlarını aştığımız ve artan çevresel endişeler duyduğumuz bu zamanda, sürdürülebilir kalkınma yolunda hızlanmamız, aksiyon almamız gerekli. Bu kritik anda, yapay zekayı sadece bir teknolojik “harika” olarak değil, bizlere hız katacak bir potansiyel olarak görmeliyiz.

Fotoğraf: Andrea de Santis - Unsplash

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÜNDEMİNDE YAPAY ZEKAYI NERELERDE KULLANABİLİRİZ?

Yapay zekanın sürdürülebilirlik dönüşümüne yönelik faydalarını ve çeşitliliğini, farklı alanlardaki kullanımını şu başlıklarda arayabiliriz:

1 Enerji Verimliliği: Binaların enerji tüketimini optimize etmek için kullanılabilir. Akıllı bina yönetim sistemleri, AI algoritmaları sayesinde bina ısıtma, soğutma ve aydınlatma sistemlerini otomatik olarak kontrol ederek enerji verimliliğini artırabilir.

2 Yeşil Teknoloji Gelişimi: Yenilenebilir enerji kaynaklarının (güneş, rüzgar, hidroelektrik vb.) daha etkin bir şekilde kullanılmasında, ayrıca yeni yeşil teknolojilerin geliştirilmesinde fayda sağlanabilir. Akıllı şebekeler enerji tüketimini optimize edebilir.

3 Akıllı Ulaşım ve Trafik Yönetimi: Trafik akışını analiz ederek trafik sıkışıklığını azaltabilir ve taşıma sistemlerini optimize edebilir. Akıllı trafik sinyalizasyon sistemleri, trafik yoğunluğunu azaltmak için gerçek zamanlı verileri kullanarak sinyal zamanlamalarını ayarlayabilir.

4 Tarımsal Verimlilik: Makine öğrenmesi ve görüntü işleme teknikleri, tarım arazilerinde bitki

hastalıklarını tespit etmek, verimliliği artırmak ve su kullanımını optimize etmek için kullanılabilir.

5 Atık Yönetimi: Akıllı atık yönetim sistemleri, atık toplama ve geridönüşüm süreçlerini optimize ederek atık miktarını azaltabilir ve geridönüşüm oranlarını artırabilir. Örneğin akıllı sensörler kullanılarak atık toplama süreçlerini optimize edebilir veya geridönüşüm tesislerinde robotları kullanarak geridönüşüm verimliliğini artırabilir.

6 Doğal Afet Tahmin ve Yönetimi: Yapay zeka, doğal afetlerin tahmin edilmesi ve yönetilmesinde kullanılabilir. Veri analitiği ve makine öğrenmesi algoritmaları, depremler, kasırgalar ve sel gibi doğal afetlerin olası etkilerini tahmin ederek önlemlerin alınmasına yardımcı olabilir.

7 Su Kaynakları Yönetimi: Yapay zeka, su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimde kullanılabilir. Akıllı sulama sistemleri, toprak nemini ve bitki ihtiyaçlarını analiz ederek su kullanımını optimize edebilir ve tarım sulamasında su tasarrufu sağlayabilir.

8 Sosyal Eşitsizlik ve Adalet: Yapay zeka, sosyal eşitsizlikleri azaltmak için kullanılabilir. Örneğin, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için yapay zeka

"Gezeğenin fiziksel sınırlarını aştığımız ve artan çevresel endişeler duyduğumuz bu zamanda, sürdürülebilir kalkınma yolunda hızlanmamız, aksiyon almamız gerekli. Bu kritik anda, yapay zekayı sadece bir teknolojik 'harika' olarak değil, bizlere hız katacak bir potansiyel olarak görmeliyiz"

“Operasyonel verimliliğin ötesinde, yapay zeka sürdürülebilirlik konusunda toplumun bakış açısını yeniden şekillendirmek için güçlü bir araç olabilir. Güven oluşturduğu takdirde yeniliği hızlandırır ve ortak bir hedef sunar”

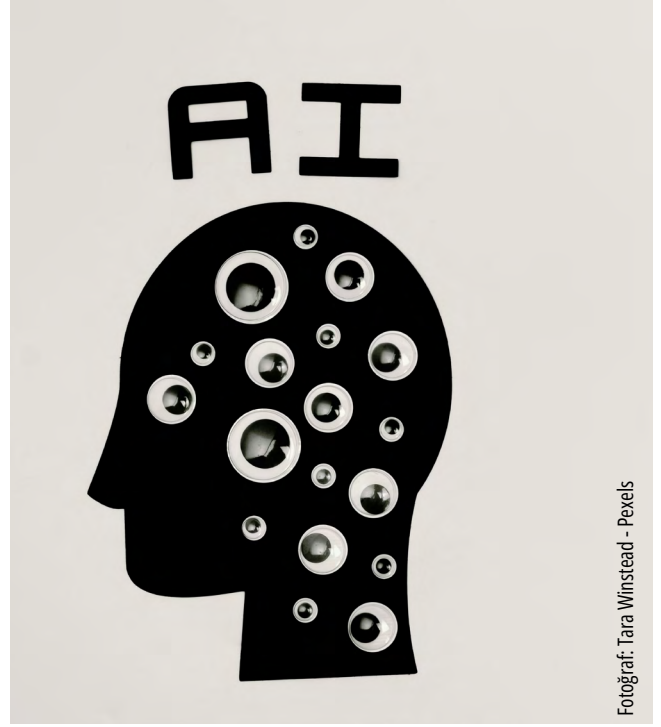
destekli eğitim araçları geliştirilebilir veya sağlık hizmetlerine erişimde eşitsizlikleri azaltmak için yapay zeka tabanlı sağlık izleme sistemleri oluşturulabilir.

9 Biyoçeşitliliği Korumak ve Geliştirmek: Uzaktan algılama teknikleri ve sensörler aracılığıyla toplanan verileri işleyerek, belirli türlerin dağılımını, popülasyon büyüklüğünü ve habitat değişikliklerini belirleyebilir; habitat tahribatı, iklim değişikliğini, yasa dışı avlanma gibi tehditlerin tespit edilmesi ve izlenmesi için erken uyarı sistemleri geliştirebilir; insan faaliyetlerinin etkisini inceleyebilir; habitat restorasyon projelerinde kullanılacak veri analizi ve modelleme araçları sağlayabilir.

10 Finansal Risklerin Yönetilmesi: Yapay zeka destekli araçlar, iklim ve finansal veriler de dahil olmak üzere geniş veri setlerini analiz ederek iklim risklerini ve yatırım fırsatlarını belirlemek için kullanılabilir.

11 Etki Ölçümlerinin Güvenilirliğinin Artırılması: Etki ölçümü, belirtilen hedeflerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini değerlendirmeye yönelik şeffaf bir yöntemdir. Yapay zeka bu değerlendirmelerin hassasiyetini ve verimliliğini daha da artırmak ve entegrasyonu için kullanılabilir.

12 Yeteneklere Erişim: Sürdürülebilirlik dönüşümünde ihtiyacımız olan becerilere en doğru şekilde ulaşmak, kaynaklarımızı ve becerilerimizi doğru kullanmak adına çok önemli. Türkiye’den güzel bir örnek, [HiringCycleAI](#), yapay zeka kullanarak adayların ilk eşleşmede 21. yüzyılın gerektirdiği yetkinliklere uygun olup olmadığını değerlendiriyor. Yukarıdakileri desteklemek adına, Dünya Ekonomik Forumu’nun AI Yönetişimi (AI Governance) kapsamında öne çıkardığı birkaç örnek daha eklemek isteriz: (*)

Su altı video kameraları aracılığıyla deniz biyoçeşitliliğinin gerçek zamanlı izlenmesi için yapay zeka ve makine öğrenimi kullanan [Stream Ocean](#) (eski adıyla Nature Counts Vakfı), biyoçeşitlilik metrikleri ve diğer gelişmiş okyanus veri analitiğini mercan restorasyon projelerinde kullanıyor.

Gerçek zamanlı yangın olaylarını algılayan, doğrulayan ve sınıflandıran [Pano AI](#), orman yangınlarının neden olduğu, iklim felaketlerinin artan sıklığı ve şiddeti karşısında küresel dayanıklılığa katkıda bulunuyor.

[NatureDots](#), AI'nin uzaktan, gerçek zamanlı olarak akvaryum çiftliklerini izlemesi için akuakültür temelli gıda zincirlerini geliştirmeyi amaçlıyor.

Yatırımların karbon ayakizini ölçmek ve izlemek için yapay zeka algoritmalarını entegre eden [BlackRock](#), sürdürülebilir finansa olan taahhüdünün bir parçası olarak, iklim risklerini ve fırsatlarını finansal terimlerle ölçmek için AI aracı [Aladdin Climate](#)'ı kullanıyor.

[Avrupa Komisyonu IMM](#) (Etki Ölçümü ve Yönetimi) çerçevelerini kullanarak, örneğin temiz suya erişim ve iyileştirilmiş sanitasyon tesislerinde SDG 6 ile ilgili etkiyi ve ilerlemeyi izliyor ve ölçüyor. Diğer yanda [Küresel Etki Yatırım Ağı \(GIIN\)](#), yatırımların sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumluluğuna yöne-

lik yapay zekanın etki ölçümünde kullanımını teşvik ediyor.

YAPAY ZEKAYA GEÇİŞTEKİ FIRSAT NEDİR? NE DURUMDAYIZ?

McKinsey'nin "[2023 Yapay Zeka Raporu](#)", 2032'ye kadar 1,87 trilyon dolarlık çarpıcı bir küresel yapay zeka pazarı öngörmekte.

Operasyonel verimliliğin ötesinde, yapay zeka sürdürülebilirlik konusunda toplumun bakış açısını yeniden şekillendirmek için güçlü bir araç olabilir. Güven oluşturduğu takdirde yeniliği hızlandırır ve ortak bir hedef sunar.

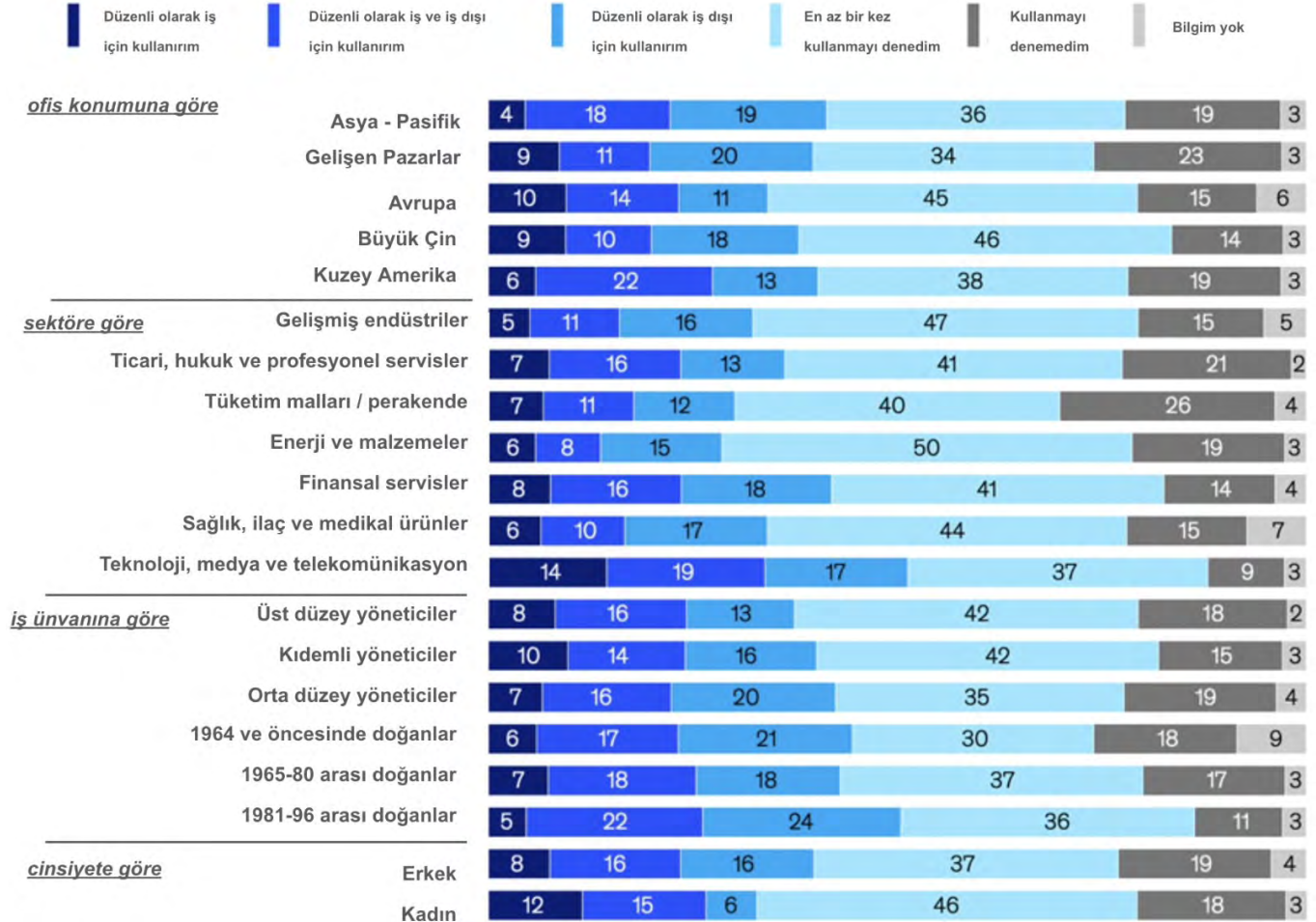
Peki, bu yolda ne durumdayız? Yapay zekayı kimler, ne oranda kullanıyor, bakmakta fayda var:

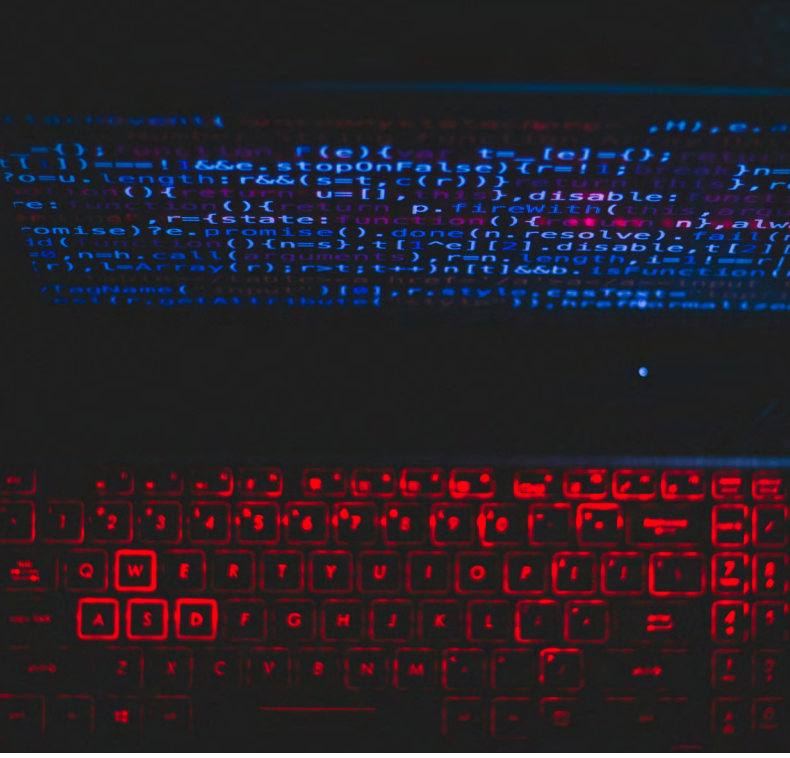
Rakamlarda gözüken, yapay zekayı iş yapış şekillerine katmak konusunda gidilecek yol olduğu. Özellikle bir bölgenin ve yaş grubunun yapay zekayı daha fazla kullandığını söylemek zor. Yapay zekayı; teknoloji, medya ve telekomünikasyon sektörleri daha fazla kullanırken, kadınların daha fazla iş amaçlı kullandıklarını görüyoruz. "Hiç denemedim" veya "Bir kez denedim" diyenlerin oranı ise yarıdan fazla.

Bu noktada yapay zeka kullanımının teknolojik olduğu kadar kültürel ve sistematik bir gelişme olarak görülmesinin gerekliliğine de dikkat etmek önemli.

Farklı bölgelerde, sektörlerde çalışan ve farklı kıdem seviyelerine sahip katılımcılar üretken yapay zeka araçlarını kullandıklarını beyan ediyor.

Beyan edilen üretken yapay zeka kullanımı, katılımcı %'si

Fotoğraf: Rahul Pandit - Pexels

NEDEN DAHA HIZLI DEĞİL? RİSKLER VE BAĞIMLILIKLAR NEREDE?

Teknolojinin ne kadar hazır olduğunun yanı sıra bu başlık altında şunları değerlendirmeyi öneriyoruz:

Veri Gizliliği: Veri ihlalleri olmadığına, kişisel bilgilerin sızdırılmadığına veya kötüye kullanılmadığına nasıl emin olacağız?

Etik problemler: Mevcut sistemdeki önyargıların yapay zeka algoritmalarında kullanılmasını nasıl engelleriz? Zaten eşit durumda olmayan bazı gruplar bu algoritmaların dışında kaldığında sosyal adaleti nasıl sağlayacağız? Ötesinde, bu algoritmalar gelişmiş ülkeler tarafından geliştirildiğinde, gelişmekte olanların dezavantajlı bir konumda kalmasını nasıl engelleriz?

Yargı Boyutu nasıl ilerleyecek? Sorumlulukları nasıl tanımlayacağız?

İşgücü **Dönüşümü**'nü nasıl yöneteceğiz? Belirli sektörlerin ortadan yok olması ile oraldaki becerileri dönüştürmek konusunda yeterince hızlı hareket edebilecek miyiz? Gerekli becerilere zamanında sahip olacak mıyız?

Yanıtıcı bilginin (hatta bilinçli olarak yayılan yanıtıcı bilgi) nasıl önüne geçeceğiz? En büyük küre-

“Sürdürülebilirlik dönüşümü, insanlığın karşılaştığı en büyük meydan okumalardan biridir. Bu teknolojiyi, hem kaynakları doğru kullanmak hem de hız kazanmak için faydaya çevirmeliyiz.

Yapay zekanın burada besleyici ve sağlıklı bir ‘gıda’ olması için, kuvvetli etik standartlar, güvenlik önlemleri ve kanuni düzenlemeler koyulması; ötesinde toplumun bu yönde eğitilmesi çok önemlidir”

sel risk gündemi olan, doğru bilgiye erişme önünde yapay zeka kolaylaştırıcı olduğu kadar yanıltıcı da olabilir mi?

Teknoloji Tüketimi: Fazla bağımlılık yaratarak, sürdürülebilirlikle uyumsuz bir tüketim modeli yaratmasının, bu sayede aşırı bilgi-işlem ve enerji gücü kullanılmasının önüne nasıl geçeceğiz?

SON SÖZ: YAPAY ZEKA NASIL FAYDALI BİR “GIDA” OLUR?

Sürdürülebilirlik dönüşümü, insanlığın karşılaştığı en büyük meydan okumalardan biridir. Bu teknolojiyi, hem kaynakları doğru kullanmak hem de hız kazanmak için faydaya çevirmeliyiz.

Yapay zekanın burada besleyici ve sağlıklı bir “gıda” olması için, **kuvvetli etik standartlar, güvenlik önlemleri ve kanuni düzenlemeler koyulması**; ötesinde **toplumun bu yönde eğitilmesi** çok önemlidir. Ayrıca, ilerlemenin doğru yere gittiğini anlamak için, çıktılara yani nerede ne kadar algoritma üretildiğine dair sayılara bakmaktan öte, bunların toplum ve çevre adına yarattığı **sosyal etkisini ölçmek** gerekir.

Ancak bu sayede “gıda”nın bize faydalı olduğuna, hastalıklardan koruduğuna ve bizi geliştirdiğine emin olabiliriz. #

Not: Bu yazının derlemesi aşamasında ChatGPT'den faydalanılmıştır. Konuların atlanmadan kapsanması ve düzenlenmesi açısından faydalı olmakla birlikte, konuyu işleme, akış, yorumlama ve fikir geliştirme “yazarın” kendi entelektüel kapasitesi ile ortaya çıkmıştır.

—“Açık Radyo.” 95.0

Çizim:
Ohannes Şaşkal

CANLILAR ÂLEMİNİ TEHDİT EDEN DEV KRİZLER
ACİLİYET VE ADİLİYET
ÇERÇEVESİNDE ELE ALINMALI.

ACİLEN DEVASA BİR
SOSYAL HAREKET
YARATIP ADİL SOSYAL NORMLAR OLUŞTURMALIYIZ.

BUNLAR İÇİNSE
FARKINDALIK
YARATMAK ZORUNDAYIZ.

Kentlerin Dirençliliği: Çoklu Krizler Karşısında Güçlenme Stratejileri

“Dirençli” olarak İngilizceden Türkçeye çevrilen “resilience” kelimesinin “direngen, dayanıklı” gibi kullanımlarını da görmemiz mümkün. Farklı kullanımları olmakla birlikte benzer anlamlar taşıyan “dirençli olmak” kentsel dirençlilik bağlamında ne anlama geliyor? Kentlerin dirençli olabilmesi kent sakinleri için neden önemli? Neler yapabiliriz? Toplumsal katılımın dirençli kentler yaratmadaki konumu nedir? Bu soruların cevabını etki odaklı tasarımcı kimliğimle yanıtlamaya çalışacağım.

Doğal ve insan kaynaklı çeşitli baskılara maruz kalan kentler, ekonomik gerileme veya sosyal ve fiziksel çöküş gibi risklerle karşı karşıya. Tarihsel olarak kentsel risk yönetimi, belirli tehlikelerin etkilerini anlamaya ve riski azaltmak için uygun önlemleri alma odaklanmıştır. Ancak son yıllarda artan risk çeşitliliğinin yanı sıra kentlerin giderek karmaşıklaşması, iklim değişikliği, küreselleşme ve hızlı kentleşmeyle ilişkili belirsizlik, kentsel dayanıklılığın oluşturulmasını kritik bir öncelik haline getirdi.

Kent yönetimleri, baskılarla başa çıkmak ve kriz durumlarında etkili bir şekilde tepki verebilmek için stratejiler geliştirmeli. Bu stratejiler; altyapı yatırımları, afet hazırlığı, risk yönetimi, toplumsal katılımın teşvik edilmesi ve ekonomik çeşitlendirme gibi alanları kapsayabilir. Çeşitli krizleri çok farklı boyutlarda, farklı şekillerde yaşayan kent sakinlerinin yaşamlarını ve kentin iyilik halini önceliklendirmek için bu stratejilere mutlaka ihtiyaç duyulduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte kentsel dayanıklılığın sağlanması sü-

recinde toplumsal katılım da oldukça önemli. Yalnızca kent sakinlerinin bilinçlenme çalışmaları ile değil, aynı zamanda kentsel mekanı deneyimleyen yurttaşlar kimliğimizle dayanıklılığı birlikte geliştirmek ve kentsel politikaları oluşturmak için de toplumsal katılım gerekli. 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi sırasında da deneyimlediğimiz toplumsal dayanışma ağları ve yerel topluluklar, afet durumunda kamu hizmetlerine oranla daha hızlı yanıt verebildi; kentlilere ulaşabildi ve farklı çözümler sunabildi. Bu nedenle toplumsal dayanışma ağlarının güçlendirilmesi ve yerel toplulukların afetlere karşı dayanıklılık kapasitelerinin geliştirilmesi, kentlerin kriz dönemlerinde daha hızlı toparlanmasını sağlayacaktır. Kentlerin karşı karşıya olduğu çeşitli riskler ve belirsizlikler, kentsel dayanıklılığın önemini vurguluyor. Kent yönetimleri, zorluklarla başa çıkmak için kapsamlı ve stratejik bir yaklaşım benimsemek ve kentlerin uzun vadeli dirençliliğini katılımcı politika ve uygulamalarla güvence altına almak ile yükümlü. Bunu, kentsel alanların sürdürülebilirliğini sağlamak, kent sakinlerinin refahını güçlendirmek, iyilik halini ve yaşanabilirliğini korumak için kritik bir adım olarak görebiliriz.

ÇOK SESLİLİK VE DİRENÇLİLİK KESİŞİMİNDE BÜTÜNCÜL KENT YAKLAŞIMI

Bütüncül kentsel sistemleri; farklı araştırmalarda da karşımıza çıktığı gibi dirençli kentlerin planlama, tasarlama ve uygulama sürecinde olmazsa olmazımız

diyebiliriz. Öte yandan bütüncül bir kentsel sistem, toplumsal katılımdan bağımsız düşünülemez. Kentin çeşitli kimliklerinin ve yaşam tarzlarının bir araya geldiği çok sesli yapısı, kentsel dirençliliğin önemli bir unsuru olarak öne çıkıyor. Farklı kültürel, ekonomik ve sosyal gruplar, kentin dinamiklerini şekillendirirken bu çeşitlilik aynı zamanda kentin dayanıklılığını artırıyor. Ancak, kentsel dirençliliği sağlayan sistemlerin etkin bir şekilde oluşturulabilmesi için toplumsal katılımın da sağlanması mutlaka gerekli. Toplumsal katılım, kent sakinlerinin karar alma sü-

“6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri sırasında da deneyimlediğimiz toplumsal dayanışma ağları ve yerel topluluklar, afet durumunda kamu hizmetlerine oranla daha hızlı yanıt verebildi; kentlilere ulaşabildi ve farklı çözümler sunabildi”

reçlerine aktif şekilde katılmaları, kentsel politikaların tasarlanmasında ve uygulamalarında söz sahibi olmaları demektir. Bu, kentin yaşayanlarının ihtiyaçlarını ve endişelerini daha iyi anlamayı sağlamakla birlikte kentsel dirençliliği artırıcı önlemlerin belirlenmesinde kritik bir rol oynar. Örneğin, kentin farklı kesimlerinin görüşlerinin alınması, yerelin davranış pratiklerinin bilinmesi, mevcut kültürün anlaşılması ve birlikte hareket ederek dirençli kentlerin oluşturulması, bütüncül kentsel sistemleri kurmak için daha kapsamlı ve etkili çözümlerin geliştirilmesine yardımcı olur.

Ayrıca, toplumsal katılımın kentsel dirençliliği artırıcı etkisi, kentin çeşitli kesimlerinin bir araya gelerek ortak bir vizyon oluşturmasına da olanak tanır. Kentin sakinleri arasında diyalog ve işbirliği, farklı toplulukların ihtiyaçlarını anlama ve ortak çözümler bulma konusunda önemli bir zemin oluşturur. Bu da kentin daha dayanıklı ve sürdürülebilir bir geleceğe doğru ilerlemesini sağlar.

"Farklı kimlikleri, disiplinleri ile insanların bir arada yaşayabilecekleri ortak yaşama alanları kurma hayalimiz ile çalışmalarımızı gerçekleştiriyoruz. Yaşam alanlarını, insan ve topluluk ilişkilerini de içerecek biçimde katılımcı yöntemlerle yeniden tasarlıyoruz"

Toplumsal katılım yurttaşın kendi başına **örgütlenmesiyle** karşılık bulabilir. Yanı sıra katılımcı ve demokratik kentsel yönetim anlayışını güçlendirmede kamu hizmet ve görevlerine oldukça kritik sorumluluklar da düşüyor. Toplumsal katılımı, oy toplamak için göstermelik siyasi malzemedan çıkarıp, katılımı ve yurttaşı manipüle etmeden anlamlı ve dönüştürücü katılım araçlarını, yollarını düşünmek dirençli kentler yaratmak için oldukça önemli.

Roof Coliving, yerelde gerçekleşmesi gereken bu alanları yaratmak, anlamlı katılım araçlarını sağlamak, geliştirmek ve uygulamak için çalışıyor.

Farklı kimlikleriyle, disiplinleriyle insanların bir arada yaşayabileceği ortak yaşama alanları kurma hayali ile çalışmalarını gerçekleştiriyoruz. Yaşam alanlarını, insan ve topluluk ilişkilerini de içerecek biçimde katılımcı yöntemlerle yeniden tasarlıyoruz. Bu alanlar ile insanların birlikte yaşama ve üretme yetilerini geliştirerek yeni bir birlikte yaşama kültürü oluşturmayı hedefliyoruz. Amacımız, mekanların tasarım ve uygulama süreçlerini, kültürünü kişiye özel olmaktan çıkarıp müşterek bir hayata dönüştürmek. Bir arada yaşamı kent ölçeğinde yaptığımız

çalışmalar ile yurttaşların katılımlarıyla bölgesel ihtiyaçlara yönelik ortak yaşama alanlarını modelliyor, tepeden inme tasarım yaklaşımlarını kabul etmeyecek kentlerde çoğulcu, katılımcı diyalog alanları yaratmaya çalışıyoruz.

YER YAPANLAR

Roof Coliving olarak deprem bölgesinde gençlerin farklı kullanım pratiklerine göre mekansal ihtiyaçlarını karşılamak, mekansal aktivitelere katılımlarını teşvik etmek için "Yer Yapanlar: Kamusal Alanlarda Gençlik Katılımı" projesi Kale Seramik Vakfı ve Kale Grubu, İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Programı Topluluk Desteği ile hayata geçti.

Projemiz kapsamında amaç, Adana ve Hatay'da kısa vadede gençlerin sosyal ve kültürel faaliyetlere katılımını artırıyoruz. Gençlik odağındaki mekanların tasarlanmasını ve uygulanmasını katılımcı şekilde gerçekleştiriyoruz. Bu mekanlar, insanların psikolojik sağlığı, iletişim kurma becerileri, stres azaltma, topluluk bağlarının güçlendirilmesi, toplumsal dayanışma ve motivasyon sağlanması gibi birçok konuda etki yaratabilecek alanlar açıyor. #

SMA Önlenebilir Bir Hastalıktır

Siz de düzenli bağışçımız olarak daha fazla
SMA hastasının hayata etkin katılımı için
yürüttüğümüz çalışmalara destek olabilirsiniz.

Toplumda SMA farkındalığını artırmak, hasta ve hasta ailelerinin
tedavi, eğitim ve sosyal haklara erişimini sağlamak üzere çıktığımız
yolda, destekçilerimiz ve bağışçılarımızdan aldığımız güçle
geleceğe umutla bakıyoruz.

TÜRKİYE SMA VAKFI

www.sma.org.tr

Bağış sayfası için
QR'i okutunuz.

Arif ERGİN, Yeşil Ekonomi ve İklim Finansmanı Uzmanı
ergingarifergin.com

Mona Lisa Olmayacaksa, Gezegeni İklim Krizinden Kurtarmanın Ne Anlamı Var?

Size bu satırları yazarken bir yandan da X'te (eski adıyla Twitter) son zamanların en enteresan linçlerinden birini yiyordum. Linç yeme nedenim iklim aktivistlerinin yaptıkları bir eylemi eleştirmekti. Londra'da National Gallery'de sergilenmekte olan Van Gogh'un ünlü tablosu **Tournesols - Ayçiçekleri**'ne domates çorbası fırlatan "**Stop Oil**" grubu üyesi iklim aktivisti iki genç, daha sonra kendilerini tutkalla tabloya yapıştırmışlardı! Bu haber X'te önüme düştüğünde, dehşetle açılmış gözlerle domates çorbasına bulanmış tabloya baktım ve kendimi tutamayıp şöyle yazdım: "Van Gogh olmayacaksa, Mona Lisa olmayacaksa, gezegeni iklim krizinden kurtarmanın ne anlamı var!"

Elbette bu bir kinayeydi, şakayla karışık bir eleştiri ve aynı zamanda bir özeleştiri de içeren sarkastik bir mesajdı. Ama her konuda iki kutba ayrılmayı başaran insanlarımız, bu konuda da %50-50 ayrışmayı başararak tweet'imın altında gerçek anlamda bir tufan yarattılar.

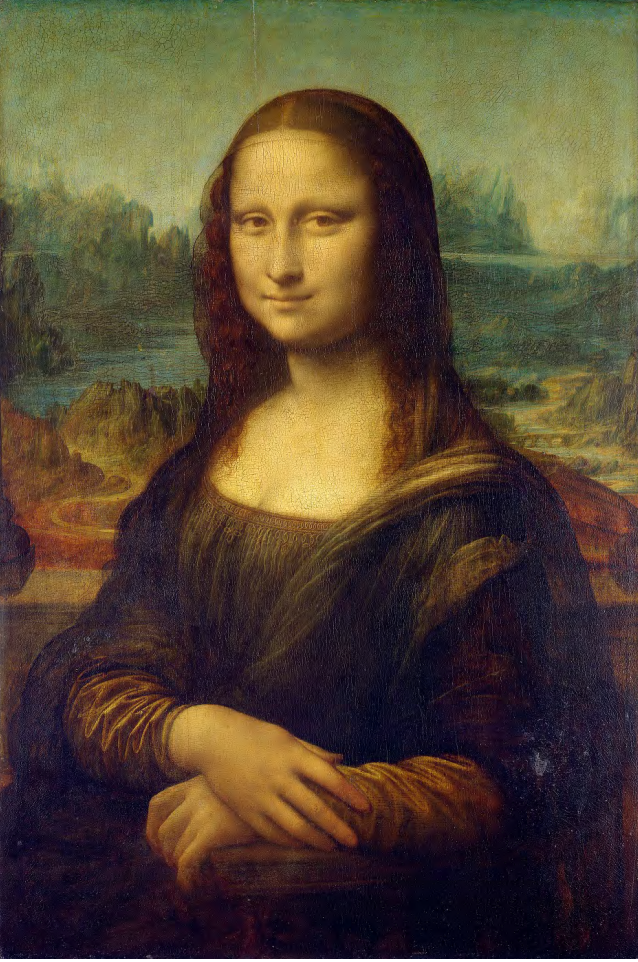
SANAT MI HAYAT MI?

Bu yeni bir eylem türü. İklim konusundaki duyarsızlığa dikkat çekmek ve petrol endüstrisi ile "iş tutan" yöneticileri eleştirmek isteyen aktivistler aslında bu eylemlerle insanlığa şu soruyu soruyorlar: "Sanat mı hayat mı?" İnsanın bir üretimi olan sanat eserlerini bu kadar yüksek fiyatlara alıp bu kadar özenle koruyup kollarken insanın kendini ve yaşadığı ekosistemi neden umursamıyor ve yok ediyorsunuz, ikileminden doğan bir isyanın ifade biçimi. Sanat bu ölçüde

pahalınca ister istemez küçük bir ultra zengin sınıfın oyuncağı ve gösteriş nesnesine dönüşüyor. Ve bu ultra zengin sınıf, aynı zamanda fosil yakıt firmaları gibi iklim krizine neden olan yerleşik ekonomik sistemin de önde gelen isimleri. Böylelikle aktivistler bizlere neyin önemli ve öncelikli olduğunu hatırlatırken, aynı zamanda dünyayı bu hale getirenlere kadife eldivenlere sarılmış demir yumruklarla bir gözdağı veriyorlar. Kadife eldiven-demir yumruk benzetmesini kullanıyorum, çünkü sanat eserleri kurşungeçirmez cam korumaların arkasında durduğu için bu eylemlerden genellikle bir zarar görmüyor. "Genellikle" dememin sebebi ise ne yazık ki aralarında gerçekten zarar gören eserlerin de olması!

Bu eylemlerin başlıcaları şunlar: Paris'te Da Vinci'nin ikonik eseri [Mona Lisa'ya](#) kremalı pasta fırlatıldı! Londra'da Diego Velázquez'in muhteşem eseri "[The Rokeby Venus'e](#)" çekiçle saldırdılar! Evet, çekiçle! Tablonun koruyucu camı birkaç yerinden kırıldı ve maalesef tabloda küçük delikler açıldı! Van Gogh'un ünlü eseri [Ayçiçekleri'ni](#) domates çorbası ile boyadılar! Almanya'da Barberini Müzesi'nde sergilenen Claude Monet'in eseri [Les Meules](#) patates püresiyle tamamen sıvandı! Avustralya'da Frederick McCubbin'in ulusal sembol kabul edilen "[Down on His Luck](#)" tablosu sprey boyayla boyandı!

Tesellim, münferit bir-iki olay haricinde eserlerin zarar görmemiş olması. Çünkü tüm kalbimle inandığım şey şu: Biz iklim mücadelesini aslında, merkezinde insanın olduğu bugünkü uygarlığımızı korumak ve sürdürülebilmek için veriyoruz. Hepimiz biliyoruz ki

“İklim konusundaki duyarsızlığa dikkat çekmek ve petrol endüstrisi ile ‘iş tutan’ yöneticileri eleştirmek isteyen aktivistler aslında bu eylemlerle insanlığa şu soruyu soruyorlar: ‘Sanat mı hayat mı?’”

gezegen 1,5 derece değil, 15 derece de ısınsa var olmaya ve uzay boşluğunda dönmeye devam edecek. Sürdürülebilir kılmaya çalıştığımız şey, uygarlığımız. İnsan uygarlığını korumak, yalnızca nefes alıp vermekle ilgili değil; sanatla, bilimle, felsefeyle, kısacası bizi “insanlık” yapan değerlerle birlikte var olabilmek ve varlığımızı sürdürülebilmek meselesi.

Aktivistler aslında uygarlığımızın tehlike altında olduğunu, bize uygarlığımızın zirve noktalarını temsil eden sanat harikalarına “*Şöyle bir dokunarak*” göstermiş oluyorlar. Her seferinde eserleri riske ederek beni oldukça tedirgin etseler de aslında entelektüel birikimin imbiğinden süzülerek damlayan uyarılar hepsi. Bunu daha iyi açıklayabilmek için tüm bu eylemlerin gerçekleştiği şehirlere dikkatinizi çekmek istiyorum: New York, Londra, Sidney, Berlin, Paris, Singapur... Adını saydığım şehirlerin hepsi, dünyada sürdürülebilirlik ve iklim dirençli şehircilik alanında en gelişmiş kentlerin ve toplumların değerlendirildiği endekslerde en üst basamaklarda yer alıyor.

Listeler arasında örnek olarak incelediğim [Economist’in “Dirençli Şehirler Endeksi”](#) oldukça kapsamlı bir çalışmayla dünyadaki şehirlerin iklim dirençliliğini dört temel kritere göre değerlendiriyor: **Kritik Alt-**

yapı (Critical Infrastructure), **Çevre** (Environment), **Toplumsal ve Kurumsal** (Socio-institutional) ve **Ekonomik** (Economic) kriterler.

Çalışmaya göre şehirlerin dirençliliği; “Doğal afetler gibi şoklardan kaçınma, dayanma ve bunlardan kurtulabilme yeteneği, yoksulluk, yıpranmış altyapı veya göç gibi uzun vadeli streslere dayanabilme kabiliyeti” olarak tanımlanıyor. Bu anlayışa göre dirençli bir şehir, maruz kaldığı bir şokun ardından kendi kendini organize edebilmeli, gerçekleşen risklere uyum sağlayabilmeli ve ileriye planlayabilmeli. İklim dirençliliği ekseninde bakıldığında, dayanıklılık yalnız olumsuz etkilere dayanma ve esneme yeteneğiyle ilgili değil, aynı zamanda bir şehri oluşturan parçaların ve toplamda tüm sistemin sürdürülebilir olmasıyla da ilgili. Dolayısıyla kentsel tasarımların orta ve uzun vadeli potansiyel riskler ve ihtiyaçlar göz önünde bulundularak bütüncül olarak ele alınması gerekiyor.

Tüm bu faktörler açısından şehirlerin değerlendirildiği listenin başına, aldığı 84,9 puanlık genel skorla New York yerleşiyor. Ardından Los Angeles, Londra, Singapur ve Paris geliyor. Elbette, sıralama dünyadaki tüm şehirleri değil, en büyük ve en kalabalık olanlar arasından seçilen 25 şehirlik bir listeyi kapsıyor. “Kritik altyapı” faktörlerine göre şehirlerin değerlendirildiği sıralamada en başarılı şehir 93,8 puanla Dubai olurken onu Şangay, New York, Singapur ve Melbourne izliyor. Sermaye birikiminin yoğun olması ve yaşlı Avrupa’ya göre şehirlerin daha yeni olması bu sonucun elde edilmesinde en önemli etkenler. Dubai gibi sonradan kurulan şehirlerde dijital altyapı, ulaşım gibi yatırımlar, tarihsel yerleşimler olan Avrupa kentlerine göre daha kolay yapılan yatırımlar. Çalışmaya göre akıllı şehirler hem operasyonel verimlilik sağladıkları hem de teknolojiyi yoğun kullandıkları için vatandaşlarla iletişim ve risklerin tahmin

edilmesindeki avantajlarıyla dirençlilik konusunda çok daha iyi performans gösteriyor.

“Çevre” açısından yapılan değerlendirmede zirve 93,3 puanla Melbourne’un. New York, Los Angeles, Paris ve Londra da çevresel kriterler açısından diğer şehirleri geride bırakmayı başarıyor. Yazımın başında bahsettiğim iklim eylemlerinin en yoğun yaşandığı şehirler de bu şehirler aslında. Çelişki gibi görünüyor, ama değil, çünkü çevre kriteri, toplumsal farkındalık gibi entelektüel bir faktörden besleniyor. Çevresel kriterlerde gelişmekte olan ülke şehirlerinin zorlanmasının ve düşük puanlar almasının sebebi de bu. İlaveten diğer faktörler olarak, yetersiz finansman ve yasal düzenlemeler, teşviklerin yetersizliği ve makro strateji eksiklikleri tespit edilmiş. Çevresel kriterler değerlendirilirken emisyonların azaltılması, sel ve benzeri şok afetlerin neden olduğu streslere uyum sağlama yeteneği, alınan yeşil altyapı önlemleri (orman ve ağaçlandırma) ve mavi altyapı önlemleri (sulak alanların rehabilite edilmesi vb.) gibi geniş bir yelpazede değerlendirmeler yapılmış. Üst sıralarda yer alan şehirlerin karbon yakalama, depolama ve uzaklaştırma gibi yenilenebilir enerji ve negatif emisyon teknolojilerini benimseyerek karbondan arındıkları tespiti yapılıyor.

“Sosyal ve kurumsal” kriterlerde tüm şehirler nispeten düşük puan alırken 84 puanlı Amsterdam diğerlerinden daha iyi bir performans göstererek birinci oluyor. Tokyo, Varşova, Londra ve Barselona da görece olarak diğer kentlerden daha iyi performans gösteriyor. Gelir dağılımının dengeli olduğu kentlerin daha iyi performans gösterdiği, toplamda yaratılan zenginlik kadar zenginliğin adil dağıldığı kentlerin sosyal dirençlilikte üst sıralarda yer aldığı tespiti ise çok çarpıcı. Çalışmada ayrıca toplumsal kültürün de (birlikte hareket edebilme kültürü, acil durumlarda yardımlaşabilme yatkınlığı, vb.) sosyal direnci yükselttiği belirtilmiş. Çalışmada değerlendirilen “ekonomik” faktörlere göre yapılan sıralamada New York 81,8 puanla birinci sırada. Londra, Los Angeles, Singapur ve Hong Kong da ekonomik dirençlilik açısından diğer şehirleri geçip zirveye yerleşiyor. Ekonomik dayanıklılık kriterinin, gerekli finansman

“Sosyal medyada yapılan bir ankette, ‘insanlık yok olacak olsa, uygarlığımızı temsilen uzaya tek bir sanat eseri gönderebilseydiniz bu hangisi olurdu?’ sorusuna verilen yanıt ‘Mona Lisa’ olmuştur. Mona Lisa, uygarlığımızın zip dosyası gibi”

mekanizmalarının ve sigorta sistemlerinin varlığı ve güçlüğü kadar şehirlerin ulaşım, trafik, su, enerji, internet altyapılarına kadar çeşitli sorunlara hızlı çözümler üretebilecek yenilikçilik yeteneğine de bağlı olduğu görülüyor.

Endekste değerlendirilen şehirlerden biri olan İstanbul ortalamada aldığı 47,6 puanla ne yazık ki dirençli kentler listesinin en sonlarında yer alıyor. Ekonomik dirençlilik açısından 53,8 puan alan İstanbul, risklere açık olma bakımından 27 puanla en kötü performans gösteren şehirlerden biri olarak belirtiliyor. Burada tek tesellimiz, insan kaynağı açısından 76,5 puan almış olmamız. Yani konu yine dönüp dolaşıp aynı noktaya, uygarlığımızı oluşturan şehirleri şehir yapan temel unsur olan, insana geliyor.

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı'na (UNCTAD) göre, dünya nüfusunun %55'inden fazlası halihazırda şehirlerde yaşıyor ve 2050 yılına kadar bu oran %70'e ulaşacak. Bu da şehirleri, uygarlığı-

mızın 21. yüzyıl risklerine ve belirsizliklerine uyum sağlama yeteneğinin tam ortasına yerleştirecek. Bir başka deyişle insanlığın kaderini şehirlerin direnci tayin edecek.

Sosyal medyada yapılan bir ankette, “insanlık yok olacak olsa, uygarlığımızı temsilen uzaya tek bir sanat eseri gönderebilseydiniz bu hangisi olurdu?” sorusuna verilen yanıt “Mona Lisa” olmuş. Mona Lisa, uygarlığımızın zip dosyası gibi. On binlerce yıllık bilim, felsefe, sanat, tüm entelektüel birikimimiz, yani bizi “insanlar” değil, “insanlık” yapan tüm uygarlığımız birkaç santimetrekare büyüklüğünde ve bir milimetre kalınlığında bir esere sıkıştırılıp kaydedilmiş. Bu yüzden, “Oil” ile yapabilecek en güzel şey olan “oil painting”in en önemli eseri Mona Lisa'ya krema süren “Stop Oil” hareketi üyesi aktiviste fikren katılsam da eylem biçimine “Stop” demek istiyorum: “İnsanlığı” kaybedersek “insanları” kurtarmanın ne anlamı olacak? #

“Yeşil Mentör” Olarak Seçilen Allianz Teknik, KOBİ’lerin Yanında

TÜBİTAK tarafından, Türkiye’de yeşil dönüşüme destek olacak mentörler havuzuna seçilen Allianz Teknik’in hizmetleriyle yeşil dönüşüm yolculuğuna çıkan KOBİ’ler, TÜBİTAK’ın sağladığı %90 oranındaki hibe desteğinden yararlanabilecek.

Türkiye’nin ilk akredite deprem ve yangın test ve eğitim merkezi olan Allianz Teknik Deprem & Yangın Test ve Eğitim Merkezi, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) yeşil dönüşümü için sağladığı destekte mentör olarak yerini aldı. Allianz Türkiye’nin sürdürülebilirlik alanında edindiği

tecrübeyi ve risk yönetimindeki uzmanlığını, yeşil dönüşüm yolculuğundaki işletmelerle paylaşma hedefiyle kurduğu Çevre ve İklim Değişikliği Hizmetleri departmanı ile Allianz Teknik, “TÜBİTAK 1831 Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Çağrısı” kapsamında “yeşil mentör” olarak seçildi.

1831 Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentör-

“Allianz Teknik,
Çevre ve İklim
Değişikliği
Hizmetleri
departmanı
işletmelerin
çevre ve iklim
değişikliği
etkilerinin
belirlenmesine
ve ortaya
çıkan risklerin
yönetilmesine
odaklanıyor”

lük Çağrısı, Dünya Bankası desteği ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının koordinasyonunda TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından yürütülen Türkiye Yeşil Sanayi Projesi çerçevesinde, KOBİ'lerin Yeşil Dönüşüm mevzuatlarına uyum sürecinde desteklenmesi için hayata geçirildi. Programın çözüm ortaklarından biri olan Allianz Teknik, Çevre ve İklim Değişikliği Hizmetleri departmanı ile işletmelerin çevre ve iklim değişikliği etkilerinin belirlenmesine ve ortaya çıkan risklerin yönetilmesine odaklanıyor. Çağrı kapsamında, kurumsal karbon ayakizi, su ayakizi ve ürün karbon ayakizi hesaplaması ve raporlaması, yaşam döngüsü analizi (LCA), ISO 50001 danışmanlığı ve yeşil dönüşüm odağındaki eğitimler konusunda KOBİ'lere destek oluyor. TÜBİTAK'ın çağrısı kapsamında, Allianz Teknikten KOBİ'lerin alacağı yeşil dönüşüm mentörlük hizmetlerinin maliyeti, %90 oranında TÜBİTAK tarafından karşılanacak. TÜBİTAK tarafından 1 Nisan 2024

tarihinde başvuruya açılacak çağrı kapsamında KOBİ'ler bu hizmetten faydalanabilecek.

“KOBİ'LERİN GELECEĞE HAZIRLANMASINA DESTEK OLMAYA HAZIRIZ”

TÜBİTAK'ın çağrısı kapsamında KOBİ'lere verilecek hizmeti değerlendiren Allianz Türkiye CEO'su Tolga Gürkan, “İşletmelerin iklim değişikliği nedeniyle karşı karşıya kaldıkları fiziksel risklerin neler olduğunu değerlendirmeleri ve yeşil dönüşüm sürecinde risklerini fırsata çevirmeleri son derece önemli. Allianz Türkiye, sürdürülebilir değer yaratma modeliyle faaliyetlerini dönüştürürken diğer yandan finansal bir kuruluş olarak içinde bulunduğu ekosistemin dönüşümüne de katkı sağlamaya odaklanıyor. Bu kapsamda, sektöründe bir ilk niteliğinde olan Çevre ve İklim Değişikliği Hizmetleri ile KOBİ'lerin geleceğe hazırlanmasına destek olmaya hazırız” dedi. #

Ömer MIZRAK, mr.mzrk@gmail.com

Despotizm mi Demokrasi mi: Hayvan Davranışları Bize Ne Anlatıyor?

İnsanlık olarak uzun zamandan beri hepimizi ilgilendiren bazı ortak kararları oy vererek katıldığımız seçimler ile belirliyoruz. Peki, hiç düşündünüz mü, grup halinde yaşayan diğer hayvanlar bir konuda karar verilmesi gerektiğinde nasıl davranır? Bu soruya verilen yaygın cevap, hayvanların güçlü, bilge, baskın bir liderin peşine takıldığı ve onun kararlarının grup için de belirleyici olduğu yönündedir. Gerçekten de bu cevabın haklılık payı var zira hayvan grupları arasında baskın liderin kararlarının geçerli olduğu bir tür “despotizm” yaygındır. Örneğin filleri incelediğimizde grup içindeki en yaşlı dişinin lider olduğunu ve sürünün, karşısına çıkan ikilemlerde seçim hakkını bu dişiye bıraktığını görürüz. Ya da şempanzelerde en ağır, en iri ve en saldırgan, kısacası en baskın erkek üyenin gruba liderlik ettiğine şahit oluruz. Bu tarz örnekleri çoğaltmak mümkün olsa da tüm hayvan grupları despotizmle yönetilmez.

Her ne kadar -birçok davranışta olduğu gibi- oylamaya dayanan seçim eylemini insana özgü görsek de birçok hayvan grubu bizler gibi seçimlere katılır. Bu tarz gruplarda bir faaliyetin gerçekleşip gerçekleştirilmeyeceği, gerçekleştirilecekse ne zaman ve ne şekilde gerçekleştirileceği genellikle oylamayla belirlenir. Seçimlerde grup üyeleri oylamaya katılır ve seçim sonucu, oydaşma (görüş birliği), oyların ortalaması veya eşik değeri aşan oy sayısına göre bir tür “demokrasi” ile belirlenir. Yakın zamana kadar hayvanların oy verme davranışları net bir biçimde saptanamıyordu. Çoğu araştırmacı, nihai kararın ilk uygulayıcısının peşinden giden sürüleri görün-

ce, çok fazla detaya inmeden, sürünün despotizmle yönetildiğini varsaymış olsa da güncel çalışmalar demokratik hayvan gruplarının sandığımızdan daha fazla olduğunu ortaya [koyuyor](#). Elbette bundan dolayı eski araştırmacıları suçlayamayız. Zira bir hayvan, insanlar gibi elini kaldırarak ya da pusuladan istediği seçeneği işaretleyerek oy kullanmadığı için bunu tespit etmek zordur. Sahi, bir hayvan nasıl oy kullanır?

Hayvanların “oy verme” davranışları incelendiğinde belirli vücut duruşları, ritüelleşmiş hareketler ve belirli seslendirmeler ile oy kullandıkları ve sürecin kabaca “oyların sayılması” ve “oyların ortalamasının alınması” ile sonlandığı görülür. Bahsi geçen ifadeler bize oldukça karmaşık ve üst düzey zihinsel beceri gerektiriyor gibi gelse de durum bu kadar kompleks değil. Bunu oldukça demokratik gruplar olan Afrika mandaları üzerinden anlayabiliriz. Otlamak için diğer sürülerin geçiş yolları, bitkilerin uzama süreleri ve toprak kalitesi gibi birçok faktörü göz önünde bulundurmaya zorunda olan Afrika mandaları, gidecekleri yönü seçmeleri gerektiğinde grup içerisindeki yetişkin dişilerin oylamasına başvurur. Her bir dişi sırayla dinlendiği yerden ayağa kalkıp yüzünü belirgin biçimde bir yöne çevirir ve ardından tekrar dinlenme pozisyonuna geçer. Yaklaşık 1 saat süren bu oylama sonucunda ilginç olan şey, tüm üyelerin birden ayağa kalkıp **birbirlerinden bağımsız şekilde aynı yöne doğru hareket etmeleridir**. Seçilen yön ise başlangıçta çoğu bireyin baktığı yöndür. Ancak üyeler, farklı yönlere bakacak şekilde bariz bir

*Afrika mandaları
(Syncerus cafer)
hareket edebilecekleri
yönü grup oylaması
ile belirler.*

biçimde ikiye bölünürse grup da ikiye ayrılır ve sabah yeniden buluşmak üzere farklı yönlerde otlamaya **başlar**. Görüldüğü üzere Afrika mandalarında yetişkin dişilerin karar verdiği çoğunlukçu ancak aynı zamanda oligarşik demokrasiye oldukça benzer bir uygulama mevcuttur.

Afrika mandaları oylama sürecinde karşı tarafı etkileme adına herhangi bir çabaya girişmezken benzer bir oylamaya sahip Tonkea Adası makaklarında, herhangi bir grup üyesi seçimini yaptıktan sonra dönüp gerideki grup üyelerine bakarak onların tercihleri üzerinde bir miktar etki bırakmaya çalışır. Ancak gerçek manada bir **seçim çalışmasını** bal arılarında görürüz. *Apis mellifera* türü bal arılarında koloni, kovana sığmayacak kadar büyüdüğünde işçi arılar iki gruba bölünür ve ana kraliçeyle birlikte ayrılan grubun gözcüleri kovan için yeni bir yer bulma adına araziye dolaşır. Gözcüler geri döndüğünde her bir üye, önerdiği yeri işaret eden bir tür dans sergiler. Burada koloninin kararını etkileyen şey genellikle gözcünün dansında ne kadar ısrarcı olduğudur. Öyle ki bazı gözcülerin **on altı saate kadar** dans edebildiği saptanmıştır. Günler geçtikçe, koloni içerisinde bir fikir birliği ortaya çıkmaya başlar. Bazı gözcüler “seçim kampanyasını” bırakırken diğerleri popüler danslardan birisine katılır ve sonuç, çoğunluğun tercihi ile **belirlenir**.

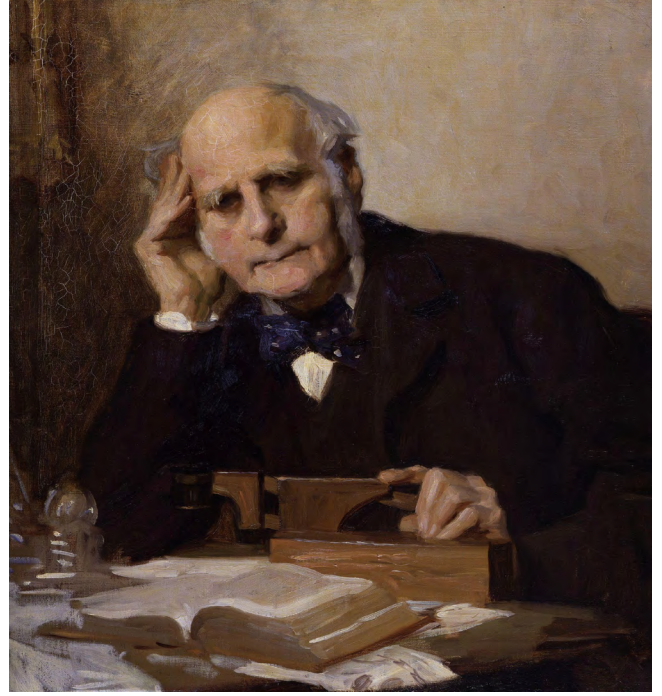
Apis mellifera türü arılarda gözcüler, diğer üyeleri etkilemek için saatlerce dans eder.

Hayvanlarda, ileride karşılıklarına çıkacak seçenekleri onlar adına değerlendirecek bir lideri oylamayla seçmek gibi bir “temsili demokrasi” örneği görülmesi de “doğrudan demokrasiye” sıklıkla rastlanır. Bazı türlerde oy hakkı yalnızca bir grup seçkine (yetişkin dişi vb.) özgüken diğerlerinde tüm bireyler eşit oy hakkına sahiptir. Dolayısıyla oylamaya dayalı seçimler kesinlikle insana özgü değildir. Ancak demokrasinin hayvanlarda da görülüyor olması, onu kendiliğinden değerli bir sistem haline getirmez. Zira gördüğümüz gibi despotizm de hayvanlar arasında epey yaygın ve onun da kendine özgü avantajları vardır. Bu durum, bizi ister istemez despotizm ve demokrasi arasındaki kadim tartışmaya götürür.

PLATON, FİLLER VE KİTLELERİN BİLGELİĞİ

Eski Yunan filozoflarından Platon, Devlet (*Politeia*) eserinde despotizm-demokrasi tartışmasını **gemi** metaforu üzerinden ele almıştır. Platon bu diyalogda, kaptanlık hakkında hiçbir bilgisi olmayan ve gemiyi idare etmenin de deneyim gerektirmediğini savunan cahil çoğunluğun, gerçek kaptanı devre dışı bıraktığı bir gemi hayal etmemizi ister. Ayrıca bu çoğunluk, kendileri gibi düşünenleri ödüllendirirken onlara katılmayanları da cezalandırarak gemiden atmaktadır. Platon hiç iç açıcı olmayan ve batacağı belli bu gemiyi bir ülke gibi düşünmemizi isteyerek yönetim hakkında hiçbir bilgisi olmayan çoğunluğun tercihlerinin ne kadar kötü sonuçlanabileceğine dikkat çekmek ister. Şüphesiz Platon'un böyle düşünmesinde, hocası Sokrates'in %48'e karşı %52 oyla idam edilmesinin de büyük payı vardır. Ancak her ne sebeple olursa olsun Platon, kaptanlığın "havayı, mevsimleri, göğü, yıldızları, rüzgarları ve daha birçok şeyi bilmeyi" gerektirdiğinden hareketle devlet yönetiminin de bir eğitim ve uzmanlık işi olduğuna değinerek bir tür teknokrasiye işaret eder. İlginç bir şekilde filler de Platon ile aynı görüşte. Zira fil gruplarında en yaşlı dişinin lider olması, tam da onun açlık, kuraklık, avcılar gibi birçok konuda yaklaşık 60-70 yıllık bir tecrübeye sahip olmasıyla ilintilidir. Örneğin yapılan araştırmalar, dişi lider ne kadar yaşlıysa sürüyü tehdit eden bir aslan kükreyişine o kadar kısa sürede yanıt verdiğini **göstermiştir**.

Despotik yönetimler, duyar duymaz kulağımızı tırmalasa da, bazı hayvan gruplarına sağladığı avantajlar onun milyonlarca yıllık seçimini mümkün kılmıştır. Biraz abartarak ve kişiselleştirmeye başvurarak konuşacak olursak, hayvan gruplarının despotizm "tercihinin" arkasında da bir tür bilgelik vardır. Örneğin zebraalarda, grubu su kaynaklarına götürecek lider, daima, yavru sahibi bir dişi olur. Yavrusundan dolayı suya en fazla ihtiyaç duyan ve bunu riske atmayacak en belirgin üye, grubun geri kalanı tarafından da takip edilir. Peki, şempanze gibi tamamen beden iriliğine ve güce dayalı bir hiyerarşinin arkasında ne tür bir bilgelik olabilir? Kimi araştırmacılar bu baskın üyenin grupta merkezi bir rol oynayarak

Francis Galton - Charles Wellington Furse - National Portrait Gallery, Londra (1954)

grubun geri kalanını başarılı bir koordinasyon ile bir arada tuttuğunu ve dış saldırılara karşı bu birlikliğin grup seçiminde önemli bir rol oynadığını ileri **sürmekte**.

Hayvanların anti-demokratik eğilimlerine bu kadar övgü yeter. Biraz da şöyle soralım: Demokrasinin arkasında herhangi bir bilgelik yok mu? Elbette var, o da despotizm gibi birçok hayvan grubunda varlığını sürdürdüğüne göre onun da grup seçimi açısından bazı avantajları olmalı. Hatta bu avantaj çoğu zaman "kitlelerin bilgeliği" olarak adlandırılmakta. Bir gruptaki bireylerin tercihlerinin ortalamasının arkasında nasıl bir bilgelik yattığını anlamak için ise Charles Darwin'in yeğeni olan Francis Galton'un çalışmalarına bakmamız gerekiyor.

Galton, 1907 yılında panayirlarda yapılan "öküzün ağırlığını tahmin etme" yarışmasında, yarışmaya katılan 787 kişinin sonuçlarını tek tek değerlendirdiğinde öküzün gerçek ağırlığı olan 543,40 kilograma oldukça uzak olduklarını fark etti. Ancak Galton, farklı bir yol izleyerek tüm tahminlerin ortalamasını aldığı anda 542,95 kilograma yani gerçek değerden yalnızca 450 gram farkla oldukça yakın bir sayıya

ulaştı. Yani ilginç bir şekilde bireyler tek tek yanılıyor olsa da, hepsi bir araya geldiğinde oldukça makul bir sonuç elde etmekteydi. Daha sonra yapılan birçok çalışma da bu sonucu destekledi ve grup çeşitliliği ile birey sayısı arttıkça kolektif hatanın azaldığını ortaya koydu. Bu durum, demokrasinin neden bazı hayvan gruplarında “tercih” edildiğini açıklayabilir.

Yakın dönemde *Golden shiner* (*Notemigonus crysoleucas*) türü balıklar üzerinde yapılan çalışmalar, kitlelerin bilgeliği açısından müthiş örnekler sunuyor. Balıkların, avcılara görünmemek için ışıklı bölgelerden gölgelere doğru kaçtıkları bilinen bir davranış. Ancak *Golden shiner*lar yalnız başlarına hareket ettiğinde gölgeyi bulma konusunda inanılmaz derecede başarısız. Öyle ki araştırmacılar, yalnız kalan balıkların, çoğunlukla rastgele yüzüyor gibi bir görünüm sergilediğini ifade ediyor. Ancak grup halinde hareket ettiğinde bu rastgele hareketler, gölgeyi bulan balığın yavaşlaması ve diğer grup üyelerinin de hemen yanındaki komşusuna bakarak hareketlerini düzenlemesi ile kısa sürede grubun gölgeyi keşfetmesini [sağlıyor](#). Yani tek tek bireylerin hataları grup içerisinde elimine ediliyor ve grup kısa sürede en doğru sonuca ulaşıyor.

Hayvanlar aleminden elde ettiğimiz tüm bu örnekleri bir arada düşündüğümüzde despotizm-demokrasi tartışmasının neden yüzyıllardır siyaset felsefesini bu denli meşgul ettiğini daha iyi anlamış oluyoruz.

Zira denklemin iki tarafının da kendine göre avantajları mevcut ve nihayetinde hayvan grupları, **var-kalım mücadelelerinde** kendileri açısından en uygun taktiği bulduğu için hayatta. Lakin insanlar söz konusu olduğunda, henüz sağlam bir çıkış yolu bulamadığımız aşikâr. Geçmişin keyfe keder kimi tiranlıklarından kurtulduğumuz için seviniyor olsak da, dünya genelinde bir grup popülist yöneticinin bizim için faydalı olacak acı reçeteler yerine sonumuzu hızlandıracak şekilde ağzımıza bir parmak bal çalıp koltuklarını sağlamlaştırdıklarına tanık oluyoruz. Üstelik birlikte oylamaya katıldığımız geminin mürettebatı da, bir zamanlar kaptanlık koltuğunu devralan Donald Trump’ın “o kış soğuk geçtiği için küresel ısınmanın olmadığını” iddia ederek etkileyebileceğini düşündüğü kategoriden. Öte taraftan tarih, bu toplulukların bir despota haddini bildirdiği “kitle bilgeliği” örnekleriyle de dolu. Bu ikilem içerisinde biz de, ya Platon gibi tüm insanlık için ideal olduğunu düşündüğümüz bir sistem önereceğiz ya da öğrencisi Aristoteles’e uyararak farklı hayvan grupları gibi farklı insan topluluklarının da kendilerine en uygun yönetim biçimini seçmesi veya yaratması gerektiğini ileri süreceğiz. Ancak kararımız ne olursa olsun, hayvan gruplarının seçim davranışları hakkında daha çok şey öğrendikçe tartışmayı büyük bir hevesle derinleştireceğiz ve (varsa) bir çözüme doğru daha güçlü kürek çekeceğiz. #

Golden shiner türü balıklar gölgeleri keşfetme konusunda tek başına oldukça yeteneksiz iken grup halinde çok başarılıdır.

Dirençli Kentler Demokrasi ile Mümkün

Dirençli kentler, yaşanabilir şehirler, sürdürülebilir bir gelecek ve yerel yönetimler ile ilgili taleplerin her şeyden önce demokrasinin olabildiğince şeffaf ve adil uygulanmasına bağlı olduğunu göz önünde bulundurmak önem arz ediyor.

 Nihat NUYAN

Geçtiğimiz Mart ayının son günü gerçekleştirilen yerel seçimler; insanlık adına sürdürülebilir bir gelecek için yerel yönetimlerin ve dirençli kentlerin gerekliliğini hatırlatması bakımından ayrı bir öneme sahipti. Pek tabii seçim sonuçlarını siyasi partiler ve kazanımlar üzerinden tartışan bir gündem sürerken, seçim sonuçlarının açıklanmasıyla ortaya çıkan kimi tartışmalı hususları da göz ardı etmemek gerekiyor.

SÖZLÜK ANLAMININ DIŞINDA DEMOKRASİ

Demokrasi ile ilgili süregelen sorgulamaların başında seçmenin yetkinlik düzeyi ve adil, eşit temsil hakkı geliyor. Demokrasi, bir parti veya ulusal hareketin, bir lider veya yargı mensubunun, bir mankenin veya dağdaki çobanın(!) algısı ve yanılgıları üzerinden tanımlanabilecek düzeyde yavan bir şey olmadığı için; sözlük anlamının dışına çıkarak, politik ve doğal olarak insani yönüyle işlemesi ön kabulüyle benimsenen bir idari işleyiş olduğunu söyleyebiliriz. Çoğunluğun istediğinin olması değildir özetle demokrasi, azınlığın tercihlerine tahammüldür.

Türkiye'nin gündemini sıklıkla işgal eden siyasi, dinsel, dilsel, kültürel alanlarda tekrarlanan ayrımcılık dili ve iktidar yapıları tarafından dayatılan manipülatif politikalar; toplumda hızla kutuplaşmayı ve buna bağlı olarak artan bir linç kültürünün görünür hale gelmesine de aracılık ediyor. Politik ayrışma yerini hızla nefret

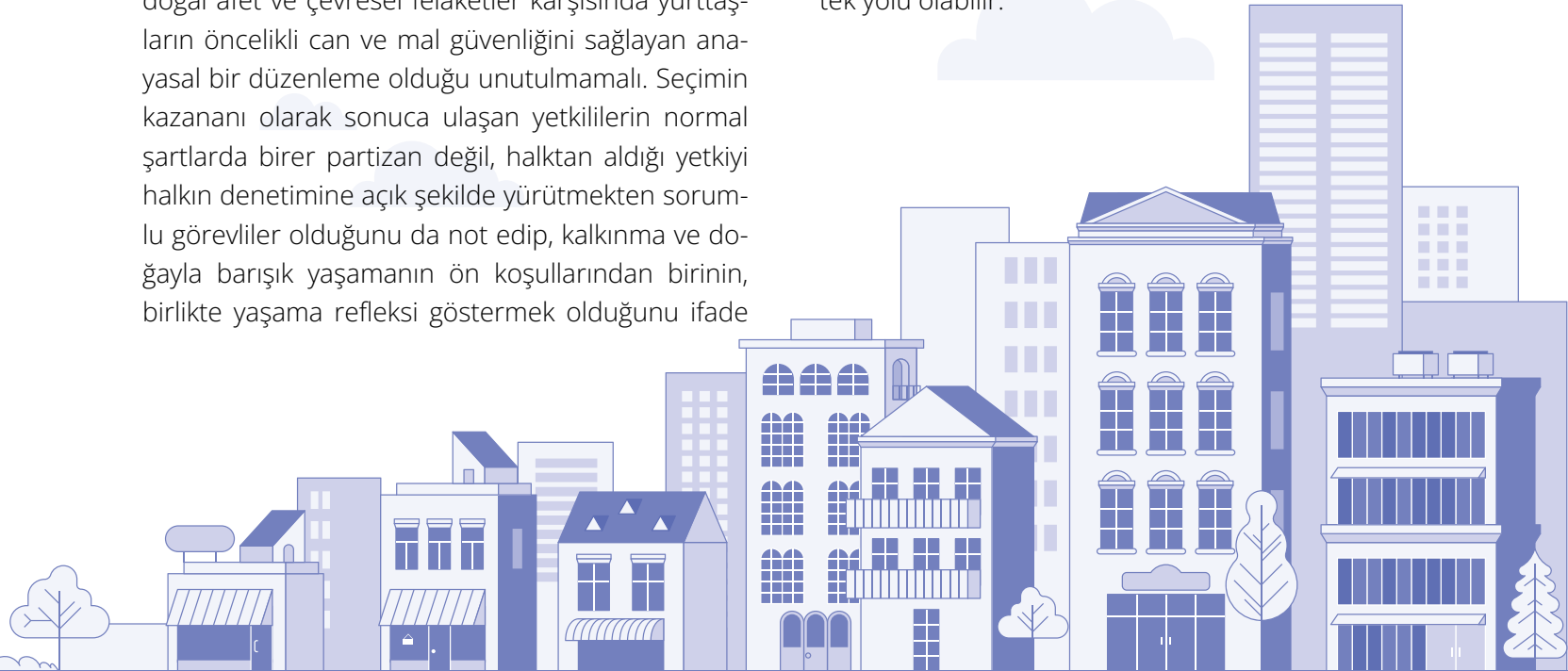
söylemlerine bırakıyor. Kimileri kendileri için bir lütf olarak gördükleri demokrasiden devşirdikleri ve bilimsel, hukuksal veya insani dayanakları olmayan ilkel güdülerini diğerlerini hedef alıp, demokrasi tarafından sunulan en olağan hakların kullanılmasına engel olmaya çalışıyor. Demokrasi, pratikte istismara uğradıkça retorikte de anlam kayması yaşıyor.

Dirençli kentler, yaşanabilir şehirler, sürdürülebilir bir gelecek ve yerel yönetimler ile ilgili taleplerin her şeyden önce demokrasinin olabildiğince şeffaf ve adil uygulanmasına bağlı olduğunu göz önünde bulundurmamak önem arz ediyor bu noktada. Demokrasi, keyfi hak ihlalleri ve kayyım gibi halk iradesini yok sayan uygulamalarla itibarsızlaştırıldığında, kaotik bir çöküş ne yazık ki ekonomik ve manevi ayrışmayla tetiklenir. Birlik olgusu zedelenir.

ORTAK PAYLAŞIM SAHASINDAN DİRENÇLİ KENTLERE

Dirençli kentlerin inşası için yerel yönetim düzeyinde politikalar üretmek, temelde yurttaşların katılımı ve şeffaf yönetim teknikleriyle olanaklı görünüyor. Bu bağlamda toplumun adil ve eşit katılım hakkının güvence altında tutulduğunu bilmesi değerli. Yerel yönetimleri belirleme yarışı olarak yerel seçimlerin; doğal afet ve çevresel felaketler karşısında yurttaşların öncelikli can ve mal güvenliğini sağlayan anayasal bir düzenleme olduğu unutulmamalı. Seçimin kazananı olarak sonuca ulaşan yetkililerin normal şartlarda birer partizan değil, halktan aldığı yetkiyi halkın denetimine açık şekilde yürütmekten sorumlu görevliler olduğunu da not edip, kalkınma ve doğayla barışık yaşamının ön koşullarından birinin, birlikte yaşama refleksi göstermek olduğunu ifade

etmek gerekiyor. Öte yandan, empati ve özeleştirme yoksunluğu bir toplumun birlikte yaşama refleksi önündeki en büyük engel olabilir. Irk, din, dil, kültür gibi ayrımlara dayanan söylemler bir yana, samimiyetten uzak göstermelik demokrasi yandaşlığı da, adil ve eşit birlikte yaşama pratiklerini tehlikeye sokabilir. Farklı düşünenlerin, alternatif fikirleri olanların düşmanlaştırılarak toplumun dışına itilmesi ve tek sesli, yavan bir fikir ortaklığının demokrasi adı altında sunulması en büyük tehlikelerden biri çünkü demokrasi ortak bir yönetim biçiminden öte, ortak bir paylaşım sahasıdır. Demokrasinin yerelde sağlıklı işlemesi başta sürdürülebilirlik olmak üzere dirençli kent modellerinin ve iklim krizine dayanıklı huzurlu bir yaşamın gereği. Öyleyse; doğayla olduğu kadar doğayı var eden canlılarla, dünyayla olduğu kadar dünyaya anlam katan insanlıkla iyi niyetli ve mazeretsiz bir bağ kurmak; madalyonun iki yüzünün bıçağın sırtı kadar keskin bir ayrımla farklılaştığını düşünmeden, seçim şansımızı ikiden bire düşürmek zorunda hissetmeden bir birliktelik, ortaklık fikri üzerinde uzlaşmak ve yerelden merkeze ve merkezden küresele bir anlayış birliği sağlamaya çalışmak; doğal afetlerden de öğrendiğimiz kadarıyla, insanlık adına yeryüzünde daha yaşanır yarınlara ulaşmanın tek yolu olabilir.

İklim Adaletinde Kentler Nerede Duruyor?

İklim eylemlerinin kentleri sosyal ve ekonomik adaletin sağlandığı yaşanabilir mekanlara dönüştürmeye katkı verebilmesi için yerel yönetimlerin iklim adaleti çerçevesinde hareket etmesi gerekiyor. Daha açık bir ifadeyle, iklim adaleti emisyon azaltım ve uyum eylemlerinin yanı sıra, dışlanan, dezavantajlı konumlara itilen sosyal, ekonomik ve kültürel grupların varlığının tanınması; kaynak ve hizmetlere erişimin hakkaniyetli biçimde düzenlenmesi ve kenara itilen toplumsal gruplar başta olmak üzere kentlilerin karar alma ve uygulama süreçlerine katılımının sağlanması anlamına geliyor.

 Dr. Baran Alp UNCU, Bağımsız Araştırmacı

İklim değişikliği, bugün kentlerin karşı karşıya olduğu sorunların en başında geliyor. 2025 yılında dünya nüfusunun %70'ini barındırması beklenen kentlere yönelik iklim değişikliği kaynaklı riskler sadece sıcak dalgaları, deniz seviyelerinin yükselmesi veya aşırı hava olaylarından ibaret değil. Sıcaklık artışı ve kuraklıktan dolayı etkilenecek tarım faaliyetleri nedeniyle neredeyse tamamen dışa bağımlı kentler gıda kriziyle de karşı karşıya. Bunlara yaşanmakta olan su krizi sonucunda temiz ve sağlıklı suya erişimin zorlaşması da eklenmeli. Bunun üs-

tüne pandemiler, ekonomik krizler ve -kendinden çok yönetişimi nedeniyle sorun haline gelen- göç gibi diğer krizler geliyor. Kısaca, nedenleri ve sonuçları birbiriyle ilintili, iç içe geçen çoklu krizler kentleri [tehdit ediyor](#).

Kentler ekonomik, sosyal ve mekansal eşitsizliklerin yoğunlaştığı, yüksek olduğu ve giderek de arttığı yerler. 1980-2020 arasında toplam dünya kentli nüfusunun yaklaşık üçte ikisi için gelir eşitsizliği artmış durumda. Bu da beraberinde barınma, sosyal hizmetlere erişim, yetersiz altyapı, iş ve ekonomik olanakların azalması gibi büyüyen sorunları getiriyor. Özellikle daha da hızlı büyüyen Küresel Güney'deki kentlerde ekonomik ve sosyal adaletsizlikler mekansal ayrışmaları ve [uçurumları derinleştiriyor](#). Böylelikle iklim değişikliğinin yıkıcı sonuçları kentler genelinde eşit biçimde yaşanmıyor. İklim krizinin oluşumuna en az katkıda bulunanlar krizden en fazla oranda olumsuz yönde etkilenenler oluyor. Aynı zamanda, temelinde sürdürülen fosil yakıtlara bağlı ekonomik büyüme modelinin yattığı iklim krizi üzerinde yükseldiği sosyal, ekonomik ve siyasi eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri derinleştiriyor, yayıyor ve çoğaltıyor.

Etkileri kentlerde yoğunlukla görülen bu fasit daire-

den çıkışta yerel yönetimler önemli bir rol oynuyor. Dünyadaki kaynak tüketiminin ve karbon salımının büyük çoğunluğuna sahip kentlerde azaltım eylemleri iklim değişikliğinin durdurulması için elzem. Doğa temelli çözümlere, iklim/çevre dostu altyapıya dayanan uyum eylemleri de kentlilerin iklim nedeniyle uğradıkları yaşamsal hasarları gidermek ve önlemek için bir gereklilik. Ancak azaltım ve uyum eylemlerinde neyin, nasıl, kiminle ve kimin için yapılacağı sosyal ve ekonomik adaletin sağlanması için büyük önem taşıyor. Keza, iklim eylemlerinin teknokratik bir gözle ve tepeden hazırlanarak sadece teknik çözümler içerecek biçimde hazırlanması ve pratiğe dökülmesi birçok sosyal ve ekonomik adaletsizliğe neden oluyor. Bunun birçok örneğine rastlamamız mümkün. Örneğin, Endonezya'nın başkenti Jakarta'da kentin deniz tarafından yutulmasını engellemek amacıyla yapılan yapay adacıklardan ve denize inşa edilen devasa boyutlardaki bir duvardan oluşan Büyük Garuda Projesi, Nijerya'nın Lagos kentinde yine deniz sularının yükselmesinden korunmaya yönelik Büyük Lagos Duvarı ya da Medellin, Milano gibi birçok kentteki yeşil alan projeleri sosyal ve ekonomik adaleti sağlamaktan uzak kalıyor. Aksine bu projelere bağlı olarak yaşanan yerinden edilmeler, mülksüzleştirme ve mekanların sosyoekonomik dönüşümü başta kent yoksulları olmak üzere kentte yaşayan farklı toplumsal cinsiyet, etnisite, dini ve diğer toplumsal grupların mağduriyet yaşamalarına neden oluyor (Uncu, B. A., 2022; *"İklim Değişikliğinden Kaçarken Soylulaştırmaya Tutulmak"*, beyond. İstanbul, 13: 40-47).

"Dünya genelinde katılımçılık bakımından başarılı sayılabilecek birçok örnek Küresel Kuzey'de yer alan kentlerden. Ancak Küresel Güney'de de katılımcı ve kapsayıcı biçimde oluşturulmuş örneklerin sayısı artıyor. Örneğin, Meksika'nın başkenti Meksiko'da Yeşil Altyapı Özel Planı herkesin katılımına açık müzakere ve toplantıların yanı sıra dijital araçların kullanımı yoluyla katılımcı biçimde oluşturuldu"

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI ÖZÜNE DÖNMELİ

İklim eylemlerinin kentleri sosyal ve ekonomik adaletin sağlandığı yaşanabilir mekanlara dönüştürmeye katkı verebilmesi için yerel yönetimlerin iklim adaleti çerçevesinde hareket etmesi gerekiyor. Daha açık bir ifadeyle, iklim adaleti iklim azaltım ve uyum eylemlerinin dışlanan, dezavantajlı konumlara itilen sosyal, ekonomik ve kültürel grupların varlığını tanıması, iklim değişikliğinin maliyetleri kadar diğer kaynak ve hizmetlere

erişimin hakkaniyetli biçimde bölüşülmesi ve kenara itilen toplumsal gruplar başta olmak üzere kentlilerin karar alma ve uygulama süreçlerine katılımının sağlanması anlamına geliyor. Buna paralel olarak ilk kez 1972'de kullanılan, 1987'de Birleşmiş Milletler'in (BM) Brutland Raporu'yla popülerleşen ancak giderek içi boşalma tehlikesiyle karşı karşıya kalan "sürdürülebilirlik" kavramının kullanıldığı haliyle yetersiz kaldığının göz önünde bulundurulması gerekiyor. Agyeman'ın da altını çizdiği üzere "sürdürülebilirlik" kavramının çıkış aşamasındaki amacına döndürülecek biçimde "adil" hale getirilmesi **gerekiyor**. "Adil" sürdürülebilirlik kavramı dört temel ilke üzerinden **şekilleniyor**: Herkes için onurlu biçimde refah ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi; şimdiki ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarının bir arada karşılanması; tanınma, süreç, usul ve sonuçlarda hakkaniyetin ve eşitliğin sağlanması; içinde yaşadığımız ekosistemin sınırlı olduğunun kabulü ve bu sınırlar içerisinde hareket edilmesi. Birbirine örtüşen iklim adaleti ve adil sürdürülebilirlik ilkelerinin sahiplenilmesi iklim krizinden çıkılması

için tek seçenek olarak önümüzde duruyor. Örneğin, kentlerde fosil yakıtlardan yenilenebilir enerji kaynaklarına enerji geçişi en önemli azaltım eylemlerinin başında geliyor. Atılması gereken adımlardan biri güneş enerjisi kullanımının artırılması için çatı tipi panellerin yaygınlaştırılması. Burada bu yönde adım atmaya istekli bir yerel yönetimin göz önüne alması gereken ulusal enerji politikaları, ulusal ve bölgesel enerji altyapısı, enerji fiyatları gibi birçok ulusal ve bölgesel siyasi, ekonomik ve teknolojik faktör bulunuyor. Diğer yandan bunlar kadar önemli bir başka boyut da enerji geçişinde hangi kentli grupların öncelikli olduğu ve bu grupların enerji geçişinden nasıl yararlanacakları. Şayet dar gelirli ve diğer dezavantajlı gruplar dikkate alınmazsa söz konusu grupların yaşamakta oldukları enerji yoksulluğuna çare üretilmiş olmuyor. Örneğin, yenilenebilir enerji kullanımına yönelik altyapı ve teknoloji yatırımlarının kısa vadeli artması nedeniyle ortaya çıkabilecek maliyetlerin hakkaniyetsiz bölüşümü başka adalet sorunlarına [yol açabilir](#).

Diğer yandan, yerel yönetimler iklim mücadelesi içerisindeki tek aktör değil. Yetkileri, sorumlulukları, kurumsal ve finansal kapasiteleri bakımından -kentten kente değişim göstermekle ve aynı olmamakla beraber- ulusal ve bölgesel yönetimler gibi diğer ak-

“Özellikle daha da hızlı büyüyen Küresel Güney’deki kentlerde ekonomik ve sosyal adaletsizlikler mekansal ayrışmaları ve uçurumları derinleştiriyor. Böylelikle iklim değişikliğinin yıkıcı sonuçları kentler genelinde eşit biçimde yaşanmıyor. İklim krizinin oluşumuna en az katkıda bulunanlar krizden olumsuz olarak en fazla oranda etkilenenler oluyor”

törlerle karşılaştırıldığında daha sınırlı. Bu da ulusal ve bölgesel ölçeklerdeki aktörlerle bir arada hareket etmelerini zorunlu kılıyor. Bununla birlikte, kent yönetimlerinin uluslararası iklim siyasetinde gün geçtikçe kendilerine daha çok alan açtığı [söylenbilir](#). Bunun dışında, yerel yönetimleri kentleri yaşanabilir ve iklim dostu hale getirebilme konusunda güçlü kılan bir unsur da kentlilerle doğrudan işbirliği yapma imkanlarının olması. Bu da hem iklim adaletinin hem de adil sürdürülebilirlik kavramlarında altı çizilen katılımçılık ilkesi ile mümkün.

Katılımcılığın ve kapsayıcılığın sağlanması diğer tüm iklim adaleti ve adil sürdürülebilirlik ilkelerinin pratiğe dökülmesi, gereğince yerine gelip gelmediğinin kontrolü, zamana ve mekana göre değişikliklerin ya-

pılması bakımından kritik öneme sahip. Karar alma süreçlerine hem kentlilerin bireysel hem de sivil toplumun örgütlü katılımı yerel yönetimlere uzmanlıklardan yararlanma, bilgi edinme ve meşruiyet sağlarken kentlilere de kendi yaşam ve yaşama alanları hakkında fikri üretme, tartışma, ortaklaşma ve dönüşümün aktif birer parçası olma imkanı tanıyor (Ergenç, C., 2023; [“Yerel Yönetimlerde Temsiliyet Krizi ve Katılımcı Kentler”](#), İPA İstanbul, 9: 24-27). Bununla birlikte, katılımın tam anlamıyla gerçekleşebilmesi adaletin diğer boyutları olan tanınma ve bölüşüm ile de doğrudan ilgili. Keza dışlanmış ve dezavantajlı konumlara itilmiş sosyal ve ekonomik grupların katılım süreçlerine dahil olması öncelikli olarak bu grupların tanınmasına bağlı. Bu grupların ekonomi, eğitim, hizmetler gibi alanlarda yaşadıkları bölüşüm adaletsizlikleri de ortaya çıkardığı türlü hiyerarşiler ve güç eşitsizliklerinden ötürü kentlilerin sürece güçlü ve etkin katılımında farklılıklar yaratabiliyor ve sürecin “nasıl” hayata geçtiğini [etkiliyor](#).

İYİ VE KÖTÜ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Dünya genelinde yerel yönetimlerin iklim eylemlerinde ve iklim eylem planlarının hazırlanışı ve uygulaması sırasında katılımcılığı ve kapsayıcılığı farklı yöntemler benimseyerek hayata geçirme gayretinde olduğu görülüyor. Bu örnekler tek tip bir katılımcılık modelinin olmadığını, katılımcılık süreçlerinin ulusal ve yerel bağlamdaki ekonomik, siyasi ve kültürel dinamikler kadar yerel yönetimlerin gücü, sivil toplumun kapasitesi, iklim değişikliğinin etkilerine bağlı olarak ortaya çıkan ihtiyaçlara göre şekillendiğini gösteriyor. Örneğin, yapılan karşılaştırmalı bir analizde Ekvador’un Quito kentinde yerel yönetim herkesin katılımını öngören bir iklim uyum süreci işletirken Hindistan’ın Surat kenti belirli sivil toplum gruplarını önceleyen ve özel sektörün daha çok rol aldığı bir katılım sürecini [işletiyor](#).

Dünya genelinde katılımcılık bakımından başarılı sayılabilecek birçok örnek Küresel Kuzey’de yer alan kent-

“Dünya genelindeki birçok örnek de katılımcılığın sürdürülebilirlik gibi içinin boşalması tehlikesiyle karşı karşıya olduğuna işaret ediyor. Yerel yönetimler, atılımın görünürde var olsa da ya kağıt üzerinde kaldığını ya da eksik uygulandığına işaret ediyor”

lerden. Ancak Küresel Güney’de de katılımcı ve kapsayıcı biçimde oluşturulmuş örneklerin sayısı artıyor. Örneğin, Meksika’nın başkenti Meksiko’da Yeşil Altyapı Özel Planı herkesin katılımına açık müzakere ve toplantıların yanı sıra dijital araçların kullanımı yoluyla katılımcı biçimde oluşturuldu. Bangladeş’in başkenti Dakka’nın bazı yoksul mahallelerinde iklim

afetlerine karşı dirençlilik oluşturmak ve afet yönetimini topluluk temelli sağlamak hedefiyle amaçların, hedeflerin ve eylemlerin beraber belirlendiği ve mahallelilerin doğrudan katılımının sağlandığı “Kent Gözetleme” programı uygulamaya geçirildi (UNHR, [Integrating a Human Rights-Based Approach to Climate Action](#), Local Governments, Becoming A Human Rights City Series).

Ancak dünya genelindeki birçok örnek de katılımcılığın sürdürülebilirlik gibi içinin boşalması tehlikesiyle karşı karşıya olduğuna işaret ediyor. Yerel yönetimler, atılımın görünürde var olsa da ya kağıt üzerinde kaldığını ya da eksik uygulandığına işaret ediyor. Katılımcılık adı altında uygulamaya konulan süreçlerde zaten verilmiş kararların onaylatılması, karar almanın belirli konu ve alanlarla sınırlı tutulması, belirli tipteki ve belirli konular üzerine çalışan STK’ların katılımına izin verilmesi, karşılıklı bilgi paylaşımı yerine tek taraflı işleyen bilgi edinme pratikleri, katılımın farkındalık yaratma eylemlerinden ibaret görülmesi gibi birçok sorunla karşılaşılıyor.

Özetle, iklim eylem ve planlarının, belirli alanları tek başına ele alan, genel bağlamdan kopuk ve tamamen teknik bir düzeye indirgenmesi yerine diğer sektör ve alanlarla kesişimleri dikkate alan, bütünlüklü, toplumsal eşitsizlik, adaletsizlik ve kırılma noktaları hesaba katacak biçimde meselelerin sosyal ve ekonomik boyutlarını içeren biçimde oluşturulması ve uygulanması [gerekliyor](#). Bunun da olmazsa olmaz yöntemi katılımcılığın tam anlamıyla, bir nevi **“demokrasi badanası”** yapmadan uygulamaya konulması.

“Merkezi Politikalar Dirençli Kent Girişimlerini Zayıflatıyor!”

Yerel yönetimlerin başta deprem olmak üzere afetlere ve iklim değişikliğiyle artan felaketlere karşı halkın huzur ve sağlığını temin etmek adına dirençli kent modeline uygun politikalar uygulaması günümüzün bir gerekliliği olarak ortaya çıkıyor. Yeditepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü Başkan Yardımcısı Yrd. Doç. Dr. Barış Gençer Baykan, iklim dirençli kentler yaratmada eşitsizliklerin giderilmesinin gerekliliğine dikkat çekerken yerel yönetimlerin uluslararası işbirliği içinde olmasının önemini vurguluyor.

 Nihat NUYAN

Türkiye'nin gündemi malum, yerel seçimler. Fakat siyasi bir meselenin ötesinde, iklim değişikliğinin ve doğal afetlerin etkilerine ciddi anlamda tanıklık ettiğimiz bir dönemden geçiyoruz. Bu durumu neye bağlıyorsunuz?

31 Mart 2024 yerel seçimlerinde çevre ve ekoloji sorunları çok arka planda kaldı. İmar, ulaşım, yeşil alan konuları tartışılrsa da gününbirlik siyasi polemikler arasında yitip gidiyor. Deprem gibi yakın ve yıkıcı bir tehdit dahi gündemin ilk sıralarında değil -ki kentsel dönüşümün ana odağında bunun olması gerekir. Çoklu krizlerden kentler de etkileniyor. Kentler gözlerimizin önünde hızla dönüşüyor çünkü ekonomide rant yaratmanın en kolay yollarından biri imardan, inşaattan geçiyor. Hızla kentleşen nüfus iklim krizinin etkilerini giderek daha fazla hissedecek. Artan sıcaklıklar, hava kirliliği, su kaynakları üzerindeki baskı ve gıda tedariki gibi konuları bunlar arasında

sayabiliriz. Aslında politik ve tutarlı bir perspektif ile ele alınmadığı için tüm bu sorunları yaşıyoruz. Eşitsizlikler arttıkça, adil bölüşüm sağlanmadıkça büyüyen kentsel problemlere çözüm bulmak zorlaşacak.

İklim dirençli kentler yaratmada yerel yönetimlerin rolünü nasıl görüyorsunuz? Bir belediyenin tekil olarak ya da örgütlü belediyeciliğin kent hayatını iklim uyumlu politikalar ile yönetmesi olanaklı mı?

İklim dirençli kentlerin oluşturulmasında yerel yönetimlerin rolü çok önemli. Planlama, altyapı yatırımları, yurttaş katılımı, acil durum hazırlığı ve işbirliği gibi çeşitli alanlarda bu rol gözlemlenebilir. Yeşil altyapı, enerji verimliliği ve su yönetimi alanlarında politikalar geliştirilmesi gerekiyor. Stratejik planlar ve iklim eylem planları üzerinden politikalar incelenebilir. Ölçek meselesi de önemli. Büyükşehir ve

büyükşehir ilçelerinin iyi bir yönetim sergilemesi lazım. Elbette enerji, altyapı ve ulaşım gibi ulusal planlamanın ağır bastığı alanlarda etkin bir işbirliği yapılmazsa dirençli kentler hayata geçirilemez. Öte yandan yerel yönetimlerin yeterli maddi kaynakları yok. Finansal özerklik de önemli. Yerel yönetimlerin uluslararası iklim ağları ile bilgi paylaşımı, ortak işbirlikleri ve teknik destek ve kapasite geliştirme alanlarında işbirliği yapmaları değerli. Sonuçta tek bir belediyenin tüm bu altyapı yatırımlarının ve yönetim problemlerinin üstesinden gelmesi mümkün değil. İstanbul örneğini alırsak sadece bir ilçenin altından kalkabileceği bir yük değil. Büyükşehir, Marmara, ulusal, bölgesel ve uluslararası ölçekler iç içe geçmiş halde.

Sürdürülebilirlik ile yerel yönetimler arasında bürokratik anlamda ne tür bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz? Tepeden dayatılan politikaların mı yoksa yerelden yükselen taleplerin mi dirençli kentler oluşturmada etkili olacağı kanınsındasınız?

Sürdürülebilirliği en geniş anlamda çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik olarak düşünürsek tüm yaşamımızı etkileyen bir ilişkiler ağı tarif etmiş oluruz. Yerel yönetimler de şehirlerimizde bu alanlarda hizmet ve politika üreten bir birim olarak sürdürülebilirliğin en temel aktörü olarak karşımıza çıkıyor. Kentsel planlamada ve kalkınmada ihtiyaçların ve öngörülen risklerin bertarafında kaynaklarını harekete geçirmede yerellik çok önemli. Tepeden inmece politikalar yerelin aktörlerini de, kaynaklarını da, teknolojisini de göz ardı ediyor. Deprem konusunu ele alırsak kentlerin gerekli direncini güçlendirmek yerine rantı ve sermaye transferini önceleyen merkezi politikalar her anlamda kentleri zayıflatıyor. Küresel ve ulusal mega projelerin çağının artık kapanması gerekiyor.

Bir makalenizde “Aktivist belediyecilik” kavramından söz ediyorsunuz. Bu yönlü bir faaliyetin olanaklı olduğuna ve genele yayılarak çözüm imkanı sunacağına dair düşünceleriniz neler?

Aktivist belediyecilik ağırlıklı olarak merkeziyetçi eğilimlere bir tepki olarak ortaya çıkıyor. Bir kısmı da yerel demokrasinin yükselişinden toplumsal hareketlerin sonuç alıcı etkinliğinden kaynaklanıyor. Merkeziyetçi politikaların oluşturduğu basınç arttıkça yerelden tepki de artacaktır. Genele yayılmayabilir çünkü belirli politika alanlarında yoğunlaşıyor aktivist belediyecilik. Doğanın ve kent müştereklerinin kalkınma politikalarına kaynak teşkil etmesi, çevre ve ekoloji hareketlerinin yanı sıra kent yönetimlerini de itiraz koalisyonunun bir parçası haline getiriyor. 2000 sonrası dönemde ulusal düzeydeki enerji, madencilik, kentsel dönüşüm, imar ve atık yönetimi politikaları birçok bölgede yerel yönetimler tarafından protesto edilmeye başlandı. Tepeden inmece politikaları/projeleri kabul etmeyerek; kent hareketleri ile eşgüdüm halinde, protesto dahil çeşitli toplumsal hareket yöntemlerini kullanarak hak aradıkları çekişmeli bir mücadele yöntemini benimsedikleri gözlemleniyor.

Aktivist belediyecilik yürüten yerel yönetim biriminin muhatap aldığı kurum açısından üç farklı ilişki biçimi ortaya çıkıyor: Birincisi ilçe belediyesinin bakanlıklarla, ikincisi büyükşehir belediyesinin bakanlıklarla, üçüncüsü de ilçe belediyesinin büyükşehir belediyesiyle girdiği çekişmeli mücadele şeklinde. Aktivizm yürüten belediyelerin başvurduğu eylem repertuarları arasında konuya ve bağlama göre farklılaşmakla birlikte protesto, referandum, dijital imza kampanyaları öne çıkıyor. Bununla birlikte belediyeler halkı bilgilendirme, bilimsel çalışmalar hazırlama, hukuki mücadele gibi yasal hakları olan yöntemleri de konvansiyonel olmayan yöntemlerle birlikte veya dönüşümlü olarak kullanabiliyor. Aktivist belediyeler, muhalefet cephesini genişletmek için normalde politika süreçlerine katılmayan paydaşlar ile koalisyonlar kuruyor. Yerel veya bölgesel koalisyonlar içinde genellikle muhalefetteki siyasi partinin bölge milletvekilleri, komşu ilçelerin belediye başkanları, mahalli idare birlikleri ve belediye meclisleri üyeleri bulunuyor. Kent konseyleri, muhtarlıklar, odalar, dernekler, vakıflar ve kooperatifler de koalisyonun bir parçası olabiliyor.

“Türkiye’nin Öncelikli İhtiyaçlarından Biri Yerel Yönetimler Reformudur”

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama bölümünden Prof. Dr. Osman Balaban, yerel yönetimlerin, özellikle de belediyelerin üzerlerindeki baskının azaltılması ve kapasitelerinin artırılması gerekliliğini vurgularken, bu sayede yerel yönetimlerin iklim değişikliği ve afet gibi zor konuları gündeme alıp, dirençli kentler oluşturacak çalışmalarını rahat bir şekilde yapabileceklerini söylüyor.

 Bulut BAGATIR

Kentler her geçen gün aşırı hava olaylarına daha çok maruz kalıyor. Ancak hem uyum hem de azaltım konusunda büyük bir potansiyele de sahip. Türkiye’nin yerel düzeyde iklim değişikliği politika ve eylemlerine dair neler söyleyebiliriz? İklim değişikliği küresel olduğu kadar yerel bir sorun. Tüm dünyayı etkiliyor olması itibarıyla küresel bir meseleden bahsediyoruz ancak çözüm üzerinde etrafıca düşünmeye başlayınca işin yerel boyutu açık biçimde ortaya çıkıyor. Öncelikle uyum açısından bakacak olursak, iklim değişikliğinin somut etkileri ile yerel düzeyde sık sık karşılaşıyoruz artık. Aşırı hava olayları, taşkınlar veya sıcak dalgaları kentsel yaşam ortamlarını ciddi düzeyde etkiliyor. Uyumun yerel niteliği nedeniyle iklim değişikliğine dair tartışmalar azaltımdan uyuma kaymaya başladıkça küresel düzeyden yerel düzeye doğru bir ilgi geçişi de yaşandı. Seragazi emisyonlarını azaltmak veya iklim değişikliğini önlemek tarafından bakınca da yerelin önemi artık yadsınamaz hale geldi. Azaltım tarafında işin en can alıcı kısmı ne kadar enerji tüketildiği ve enerjinin hangi kaynaklardan üretildiğidir. Enerji daha çok küresel ve ulusal düzeylerde ele alınan bir konu ancak fosil yakıtların tüketimini azaltmaya, enerji dönüşümünü gerçekleştirmeye ve enerji verimliliği sağlamaya yönelik politikaların pek çoğunun da uygulama alanı yerel düzey ya da kentler. Dolayısıyla hem azaltım hem de uyum açısından iklim eylemlerinin geliştirileceği ve uygulanacağı yer kentler. Konu iklim değişikliği ile mücadele olduğunda, bireylerin yaşam pratiklerinde ve tüketim alışkanlıklarında da ciddi bir dönüşümden bahsediyoruz aslında. Bu tür bir toplumsal dönüşüm sürecinde de topluma en yakın yönetim birimi olan belediyelerin önemli bir rol oynaması bekleniyor. Haliyle iş büyük oranda yerel düzeyde çözülüyor. Bu nedenle son yıllarda iklim tartışması içinde kentlere ve yerel yönetimlere olan ilgi arttı.

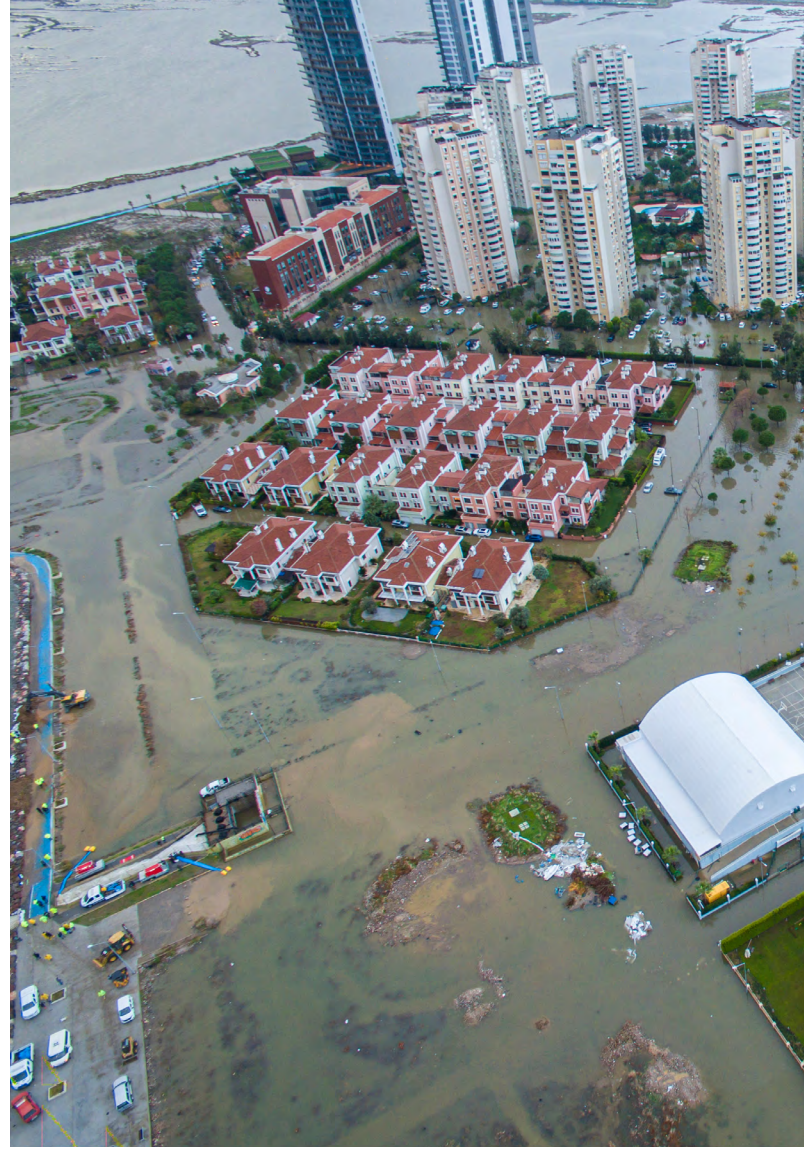
“Yerel yönetimlerin mevcut bütçe olanakları ve uygulama araçlarıyla büyük ölçekli kentsel dönüşüm yapmaları hemen hemen imkansız. Bu tür dönüşüm projeleri yapmaları gerekmiyor mu, gerekiyor elbette. Olumlu anlamdaki mega projelerin bir kısmı kentsel dönüşüm projeleri olarak hayata geçirilmeli. Ancak bunun için yeterli bütçe de yok, etkili uygulama araçları da”

Türkiye’de de benzer bir durum var. Son yıllarda yerel düzeyde iklim konusuna olan ilgi arttı. İklimsel tehlikeler neredeyse her gün bir şekilde kendini gösteriyor. Diğer yandan uluslararası fon girişleri arttı ve uluslararası kuruluşlar eliyle sağlanan kaynaklar yerel düzeyde hareketlilik yarattı. Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) gibi kuruluşlar vesilesiyle belediyeler, iklim konusunda kullanılabilecekleri fonlara erişim sağlıyor. Fon girişlerinin de katkısıyla beraber belediyeler, çalışma gündemlerine iklim konusunu da dahil etmeye başladı. En çok da yerel iklim değişikliği eylem planları ve yeşil şehir eylem planları gibi planlama çalışmalarının hız kazandığını görüyoruz. Türkiye’de ilk yerel iklim değişikliği eylem planını, yanlış hatırlamıyorsam 2010-2012 döneminde, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi hazırlamıştı. Ondan sonra süreç yavaş ilerledi ancak son yıllarda gelen ivmeyle çok sayıda büyükşehir, il ve ilçe belediyesi bu çalışmalara odaklandı; somut adımlar da atarak yerel iklim değişikliği eylem planlarını hazırladı. Bu noktada, özellikle yenilenebilir enerji alanındaki kârlılık nedeniyle özel sektörün de artan ilginden bahsedebiliriz. Özel sektör ilgi-

si nedeniyle de belediyelerde hareketlilik arttı. Son yıllarda sanayi sektörünün ilgisi de ister istemez arttı çünkü Avrupa Birliği (AB), Yeşil Mutabakat kapsamında bazı karbon düzenlemeleri yaptı. Sanayi kuruluşları, organize sanayi bölgeleri üzerinden belediyelerle işbirliği ve diyalog kanalları açtı. Hülasa, özel sektörün artan ilgisi, uluslararası fon girişleri ve iklim sorununun can yakıcılığının şiddetlenmesi gibi nedenlerle Türkiye’de yerel düzeydeki iklim eylemi ve politikasına dair girişimlerin arttığını görüyoruz. Ancak bu girişimlerin sorunsuz olmadıkları da aşikâr. Yerel iklim eylemlerinin geliştirilmesi süreçlerinde ciddi problemler olduğunu söylemeliyiz. Sözü ettiğimiz iklim değişikliği eylem planlarının pek çoğu düşük bütçelerle hazırlanıyor ve gerçek anlamda yerelin ihtiyaç duyduğu somut eylemleri üretmek yerine biraz kopyala-yapıştır mantığıyla genelgeçer eylemlerin tekrarı niteliği taşıyor. Birçoğunu yan yana getirin, hepsinin aşağı yukarı aynı şeyi söylediğini görüyorsunuz. Düşük bütçelerle, kısa zamanda ve hızlı şekilde yapıma hedefiyle gerçekleştirildikleri için bahsettiğim kopyala-yapıştır mantığının çok ötesine gidemiyor pek çok eylem planı. İlgili kentin iklim değişikliği bağlamındaki özel ve somut sorunları ile

birebir ilişkili, o kente özgü eylemleri çok göremiyoruz maalesef. Azaltım konusunda burada daha iyi bir durum olduğunu söyleyebiliriz. Bunun nedeni enerji özelinde veri ve bilginin mevcut olması. Bu da ilgili kentin bina ve ulaşım kaynaklı genel enerji tüketimi üzerinde analiz yapma ve eylem geliştirme olanağını sağlıyor. Ancak uyum tarafında durum pek parlak değil. Uyum tehlikelerin ve risklerin çok doğru biçimde analiz edilmesini gerektiriyor. İklim değişikliği o bölgede ya da kentte ne tür olumsuz sonuçlar yaratacak, bunlar zaman içerisinde nasıl değişecek, ne tür ekstrem durumlarla karşılaşılacak gibi soruların cevaplarının iyi tanımlanması ve tahmin edilmesi elzem. Tehlikeler tanımlandıktan sonra ise bu tehlikelerin kentin açık-yeşil alan durumu, dezavantajlı grupların yaşadıkları bölgeler ve yapıların konumu ve fiziksel durumu gibi kentin mevcut nitelikleri ile birlikte değerlendirmesi yapılmalı ve böylece ne tür riskler ile karşılaşılacağı ortaya konmalı. Bu türden bir tehlike ve risk değerlendirmesi yapılmadan gerçekçi ve anlamlı eylemlerin belirlenmesinden söz edemeyiz. Maalesef şu ana kadar tehlike ve risk değerlendirmesi çalışmaları bu derinlikte yapılmadığı için eylem planlarının uyuma ilişkin kısımları oldukça genel geçer nitelikte.

İklim değişikliği eylem planlarını yapmanın veya hayata geçirmenin bir zorunluluğu da yok. Dolayısıyla bir belediye iklim değişikliği eylem planını hızlı bir şekilde yaptırıp, bunu kamuoyu ile paylaşabilir. Ancak sonrasında rafa kaldırabilir. Kimse sormadıkça da o plan o rafta kalır. Bunun yanı sıra yerel düzeyde kentsel gelişmeyi yönlendiren bazı planlarımız var. Yaygın olarak bilinen ismiyle imar planları, yerel düzeyde kentin nasıl gelişeceğini belirleyen mekansal planlardır. Ne yazık ki bu planlar ile iklim değişikliği eylem planları arasında ilişki kurulamıyor. İlişki kurulamayınca, iklim için belirlenen eylemler, kentin fiziksel ve mekansal yapısını değiştirecek, dönüştürecek planlama çalışmalarının ve süreçlerinin parçası haline gelemiyor. Böyle olunca iklim eylemlerinin uygulama gücü de oldukça zayıflıyor. İmar planlarının kendi hazırlık süreçlerinde iklim eylem ve stratejileri üretilemez mi diye soracak olursanız, elbette üreti-

lebilir ama ona ilişkin farkındalık az, ayrıca planlama sisteminin kendi içerisinde bunu sağlayacak düzenlemeler de henüz yetersiz.

Kısacası yerel düzeyde uygulama kolaylığı olan, elektrikli araç kullanımı, filoya elektrikli otobüs alımı gibi eylemler dışındaki iklim eylemlerinin uygulamaya geçme aşaması henüz Türkiye’de çok zayıf. Ağacın hemen ulaşabileceğimiz dallarındaki meyveleri toplamak kolay bir iş. Ancak iş yapısal meselelere gelince; hem uyumda hem azaltımda henüz daha emekleme aşamasındayız. Oralarda ilerleme kaydedebilmemiz için kurumsal, yasal ve mali birçok değişikliğin ve düzenlemenin yapılması gerekiyor. Bunlar içerisinde belediyelerin kapasitelerinin geliştirilmesi, mali yönden güçlendirilmesi gibi reform niteliğinde olan işler var.

Türkiye’nin her yerinde büyük kaynaklar ayrılarak mega projeler hayata geçirilmek isteniyor.

“Bizim bugün mega proje diye karşımıza getirilen şeyler birer rant projesi. Kentleri kullanım değeri açısından değiştirmeyi ve dönüştürmeyi hedeflemeyen, aksine, kenti değişim değeri üzerinden önceleyen ve kent üzerinden para kazanmayı amaçlayan işler bunlar”

siz hale geliyor. Bu nedenle teknik altyapı gibi sert çözümlerle, doğa temelli çözümler gibi yumuşak çözümlerin çok iyi entegre edilmesi ve birlikte uygulanması gerekiyor. Bunu yaparken de kent içerisindeki doğal su akış kanallarının olabildiğince açık-yeşil ekolojik koridorlar haline getirilmesi gerekiyor ki aşırı yağış dönemlerinde su oralarda toplansın ve tahliye edilsin. Bu ekolojik koridorlar aynı zamanda birer yeşil koridor ve hava sirkülasyon kanalı olarak da işlev göreceği için aşırı sıcak dönemlerde buharlaştırıcı serinlik gibi olumlu etkiler de yaratacaktır. Bu tür çözümler, eş faydası olan anlamlı eylemlerdir. Ankara örneği üzerinden gidelim. Ankara, nüfusu 6 milyona yaklaşmış kalabalık ve yoğun yapılaşmanın olduğu bir kent. Kentteki doğal su yollarının hemen hemen hepsi yeraltında ve kapalı dereler haline gelmiş durumda. Kavaklıdere, Cevizlidere, İncesu Ankaralıları için cadde ve sokaktır. Halbuki bu cadde ve sokakların altında doğal su yolları var. Bunları gün yüzüne çıkarabilmek demek mega proje yapmak demek. Çünkü üzerinde bir kentsel yaşam çevresi oluşmuş durumda. Oranın belli bir kısmını kamulaştıracaksınız, yıkıp açacaksınız, o bölgedeki ulaşım sistemini ve altyapıyı değiştireceksiniz. Bunların hepsi yüksek bütçe ve uzun zaman gerektiren projeler. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi kentlerimizin ölçeğini düşünün. Ülke nüfusunun neredeyse üçte biri bu şehirlerde yaşıyor. Bunun yanı sıra sürekli büyüyen birkaç milyonluk kentlerimiz de var. Kentler bu denli kalabalıklaşınca ve en önemlisi de yanlış yapılaşınca oradan geriye dönmek hem mali olarak külfetli hem de yapılacak işin kapsamı ve büyüklüğü bakımından çok zor hale geliyor. Dolayısıyla nüfusu oldukça artmış ve yanlış biçimde yapılaşmış kentlerimizi iklim

Ancak altyapıya yönelik çalışmalar genelde biraz daha “yama yapmak” üzerine. Mega projeleri dirençli kentler bağlamında nasıl değerlendirilebilirsiniz?

Kentleri dirençli hale getirmek sadece iklim değil, deprem gibi diğer bazı tehlikeleri de göz önünde bulundurmaya gerektiriyor. Çoklu afet riskleri ile karşı karşıyayız. Bu açıdan bakınca kentleri dirençli hale getirmek için mega projelere ihtiyacımız yok mu, elbette var. Hatta büyük kentlerimizde yapılması gereken yapısal değişikliklerin çoğu mega projelere ihtiyaç duyuyor. Örneğin taşkın risklerini en aza indirmek demek, aslında kentte doğal su tahliye kanallarını olabildiğince açabilmek demek. Siz altyapıyı ne kadar geliştirirseniz geliştirin iklim değişikliğiyle beraber yağış rejimlerinin nasıl değişeceğini, aşırı yağışların ne düzeye varacağını kestiremiyorsunuz. Altyapının bir kapasitesi var, bu kapasitenin çok üzerinde bir yağışla karşılaştığınızda altyapı yine yeter-

veya diğer afetlere karşı dirençli hale getirmek ciddi yapısal dönüşümlere ya da mega projelere bağlı.

O halde mega projelerden ne anladığımızı, bunların niteliğini tartışmamız gerekiyor...

Evet, kesinlikle. Bu mega projelerle, bizim şu anda karşımıza çıkan mega projeler birbirinden tamamen farklı. Benim sözünü ettiğim mega projeler, kentleri daha dirençli ve yaşanabilir hale getirmeyi hedefleyen mega projeler. Ancak bizim bugün mega proje diye karşımıza getirilen şeyler birer rant projesi. Kentleri kullanım değeri açısından değiştirmeyi ve dönüştürmeyi hedeflemeyen, aksine, kenti değişim değeri üzerinden önceleyen ve kent üzerinden para kazanmayı amaçlayan işler bunlar. İstanbul 3. havalimanı ve 3. köprü projeleri, yine İstanbul'da şu anda gündemde olan Kanal İstanbul projesi ile Finans Merkezi projesi ve Ankara'daki Merkez Ankara projesi akla gelen ilk örnekler. Bu projelerle bir yandan yeni inşaat yatırım ve faaliyetleri üzerinden ekonomiyi canlandırmak ve ekonomik büyüme sağlamak amaçlanırken diğer yandan da bu yeni kentsel yatırım alanlarından rant devşirmek isteniyor. Örneğin 3. havalimanını açtığınızda Atatürk Havalimanı'nın olduğu yer sizin için yeni bir rant alanına dönüşüyor. Şehir hastaneleri açtığınızda şehir içindeki eski hastanelerin yerleri yeni rant alanları oluşturuyor. Bu örnekleri çoğaltabiliriz. Bizim mega projelerden anladığımız maalesef bunlar. Bu projelerin bırakın Türkiye'de kentleri dirençli hale getirmesini, mevcut sorunlarımızı daha da derinleştireceğini söyleyebiliriz. İstanbul'da Kuzey Ormanları, kente çok büyük ekosistem hizmetleri veriyor. Ancak siz oradaki ekolojik değeri yüksek alanların üzerine devasa bir havalimanı kondurduğunuzda, İstanbul'un mekansal olarak kuzey yönünde büyümesini teşvik eden 3. köprü gibi altyapı yatırımları yaptığınızda,

"Kanal İstanbul'a belki de ayrı bir parantez açmamız gerekiyor. Benim uykularımı kaçırıyor. Neden olacağı sorunları kestirmek o kadar zor ki. Siz şu anda birbirine tek bir doğal kanalla bağlı iki deniz sistemini yapay bir kanalla birbirine bağlayacaksınız. Bunu yaparken çok büyük bir hafriyat ortaya çıkaracaksınız. Bu kentte ciddi bir deprem riski var. Nüfusu bu projeye daha da artıracaksınız. Akıl alır gibi değil"

kente önemli ekosistem hizmetleri sağlayan doğal alanları tahrip ediyorsunuz. Böylece sorunlarımız daha da içinden çıkılmaz bir hale geliyor.

Kanal İstanbul'a belki de ayrı bir parantez açmamız gerekiyor. Benim uykularımı kaçırıyor. Neden olacağı sorunları kestirmek o kadar zor ki. Siz şu anda birbirine tek bir doğal kanalla bağlı iki deniz sistemini yapay bir kanalla birbirine bağlayacaksınız. Bunu yaparken çok büyük bir hafriyat ortaya çıkaracaksınız. Bu kentte ciddi bir deprem riski var. Nüfusu bu projeye daha da artıracak-

sınız. Akıl alır gibi değil.

Bu tür mega projeler doğal alanlarda arazi kullanım değişikliği gerektiren bir nitelik kazandıklarında iklim değişikliği açısından başka olumsuzluklara da neden oluyor. O projeyi yapmak için tüketeteceğiniz enerjiden kaynaklanacak emisyonları bir kenara bırakın, bu projeler eliyle yapılacak arazi kullanım değişikliği toprakta gömülü duran karbonu da açığa çıkarıyor. Bu tür projeler Türkiye'nin 2053 yılı için koyduğu net sıfır hedefini de giderek imkansız hale getirecek.

Yerel yönetimler ve merkezi hükümet arasındaki koordinasyon bu kapsamda oldukça elzem. Türkiye gibi demokrasi kurumları güçsüzleşen ülkelerde siyasi kaygılar/baskılar kaynaklı koordinasyonsuzluğun ağır sonuçları oluyor gibi. Siz ne dersiniz?

Türkiye'de özellikle iklim ve afet risk yönetimi açısından bakıldığında en önemli ihtiyaçlardan biri yerel yönetimler reformu. Hem enerji gibi daha ulusal düzeyde regüle edilen sektörlerdeki uygulamaların yerelde hayata geçirilmesi için hem de uyum gibi başlı başına yerel düzeyde geliştirilip uygulanması gereken bir konuda güçlü yerel yönetimlere ihtiyaç var. İdari, yani sahip oldukları yetkiler ve bunların kullanımı açısından, güçlendirilmeleri gerek. Bunun

yanı sıra bütçe olanaklarının geliştirilmesi de elzem çünkü belediyelere ayrılan kaynak rutin belediyecilik hizmetlerini yapmaya bile ancak yetiyordur. Pek çok belediyede yıllık bütçenin %60'a yakın bir kısmının sadece personel harcamalarına gittiğini biliyoruz. Siyasi olarak da güçlendirilmeleri, yani gereken özerkliğe sahip olmaları gerekiyor. Bizim anayasamızda yerel yönetimler kamu tüzel kişileri olarak tanımlanıyor; bu da idari, mali ve politik özerkliğe sahip olmaları demek. Bu doğrultuda yerel yönetimlerin, özellikle de belediyelerin üzerlerindeki baskının olabildiğince azaltılması ve kapasitelerinin artırılması gerekiyor ki iklim değişikliği ve afet gibi zor konuları gündeme alıp, dirençli kentler oluşturacak çalışmaları rahat bir şekilde yapabilsinler. O nedenle Türkiye'nin öncelikli ihtiyaçlarından biri yerel yönetimler reformudur.

Bu yapılabilirse, yerel yönetimler ve merkez arasındaki ilişkiler daha anlamlı bir temele oturabilir. Ancak son yıllarda imar ve kent planlama alanındaki yetkilerin giderek merkeze devredildiğini görüyoruz. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı pek çok kentteki planlama yetkilerini bir kararname ile merkeze çekebiliyor. Yerel ve merkez arasındaki koordinasyonsuzluk ve merkezin yereli baskılama, tahakküm altına alma sorunu Türkiye'nin önemli sorunlarından.

Yerel yönetimlerin mevcut bütçe olanakları ve uygulama araçlarıyla büyük ölçekli kentsel dönüşüm yapmaları hemen hemen imkansız. Bu tür dönü-

"Türkiye'de iklim değişikliği ile mücadele edebilmek, emisyonları azaltmak, 2053 net sıfır hedefine ulaşmak, iklim uyum çalışmalarını yapabilmek ve depreme karşı dirençli kentsel ortamlar oluşturmak için atılacak öncelikli adımlardan biri yerel yönetimler reformudur"

şüm projeleri yapmaları gerekmiyor mu, gerekiyor elbette. Olumlu anlamdaki mega projelerin bir kısmı kentsel dönüşüm projeleri olarak hayata geçirilmeli. Ancak bunun için yeterli bütçe de yok, etkili uygulama araçları da. Bu sorunu aşmak için belediyeler merkezi yönetimin kapısını çalıyor ama bu sefer de karşılına siyasi engeller çıkıyor. Aynı durum ulaşım yatırımları için de geçerli. Enerji tüketimini azaltmak ya da daha verimli hale getirmek için elektrifikasyona dayalı toplu taşıma sistemlerini devreye sokmak gerekiyor. Bunlar maliyetli yatırımlar ve belediyelerin mevcut bütçesi ile kolay bir iş değil. Merkezden kaynak talep ettiklerinde yine gündelik siyasete ilişkin olumsuz tutumlarla ya da engellerle karşılaşabiliyorlar. Kaynak aktarımında muhalefet belediyelerine ayrımcılık yapıldığını, onların projelerinin olabildiğince geciktirildiğini duyuyoruz. Merkezin yereli baskılama sorununu çözmeden, iyi niyet söz konusu olduğunda da koordinasyondan kaynaklanan sorunları halletmeden önceki sorular kapsamında konuştuğumuz çözümlerin hiçbirini doğru düzgün gerçekleştirme şansımız yok. Yapısal ya da sistemsel değişikliğe ihtiyacımız var. Türkiye'de iklim değişikliği ile mücadele edebilmek, emisyonları azaltmak, 2053 net sıfır hedefine ulaşmak, iklim uyum çalışmalarını yapabilmek ve depreme karşı dirençli kentsel ortamlar oluşturmak için atılacak öncelikli adımlardan biri yerel yönetimler reformudur. Biraz önce konuştuğumuz olumsuz nitelikteki mega projelerin büyük çoğunluğu merkezin yereldeki projeleridir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi bu projelere karşı çıkıyor. Ankara Büyükşehir Belediyesi de merkez eliyle yapmak istenen bazı projelere sıcak bakmıyor. Bu durumu değiştirmek gerekiyor.

“İklime Dayalı Oluşan Felaketlerde Düğüm Noktası Yeşil Alanlar”

Kentleşmenin iklim değişikliği gözetilerek sağlanmasının öneminden söz eden İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı bölümünden Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Erdem, ekonomik kaygıların dirençli kent modellerini uygulamanın önünde engel teşkil etmemesi gerektiğinin altını çiziyor.

 Nihat NUYAN

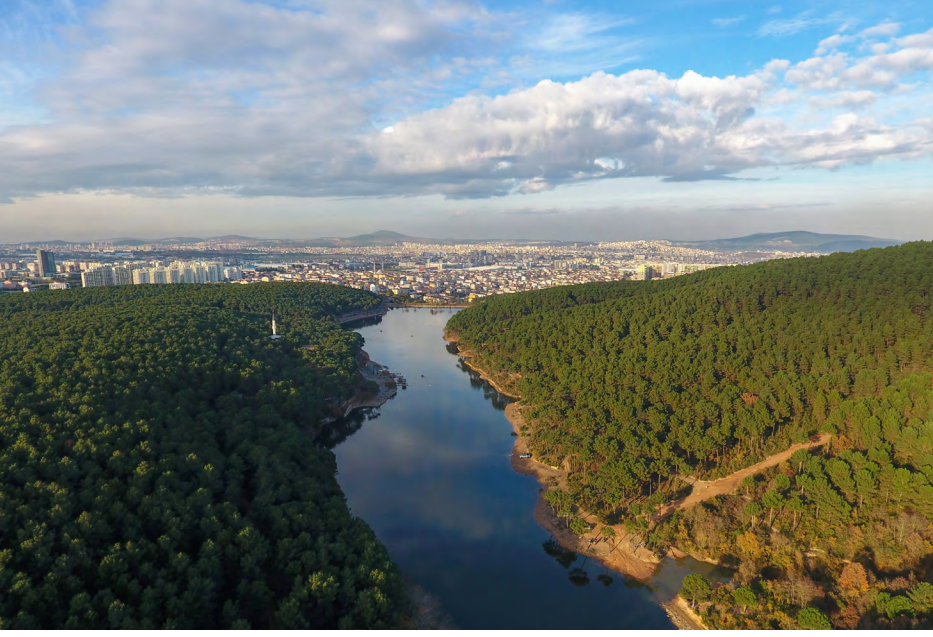
Kentleşme hızıyla ormanların yok olması arasında doğrudan bir ilişki olduğunu düşünüyorum. Yeni yaşam alanlarını doğayı tahrip etmeden kurmak sizce mümkün mü?

İnsanın ve kentleşmenin olduğu bir yerde ekosistemlerin zarar gördüğü bilinen bir gerçektir aslında. Ormanlar, meralar, otlaklar gibi kendiliğinden gelişen flora ve fauna varlıklarının oksijen üretimi karbon tutumları ile rekreatif olanakları, gıda ve odun tedariki gibi ekosistem hizmetleri ile kente ve kentliye sosyal, ekonomik ve çevresel katkılar sağlayan vazgeçilmez doğa parçaları olarak tanımlayabiliriz. Çağımızın küresel sorunu olan iklim değişikliği ve beraberinde getirdiği sorunlara çözüm olabilecek bu ekosistemler kentleşmenin baskısı altında. İnsanoğlu yapısı gereği kendi konforu için çevreyi bozuyor, tahrip ediyor ve zarar veriyor. Sonra ihtiyaç duyduğu zaman yine kendi konforu için yapay ekosistemler üretmeye başlıyor. Aslında bu döngü insanoğlunun ilk yerleşik düzene geçişi ile başlayan bir süreç.

Sanayi Devrimi sonrası 1950'lerde hızlanan göç ile kentlerin nüfusu kapasitesi dışında artmaya başlamış ve geçen süreç içerisinde kentin bir yaşayan mikroorganizma gibi gelişimi, değişimi de artmaya başladı. Yaşanan gelişim ve değişim de yeni yerleşim alanları oluşturmak amacı ile önce kent çeperlerindeki yeşil ve açık alanlara, sonra da uzak çevre ekosistemlere kadar zarar verdi. Kentin tarım alanları, doğal kaynakları, ormanları, meraları, içme suları gibi can damarları tahrip edildi, imara açıldı ve hatta yok edildi. Aslında konu sadece imara açılan alanlarla sınırlı değil. Yoğun nüfus nedeni ile kaynakların hızlı tüketimi de bu tür alanların tahrip edilmesinde önemli bir rol üstleniyor.

Dünya karasal büyüklüğünün %3'ünü kentler oluşturuyor ve nüfusun çoğunluğu kentlerde yaşıyor. Artık kentler kendi atıklarını temizleyemeyen, ekosistemi bozan ve parçalayan, içinde bulunduğu nüfusun yaşam kalitesini düşüren yani doğayı ve çevreyi tahrip eden alanlar haline geldi. Burada da maalesef en büyük tahribat, henüz mevcut kent planları ile çağın gerekliliklerini karşılamada zorlanan, dar ekonomiye sahip üçüncü dünya ülkelerinde yaşanıyor.

O halde asıl sorunuza gelirsek doğayı tahrip etmeden yeni yaşam alanları üretmek yani kentlerin gelişimine izin vermek mümkün müdür? En kısa yanıtlım “Hayır” olmalı. Ama akademik olarak ya-

“Sanayi Devrimi sonrası 1950’lerde hızlanan göç ile kentlerin nüfusu kapasitesi dışında artmaya başlamış ve geçen süreç içerisinde kentin bir yaşayan mikroorganizma gibi gelişimi, değişimi de artmaya başladı. Kentin tarım alanları, doğal kaynakları, ormanları, meraları, içme suları gibi can damarları tahrip edildi, imara açıldı ve hatta yok edildi.”

nıtlarsam en az hasarla veya minimum tahribatla, doğal tabanlı çözüm önerileri üretilerek kentlerin gelişimine olanak sağlamak elbette mümkün. Günümüzde küresel anlamda alınan kararlar ile de yapılmaya çalışılan aslında budur diyebilirim.

Öncelikle kentlerin nüfus baskısını, dolayısıyla yeni yerleşim alanlarına olan ihtiyacını en aza indirmek ilk çözüm önerisi olmalı. Planlı bir kentsel gelişim hazırlanmalı ve bu gelişim; planı, kararları ve politikaları ile aynen uygulanmalı. En azından her seçim sürecinde farklı bakış açıları ile sürekli değişen politikalar ve gelişim, değişim önerileri türetilmemeli. Kentin kırılmalıkları, sorunları iyi tespit edilmeli ve öncelik sırasına konularak çözüm süreci yürütülmeli. Ekonomik kaygılar nedeni ile sorunun çözümünden vazgeçilmemeli. Yönetim, STK’lar, halk ve üniversiteler sürekli iletişimde olmalı ve birlikte çalışmalı. Halk çözüm sürecine ve uygulama aşamasına dahil edilmeli ve bu sistem tabana yayılarak aidiyet ve sahiplenme ile gönüllülük esasına dayalı gerçekleştirilmeli. Şeffaf yönetim, bilgilendirici ve eğitici yönetim anlayışı mutlaka gerçekleştirilmeli. Kentlerin gelişimlerini planlarken kent kimliği, tarihi yapısı ön planda tutulmalı ve bunlardan ödün verilmemeli. Özellikle kentsel dönüşüm alanlarında bu noktalar bazen göz ardı edilebiliyor.

Kentlerde yeni yerleşim alanlarının seçiminde doğal kaynakların tahribatına ve ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına dikkat edilerek çözüm önerilerinin aranması öncelikli konular olmalı.

Doğal alanların minimum bozulmasında etken çözümlerden bir diğeri de kentsel yeşil ve mavi altyapı sisteminin sağlanması ve sürekliliğinin oluşturulmasıdır. Kentlerin yeni yerleşke alanlarında doğal ve yapay oluşturulmuş yeşil alanların bir bütün içerisinde kent ve kentliye hizmet edecek şekilde yapılandırılmasının, geçirimsiz yüzeylerin minimumda tutulmasının, doğal ekosistemlerin sürekliliğinin sağlanmasının doğa ve çevre tahribatını minimuma indireyeceği kanaatindeyim. Aynı zamanda ekolojik mühendislik anlamında çözümler yerine doğa temelli çözüm (DTÇ) önerilerinin getirilmesi kentlerdeki doğa alanlarının varlığının artırılmasına katkı sağlayacaktır. Böylece kentler çeperlerden merkezlere doğru ekosistemlerin parçalanmadığı, sürekliliğinin ön planda olduğu yeşil alanlar ile bir ağ örüntüsü şeklinde beslenmiş olacaktır.

Dirençli kentler oluşturmada yerel yönetimlere düşen sorumluluklar hakkında yayımlanan akademik ve bilimsel araştırmalar mevcut. La-

kin için uygulama kısmında ne tür zorluklar karşımıza çıkıyor? Bir belediye veya bölge idaresi, dirençli kent modelini uygulama iradesi sergilediği takdirde ne tür zorluklarla başa çıkması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Sorunuza yerel yönetimlerin kimlik ve görevlerinden bahsederek başlamak isterim.

Yerel yönetimlerin yaptığı çalışmalar halkın gündelik hayatıyla doğrudan ilgili, toplum yaşantısını direkt ilgilendiren hizmetler. Yerel yönetimler denildiğinde il özel idaresi, belediye ve köyler akla gelir. Bunların içerisinde halk ile direkt iletişim kuran ve öne çıkan birim ise belediyeler. O nedenle toplumda yerel yönetimler denildiğinde ilk akla gelen kurum **belediye**. Hizmet ettiği alan ve nüfus açısından değerlendirildiğinde çok değişken büyüklüklere sahip olabildiklerinin altını çizmekte fayda var. Yani binlerce kişiye hizmet veren küçük çaplı belediyeler olduğu gibi, milyonlarca nüfusa hizmet sunmaya çalışan belediyeler de var.

Belediyeler 2005 yılında çıkartılan ve günümüzde de kullanılan 5393 sayılı yasa kapsamında hizmet sunuyor. Yetki ve sorumlulukları belediye sınırları çizilmiş alan içerisinde geçerli. Belirlenen sınırlar içerisinde belediyeler bir kentin yaşanabilir kılınabilmesi için gerekli olan alt ve üst yapıyı hem gri hem de yeşil alan olarak düzenliyor; sosyal, kültürel ve ekonomik tanıtımlar yapıyor, eğitimler gerçekleştiriyor, kentliye sağlık, sanat, eğitim, spor ve rekreasyon alanında olanaklar sunacak alanlar üretiyor, tarihsel ve kültürel kimliğini koruyor, olabilecek afetlerin öncesi ve sonrasına dair planlar hazırlıyor ve uyguluyor. Ülke kalkınma planları doğrultusunda yukarıdan inme politikalar ile yerel belediyecilik anlayışının çok örtüştüğünü düşünmüyorum. Bunu söylerken kalkınma plan kararlarını tabii ki es geçelim anlamı da çıkmasın. Kendi bölgesinin yaşam koşullarını fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan, artılarını eksilerini bilen ve toplumun desteği ile birlikte hareket eden belediyeler mutlaka başarılı olacaktır diye düşünüyorum. Yerel sorunların da ön planda tutulması gerektiğini söylemeye çalışıyorum aslında.

Kentsel dayanıklılık, bazen bulanık ve soyut olan ge-

“Belediyelerin stratejik planlarını uygulamadaki en büyük sorunlarının mali kaynaklar yani ekonomi olduğunu düşünüyorum. Bunun yanı sıra STK’ların ve halkın doğru ve yeterli bilgilendirilmesi, sürece dahil edilmeleri konularında sorunlar yaşanabileceği düşüncesindeyim”

niş bir kavram. Uyum sağlamanın yanı sıra azaltmayı da ele alıyor, iklim belirsizlikleri bağlamında mekan-sal planlama politikası oluşturma ile ilişkili. Belirsizliği ve kırılganlığı çerçevelemek ve bunlara yanıt vermek için yeni bir yol sağlıyor, planlama stratejileri için alternatif bir paradigma sunuyor. Dayanıklılığa yönelik üç ana yaklaşım; sosyoekolojik, sürdürülebilir geçim kaynakları ve afet riskini azaltma yaklaşımlarıdır. Kentsel dirençliliğin sağlanabilmesi için yerel yönetimlerin önemli görev ve sorumlulukları vardır. Yerel yönetimlerin risklere karşı hazırlıklı olması, yerel ve ulusal diğer yönetim kademeleri ile ortak hedef ve stratejiler geliştirmeleri gerekiyor.

Kırılganlıklarının neler olduğunu iyi araştırmış ve öğrenmiş olan yerel yönetimlerin kendi bölgelerindeki tehditlere ve şoklara karşı geliştirilecek önlemleri de doğru stratejilerle uygulayabilecekleri kanaatindeyim.

Belediyelerin stratejik planlarını uygulamadaki en büyük sorunlarının mali kaynaklar yani ekonomi olduğunu düşünüyorum. Bunun yanı sıra STK’ların ve halkın doğru ve yeterli bilgilendirilmesi, sürece dahil edilmeleri konularında sorunlar yaşanabileceği düşüncesindeyim. Plansız yapılaşma alanlarında yaşanabilecek sorunların kamulaştırma gereken alanlarda karşılaşılabilecek sorunlar olabileceği fikrindeyim.

Sonuç olarak kentsel dayanıklılık çok boyutlu, çok

paydaşlı, gönüllülük esasıyla kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar, bölge sakinleri ile ele alınmalı; ekonomik, sosyoeconomic, kültürel, ekolojik değerler göz önünde tutularak oluşturulmalı. Kentin (bölgenin) risk haritasında yer alan zorunluluklar, öncelikler, tespit edildikten sonra bu sıralamaya göre kent ve kentli stres ve şoklara hazırlıklı hale getirilmeli. Risklerin kırılma noktaları hesaplanmalı, gerekli stratejiler oluşturulmalı. Koordinasyon merkezleri, iletişim ağları her daim hazırlıklı olmalı, her olasılık düşünülerek tasarlanmalı.

Orman ve yeşil alanların, sürdürülebilirlik çerçevesinde dirençli kentler oluşturmada hayati öneme sahip olduğu açık. Peki, nasıl bir düzenlemeyle kent iklimini insanların ve doğanın lehine seyreder bir hale getirmenin mümkün olduğunu düşünüyorsunuz?

İklim değişikliğinin ekolojik dengeyi bozmasının sosyal ve ekonomik hayat üzerinde büyük etkileri olduğu bilinen bir gerçek. Aynı zamanda insanlar dahil tüm canlı hayatını olumsuz etkiliyor. Nesli tükenen hayvanların %7,1'inin iklim değişikliği nedeniyle dünyadan kaybolduğu biliniyor. Eğer yeryüzünün genel sıcaklık artışı 2°C'ye çıkarsa, sıcaklıkların çok yüksek seviyeye ulaştığı kritik bölgelerde bitki ve hayvan türlerinin %50'sinin ortadan kalkma riski altında olacağı biliniyor. İklim değişiklikleri ile oluşan sıcak hava dalgaları, yüzey sıcaklarının artımı, sel, taşkın, heyelan gibi iklime dayalı afetlerin oluşumu gibi birçok nedenden kentler ve kentliler olumsuz yönde etkileniyor ve sonuçlarında can kayıpları yaşanabiliyor. Bütün bu iklime dayalı oluşan felaketlerde düğüm noktası yeşil alanlar. Gri yani geçirimsiz yüzeyler bu saydığım olumsuz etkileri daha da artıran faktörler olarak karşımıza çıkıyor. Çözüm önerisi ise kent içi ve kent dışı yeşil alanların belirli bir strüktürde oluşturulması. Parçalı yapıdan bütüncül yapıya evrilmeli ve sürekliliği, devamlılığı sağlanmalı. Oluşturulan bu yeşil altyapı strüktürünün doğa temelli çözüm öne-

“İklim değişikliğinin ekolojik dengeyi bozmasının sosyal ve ekonomik hayat üzerinde büyük etkileri olduğu bilinen bir gerçek. Aynı zamanda insanlar dahil tüm canlı hayatını olumsuz etkiliyor”

rileri ile birlikte değerlendirilmesi kent ikliminin olumsuz etkilerinin minimize edilmesinde etken olacaktır.

“Dirençli kent” dediğimizde aklınıza Türkiye’den veya dünyadan örnekler geliyor mu? Özellikle uygulamada başarılı olduğunuzu düşündüğünüz kentler veya girişimler var mı?

2015 yılında Paris Anlaşması ile gündeme gelen iklim değişikliği protokolu ile birlikte adlandırılmaya başlanan

“dirençli kent” kavramı sürdürülebilir kent kavramına yeni bir bakış açısı getirdi. İlk uygulama örneği olarak Paris'teki Seine Nehri havzasını kapsayan alan pilot bölge seçildi ve uygulandı. Beş yıllık süreç içerisinde Paris akıllı şehir uygulaması üzerinden dirençli kent uygulamasına geçiş sağladı. İklim değişikliği, sel ve taşkın riski, terör saldırıları, evsiz insanlar gibi kentin kırılma noktaları belirlendi ve dirençlilik stratejileri oluşturuldu. Uygulamanın her bir aşamasında halk ve STK katılımlarına öncelik tanındı, yerel yönetimler arası işbirliği titizlikle düzenlendi.

Sürdürülebilir kentler anlamında değerlendirebileceğimiz ve farklı isim ve konseptler ile karşımıza çıkan kent anlayışları var. Örneğin eko-kentler, akıllı kentler, sağlıklı kentler, yeşil kentler, karbon sıfır kentler gibi... Türkiye’de de bu bağlamda çalışmalar var. Belediyeler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin belirlenmesinde bölgelerinin özelliklerine ve önceliklerine göre kentsel stratejilerini oluşturmaya çalışıyor.

Bunlara örnek vermek gerekirse çalıştaylarına bizzat katılım sağladığım İstanbul-Avcılar Belediyesi Dayanıklı Kent uygulamasını verebilirim. Çoğunlukla deprem kırılma bir bölge olan Avcılar Belediyesi, Dayanıklı Kent stratejilerini belirlemiş ve kısmen de kentsel dönüşüm bölgeleri ile bu stratejilerini uygulamaya koymuş bir yerel yönetim. Bunun yanı sıra dünyadan Kanada Montreal, İngiltere Londra, ülkemizden Bursa Nilüfer Belediyesi, Konya Karaman Belediyesi, İzmir Büyükşehir Belediyesi gibi yerel yönetimleri de örnek verebilirim.

“Yerel Yönetimler Sürdürülebilirlik ve Dirençlilik Kavramlarını Gündeme Aldı!”

İklim dostu şehirler oluşturmak için yerel yönetimlerin doğa-kent ilişkilerinde sürdürülebilir arazi yönetimine öncelik vermesi gerektiğini söyleyen İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölüm Başkanı Prof. Dr. Koray Velibeyoğlu, iyi yönetişimin öneminin altını çizerken salgın ve afetlerden çıkarmamız gereken dersin, verinin demokratikleştirilmesi gerektiği olduğuna vurgu yaptı.

 Nihat NUYAN

Türkiye’de biyoçeşitlilik ve ekolojik sürdürülebilirlik açısından yapılan çalışmaların genellikle sivil toplum kuruluşları (STK) tarafından yürütüldüğü kanısı yaygın. Yerel yönetimlerin bu bağlamdaki çalışmalarını ya yetersiz görüyorsunuz ya da halkla yeterince paylaşılmıyor. Siz yerel yönetimlerle ekolojik sürdürülebilirlik ilişkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ülkemizde STK’ların en fazla çevre konularında aktif olduğunu gözlemliyoruz. Özellikle iklim değişikliği gibi konularda çalışmaların arttığı görülüyor. Bunda şüphesiz uluslararası/ulusal fon ve proje çağrılarının etkisi büyük. Sivil toplumun finansmanında bu yönde açılan fonların getirdiği tematik konsantrasyonlar da söz konusu. Çok çeşitli konularda hizmet ürettiklerinden yerel yönetimleri STK’lar gibi belirli temalarda misyon bazlı çalışırken görebilmek çok da

mümkün değil. Yine de istisnai durumları kaydetmek lazım. Örneğin, 130 yerel yönetimin üye olduğu Sağlıklı Kentler Birliği’nin **Sağlıklı Şehirler En İyi Uygulama Yarışması**’nda artık **iklim dostu şehirler** temasında da yarışıyorlar. Ya da Marmara Belediyeler Birliği’nin Altın Karınca Ödülleri’nde belediyelerin iyi uygulama örneklerini Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ile ilişkilendirmesi isteniyor. İzmir’de kurulan Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Ağı, 25 ilçe belediyesini SKA’lar doğrultusunda bir araya getiriyor. Bu kapsamda Karşıyaka gibi ilçe belediyelerinde kurulan sürdürülebilirlik ofisleri ve uluslararası standartlarda hazırlanan sürdürülebilirlik raporları var. Tüm bunlar aslında sistemik so-

runlara yerel çözümlerin tüm dünyada ortak olduğu bir ele alışı gerektiriyor. Bu anlamda şehirlerin biyo-çeşitlilik kaybı, iklim krizi, su yönetimi gibi alanlarda işbirlikleri kurmasını ve mücadelenin bu işbirliği ağları içinde örgütlenmesi gerektiğini bize söylüyor. Pek çok girişim kısa ömürlü ve henüz yolun başında olmasına rağmen olumlu yönde çalışmaların arttığı söylenebilir.

Dirençli kentler oluşturmanın yolu öncelikle doğayla uyumlu politikalar gerektiriyor. Bu açıdan yerel yönetimlerin inisiyatif alarak kendi sorumluluk alanlarındaki tarım ve mera alanlarından

“Sürdürülebilir arazi yönetimindeki ekolojik dönemeç kentsel alanların yaşam destek sistemi olan kırsal ve doğasıyla uyumlu bir yaşam biçimi kurmasının zorunlu olduğunu bize hatırlatıyor”

kamu yararına faydalanmak açısından politikalar benimsediğini düşünüyor musunuz?

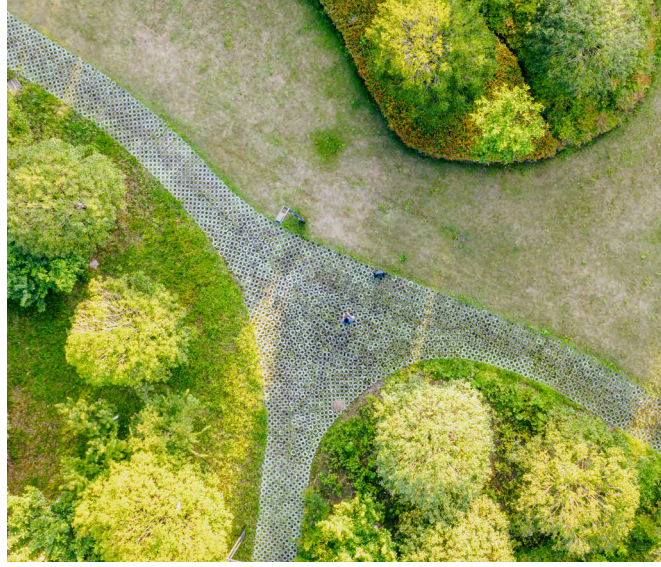
Yerel yönetimlerin doğa-kent ilişkilerinde ortaya koyması gereken en önemli çerçeve sürdürülebilir arazi yönetimi olmalı. Ülkemiz kentlerinin büyük çoğunluğu halen nüfus hareketlerinin dinamizmini ve büyümesini devam ettiren, bu anlamda kentin etrafına büyük parçalar halinde saçaklanan bir görünümde. Sürdürülebilir arazi yönetimindeki **ekolojik dönemeç** kentsel alanların yaşam destek sistemi olan kırsal ve doğasıyla uyumlu bir yaşam biçimi kurmasının zorunlu olduğunu bize hatırlatıyor. Yeşil altyapı, doğa-tabanlı çözümler bu dönemeğin önemli bir parçası. Halen doğa uyumlu geleneksel tipte tarımın sürdüğü alanları bir tarım alanından ziyade tüm ekosistem aktörleri ile bir bütün olarak ele almak, kırsal planlama araçları geliştirerek arazi kullanımını bu yönde korumak ve geliştirmek önem kazanıyor.

Diğer bir parçası ise kent-doğa karşıtlığını kent-do-

ğa uyumuna çevirebilecek strateji ve eylem planlarının üretilmesi. Kent ile ilgili gelişim, koruma, büyüme, büzülme ile ilgili pek çok teori, strateji ve uygulamaya sahibiz. Dolayısıyla kent-merkezli bir bakış açısıyla yayılma ve gelişme hikayesini takip ediyor, ortaya çıkan çatışma ve uyumsuzluklara tepki gösteriyoruz. Oysaki kentin karşısında tekil olarak görmeye alıştığımız doğanın da çoğulcu dört farklı biçimi var: **Sıfıncı doğa**, dünyayı oluşturan doğa kanunları, atmosfer ve yaşamsal dengeleri temsil ediyor. İklim değişikliği etkileri ile bu dengele- rin giderek farklılaştığını görebiliyoruz. **Birinci doğa**, insan etkisinden uzak el değmemiş doğayı anlatıyor ve bugün biliyoruz ki Antroposen Çağ'ında insandan uzak bir doğa artık neredeyse kalmadı, dolayısıyla gezegensel bir kentleşmenin yaşandığı bir dönemde büyük ölçüde **kentsel bir doğa**'dan bahsedebiliyoruz. **İkinci doğa** ise doğanın insan ihtiyaçlarına göre faydacı kullanımını içeriyor. Tarım ve kentleşme bu açıdan değerlendirildiğinde bu faaliyetlere yer açmak için çok daha fazla habitatın tehlike atında olduğu da bir gerçek. **Üçüncü doğa**, insan estetiği, yenilenmesi için oluşturduğumuz rekreatif/tüketimci kullanım biçimlerine karşılık geliyor. Son yıllarda artan tiny house, glamping, hobi bahçesi gibi kullanımlar tahripkar bir biçimde yayılıyor. **Dördüncü doğa** ise diğer doğa biçimlerini bütünleştiren, zararları azaltıp kentte yaban hayatını, habitat bütünlüğünü ve doğa esaslı bir yaşam biçimini sunmaya çalışan restoratif uygulamaları içeriyor. Bu sonuncu ele alış özellikle yukarıda tariflediğim **ekolojik dönemeç** için çok kritik.

Bu yönde **İzmir'in Doğa ile Uyumlu Yaşam Stra-**

“Dördüncü doğa ise diğer doğa biçimlerini bütünleştiren, zararları azaltıp kentte yaban hayatını, habitat bütünlüğünü ve doğa esaslı bir yaşam biçimini sunmaya çalışan restoratif uygulamaları içeriyor”

tejisi ve bu stratejide tariflenen eylemler doğa-pozitif bir ele alışını yansıtabilmesi açısından örneklenebilir. Dolayısıyla tarım ve mera alanlarının sürdürülebilir arazi yönetimi kapsamında doğa-kent uyumunu yansıtan ve kırsal müşterekler çerçevesinde sadece insan-odaklı bir bakış açısından ele alınmadığı doğa-pozitif tarım ve sosyal ekonomi uygulamalarına ihtiyacımız var. Agroekolojik bakış açısı son derece kıymetli olmasına rağmen genel hegemonik

endüstriyel uygulamaları kırabilecek radikal nişleri yerel yönetimler eliyle teşvik edip büyütebileceğini öngörebiliriz. İstanbul Büyükşehir ve Karşıyaka Belediyesi'nin ürettiği Gıda Strateji Belgeleri, Nilüfer Belediyesi Kentsel Gıda Konseyi kurma çalışmaları bu bütünlüğü kentsel talep tarafında da kurabilmek açısından olumlu başlangıçlar olarak değerlendirilebilir.

Dirençli kentler oluşturmada yerel yönetimler kadar halkın da belirli bir bilinçle hareket etmesi gerekiyor. Siz bu konuda nasıl bir yol haritası izlenmesi gerektiği kanaatindesiniz?

Yakın zamanda tüm dünyayı etkisi altına alan Covid 19 pandemisinin bize öğrettiği şeylerden biri kent içindeki en küçük yeşil ve açık alanların bile aslında yaşamımız için ne denli **kritik bir altyapı** olarak sayılması gerektiği oldu. Son yaşadığımız ve asrın felaketi olarak nitelenen Kahramanmaraş merkezli depremler ise ulaşım, enerji, telekomünikasyon, su, gıda gibi kentsel kritik altyapı ve servislerin yaşamsal olduğunu bize bir kez daha acı bir şekilde hatırlattı. Aynı şekilde çoklu krizler de belirsizlikler çağında

“Yakın zamanda tüm dünyayı etkisi altına alan Covid 19 pandemisinin bize öğrettiği şeylerden biri kent içindeki en küçük yeşil ve açık alanların bile aslında yaşamımız için ne denli kritik bir altyapı olarak sayılması gerektiği oldu”

yaşadığımızı anımsattı ve bunun toplumda yarattığı stresi de giderek artan biçimde hissetmemize yol açtı. En azından sürdürülebilirlik ve dirençlilik kavramlarının artık tüm yerel seçim beyannamelerinde, belediyelerin söylemlerinde ve kurumsal yapılanmalarının bir parçasında yer alabildiğini görüyoruz. Burada söylem ve eylem arasındaki farkı, kavramların yanlış kullanımlarını ve ortaya çıkan sonuçların uyumsuzluklarını eleştirebiliriz ancak daha fazlasını yapmak gerekiyor.

Bunların başında tabii ki iyi yönetim, şeffaflık, hesap verilebilirlik ön planda olmalı. Diğer yandan aktif yurttaşlık, hak savunuculuğunun sadece meslek kuruluşlarına veya sivil toplum kuruluşlarına bırakılmadığı bir kapsayıcılıkla hareket etmeyi gerektiriyor. Yapılan yerel yönetim faaliyetlerinin **önemli zarar vermeme ilkesi** kapsamında etki ölçümlerinin yapılması ve takibi çok önemli. Vatandaş bilimi uygulamalarının, açık verinin ve yerel çözümlerin gelişmesi gerekli. Örneğin, WWF'in plastik kirliliğine karşı başlattığı vatandaş bilimi uygulaması **sahil sahiplen** gibi çalışmaları çok önemli buluyorum. Bu tip örneklerin yaratabileceği etkiyi aktif yurttaşlık kapsamında yerel yönetimlerle de ilişkilendirip büyütebilmek hedef olmalı.

Diğer bir hedef ise **verinin demokratikleştirilmesi**. Toplumun tüm kesimlerinin, teknik bilgi ve seviyesi-

ne bakılmaksızın veri ile konforlu ve güvenli bir şekilde çalışabilmesi, veri üzerinde konuşup üretimine katkı yapabilmesi ve nihayetinde veriye dayalı karar alma süreçlerine katılabilmesi gerekli. Özellikle kriz anlarında verinin gücü daha iyi kavranıyor. Yangın, deprem, salgın gibi kriz durumlarında **anlık veriye erişim** ve bunun üzerinden doğru ve zamanında müdahale edebilme kabiliyeti, bunun birlikte başlanması **veriden eyleme** geçiş zinciri için kritik adımlardır, diyebiliriz. Ülkemizde özellikle büyükşehir belediyelerinin öncülük ettiği **açık veri portallarının** bu yönde daha fazlasını yapması gerekiyor. Ayrıca yerel yönetimlerin yaşam becerilerini geliştirici yönde **veri okuryazarlığı** gibi eğitimleri yaygınlaştırması, üretken yapay zeka ile analitik, büyük veriye dayalı çözümler geliştirmesi önemli katkı yapabilir.

Yukarıda verdiğim anekdotal kanıtlara rağmen gidilecek çok yol olduğu açık. Bu yönde bütüncül, tabandan bir bakış açısına sahip Milli Park Kenti Londra girişimi öncü örneklerden biri. Bu ağa üye olmak isteyen belediyelerin yerel inisiyatiflerin topladığı imzalar ile süreci başlatması, aktif yurttaşlık temelinde gönüllü sistemi kurması ayırt edici özelliklerinden. Dirençli kentleri oluşturma sürecinde halkın öncü olabilmesi yerel yönetimlerin yerel demokrasi ve veriye-dayalı yönetişimi öncelik olarak görmesine bağlı gözüküyor.

“Biz Olmadan Bizim için Asla!”

Engelli hakları aktivisti ve araştırmacı İdil Seda Ak, engelli bireylerin yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde ya yer alamadıklarını ya da temsili biçimde yer aldıklarını söylerken, “Biz gerçek katılımı söz sahibi olabilmelerini hedefliyoruz. Engelli hareketinde ‘Biz olmadan bizim için asla’ diye bir slogan var. Tam olarak bunu istiyoruz” diyor.

 Bulut BAGATIR

Yerel yönetim seçimleri geride kaldı. Birçok aday farklı vaatlerde bulundu. Bu vaatlerin engelli yurttaşları gözettiğini söyleyebilir miyiz? Yerel yönetimlerin engelli yurttaşlara yönelik politikalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yerel yönetimler sürekli ayrıştırılmış bir politika güdüyor. Örneğin, engelli parkları, engelli kamp alanları kurmak gibi vaatleri var. Bu gibi vaatler bizim istediğimiz vaatler değil. Biz, erişilebilir bir kent hayatı umuyoruz. Ve bu erişilebilirlik için sadece ayrıştırılmış olanların erişilebilir olması değil, herkesin kullanımında olan alanların da erişilebilir hale getirilerek engelli bireylere açılmasını umuyoruz. Ama birçok politikacı ve aday, bu vaatleri hep ayrıştırılmış vaat üzerinden veriyor. Engelli çocuklara kreş, engelli çocuklara park alanı, engelli çocuklara ait rehabilitasyon merkezi gibi vaatlerde bulunuyorlar. Tabii ki özelleştirilmiş merkezler olmasını biz de istiyoruz. Özelleştirilmiş merkezler özellikle çok ağır durumdaki engelli kişiler için gerekli bir ihtiyaç. Ancak bütün politikanın bu ayrıştırılmış merkezlere kuruluyor olması bizi rahatsız ediyor. Örneğin, Şile’de var olan bir engelli kampına gitmeyi, Beylikdüzü’nde oturan bir kişi nasıl gerçekleştirebilir? Bunun yerine Beylik-

düzü’ndeki park alanlarının daha erişilebilir hale getirilmesini talep ediyorum. Yani benim yaşam alanımın erişilebilir hale getirilmesini tercih ediyorum. Bu arada ben Beykoz’da oturuyorum. Beykoz’dan Şile en yakın ilçe, benim bile Şile’ye gitme ölçütüm sınırlıdır. Dolayısıyla Beylikdüzü’ndeki bir kişinin gelmesi, özellikle engelli olan bir kişinin, imkansız olacağı için yaşam alanlarımızın erişilebilir hale getirilmesi tercihim.

Kentlerdeki nüfus gün geçtikçe artıyor. Tabii haliyle kentler hak ihlallerinin daha fazla yaşandığı yerlere de dönüşüyor. Siz yerel yönetimlerin engelli bireyler nezdinde bir dirençli kent politikası yürüttüğünü düşünüyor musunuz?

Açıkçası düşünmüyorum. Hem İstanbul’da hem Ga-

ziantep'te yaşayan bir insanım. Her iki şehirde de dirençli engellilik erişilebilirliğine uygun bir politika güdülmediğini görüyorum. Açılan mekanlar, engelli erişilebilirliğini önemsemiyor. Engellilerin toplum içerisindeki entegrasyonunu hâlâ yeterince önemseyip görebilmiş değiliz. Engelli bireyler yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde ya yer alamıyor ya da temsili biçimde yer alıyorlar. Biz gerçek katılımla söz sahibi olabilmelerini hedefliyoruz. Engelli hareketinde "Biz olmadan bizim için asla" diye bir slogan var. Tam olarak bunu istiyoruz.

Örneğin seçimlerde yeni bir Beyoğlu Belediye Başkanı seçildi. Kendi seçildikten sonra ilk ziyaretini engelli bir yurttaşın evine yaptı. Onu da Instagram sayfasında paylaştı. Tabii ki insanı dikkate alıyor olması ve gitmesi çok güzel bir şey ama onun için, onun evinden dışarı çıkabilmesi için ne yapacak? Benim için kriter bu. Dolayısıyla erişilebilir olmayan yollar, erişilebilir olmayan toplu taşıma araçları, erişilebilir olmayan parklar-kafeler, bunların hepsi çok net engelli insanların hayatında var olan unsurlar. Ben, hâlâ yeteri kadar erişilebilir olmadığımızı düşünüyorum ki erişilebilirlik deyince herkesin aklına rampa geliyor. Rampanın çok ötesinde erişilebilirlik koşulları vardır. Ama bunların hiçbirini biz şu an sağlamıyoruz.

Konu iklim krizine geldiğinde hükümetler engelli insanları sistematik olarak görmezden geliyor. Oysa engelli insanlar aşırı hava olaylarının etkileri karşısında ciddi tehlike altında...

Şöyle söyleyeyim, Kuzey'de biliyorsunuz seller oldu bundan iki yıl önce. Kuzey'deki sellerde bize üç bildirim gelmişti. Sadece tekerlekli sandalye kullanan üç farklı kişi evini terk edemediği için boğularak öldü. "Nasıl önlemler alınabilir?" dersiniz, haritalama çalışmaları yapılabilir. İnsanların yaşadıkları, kullandıkları mekanlar haritalandırılabilir. Engelli kişilere ilk anda müdahale edebilmek için görev ekipleri oluşturulabilir. O görev ekipleri böylece o kişinin nerede oturduğunu tespit edip, olay çıkar çıkmaz gidip o kişiyi kurtarabilir. Ama bizde bu insanlar maalesef vefat ettiler. Çünkü tespit edilene kadar, insanlar bir

yerlere ulaşana kadar iş işten geçmişti. Ve tekerlekli sandalyedeki üç kişi böylece boğularak vefat etti. Bunlar önemsenmiyor ama iklim değişikliği doğrudan insanları etkiliyor. Kopenhag'da bir toplantıya gitmiştim. Kopenhag ne deprem bölgesi ne öyle büyük sellerin olduğu bir şehir. Ama inanılmaz bir haritalandırma yapmışlardı şehrin içerisinde. Ve siz hangi engel türünü söylerseniz söyleyin, haritadan seçebiliyorlardı. O haritadaki kişiye ulaştığınızda, kimlerin ulaşacağı ile ilgili bir görev dağılımı da yapmışlar. İlk önce komşuları, daha büyük çemberde bölgedeki itfaiye ekibi, daha büyük çemberde ise oradaki AFAD gibi kurumlar görev alıyor. Böyle planlamalara ihtiyacımız var bizim de ülkemizde.

Engelli yurttaşlar en çok ötekileştirilen gruplar arasında yer alıyor. Aynı zamanda araştırmalar bize daha az maddi gelire de sahip olduklarını söylüyor. Bir kısır döngü içerisinde. Bunu kırmak için neler yapılabilir?

Ekonomik düzeyle engellilik arasında ters orantı var. Engellilik arttıkça ekonomik düzey de düşüyor maalesef. Sosyal politikalar geliştirilmeli. Biz çok fazla bakım odaklı bir sosyal politika güden bir ülkeyiz. Hane halkı geliri üstünden bakım parası veriliyor. Bu, ailenin diğer sağlam bireylerine de engelli kişiye bakım yapma mecburiyeti getiriyor. Dolayısıyla istihdama katılamamasına sebep oluyor. Bu figürler de genellikle ailedeki kadın figürleri oluyor. Kadınlar, anne, kız kardeş, abla, yenge gibi kadın figürleri ne yazık ki istihdamdan alıkonuluyor. Ve kişinin bakımını üstlenmek durumunda kalıyor. Aksi takdirde o da istihdama karışsa hane halkının toplam geliri artacağı için bakım parasını alamayacak. Bakım parası alınamayınca da o kişiye kim bakacak sorusu ortaya çıkıyor. Biz de diyoruz ki bakım parasını hane halkı geliri üzerinden yapmak yanlış. Şu anki koşullarda resmen yoksulluğa itiliyor insanlar. Yoksulluk politikasını bakım politikası olarak lanse ediyorlar. Bu yanlış bir şey. Onun yerine kişiye bakım ücreti sağlanmalı; onu da bağımsız, kişisel asistanlar aracılığıyla yapmalı. Bunun yanı sıra aileye birtakım ek destekler de sunulmalı.

Şehirleri Dayanıklı Hale Getirmek 2030 Yerel ve Bölgesel Dayanıklılığı Destekleyen Küresel Bir Topluluk

Şehirleri Dayanıklı Hale Getirmek 2030 ([MCR 2030](#)) gündemi, Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi ([UNDRR](#)) tarafından yönetilen çok paydaşlı bir girişim. Savunuculuk, bilgi ve deneyim paylaşımı, şehirler arasındaki öğrenmeyi güçlendirmek için ortaklıklar oluşturma, teknik uzmanlık sağlama, farklı yönetim düzeylerini birbirine bağlama ve ortaklıklar oluşturma yoluyla yerel dayanıklılığı artırmayı amaçlıyor. Dünya Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı ([UCLG](#)), MCR 2030 girişiminin ana ortaklarından biri ve girişimin Küresel Koordinasyon Komitesi'ne eş başkanlık yapıyor. Bu ortaklığın ışığında UCLG, Genel Sekreterin Afet Riskinin Azaltılmasından Sorumlu Özel Temsilcisi ve UNDRR Direktörü Mami Mizutori ile gerçekleştirilen [röportajın çevirisini](#) okurlarımızın dikkatine sunuyoruz.

**Söyleşi, daha önce "Making Cities Resilient 2030 - A global community to drive local and territorial resilience" orijinal başlığı ile [old.uclg.org](#) adlı sitede yayımlanmıştır.*

Dayanıklı Şehirler İnşa Etmek 2030 girişimi yakın zamanda küresel ölçekte başlatıldı ve bölgesel lansmanlar da sürüyor. MCR 2030 girişimi, son 10 yıldaki kampanyaya dayanıyor. Bu yeni aşamaya dair ilhamlarınızı ve hedeflerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Şehirleri Dayanıklı Hale Getirme kampanyasının ilk 10 yılı uygun bir zamanda gerçekleştirildi. İnsanlık tarihinde ilk kez şehirlerde yaşayan insan sayısı kırsal kesimden daha fazlaydı ve birçok ülkede hızlı kentleşmenin afet riskinde önemli bir faktör olduğu ve bu risklerin ekonomik kalkınma ve kırsal göçün talepleri lehine göz ardı edildiği fark edildi.

Bu farkındalığın, afet kayıplarını azaltmaya yönelik küresel plan olan Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçevesi'nde belirlenen eylem hedefleri ve öncelikleri üzerinde büyük etkisi olmuştur.

Sendai Çerçevesi, bu risklerin karmaşık, sistemik ve köklü olabildiği kentsel ortamlardaki afet risklerini yönetmek için afet riski yönetimini güçlendirmenin önemini özellikle kabul etmektedir. Şehirleri dirençli kılmak için, özellikle arazi kullanımı ve kentsel planlama politikaları, inşaat kuralları, çevre ve kaynak yönetimi ile sağlık ve güvenlik standartları

açısından yasa ve düzenlemelere geniş çapta saygı gösterilmesi gerekir.

Kentsel risklerin yönetimi daha da önemlidir çünkü en büyük insan hayatı kayıpları ve en ağır ekonomik kayıplar, ister deprem, ister aşırı hava olayları, ister küresel Covid-19

olsun, şehirleri aynı anda etkileyen birden fazla riskin sonucu.

İyi risk yönetiminin temellerini oluşturmayı amaçlayan Sendai Çerçevesi'nin hedeflerinin ulusal afet risk azaltma stratejilerinin oluşturulmasıyla sınırlı olmadığını, aynı zamanda yerel afet risk azaltım stratejilerinin sayısını önemli ölçüde artırmayı da amaçladığını vurgulamak önemlidir. Bugüne kadar 101 Birleşmiş Milletler (BM) Üye Devleti, bir dereceye kadar Sendai Çerçevesi ile uyumlu ulusal stratejiler uyguladı.

Ne yazık ki yerel stratejilerin uygulanmasında ilerleme hâlâ yavaş ve ilerlemeyi hızlandırmak için, dünya çapında 4300'den fazla şehir ve kasabanın katıldığı kampanyanın ilk aşamasının temellerinin üzerinde hızlıca ilerlemeliyiz.

MCR 2030 girişimi, aşağıdakiler de dahil olmak üzere temel alanlara odaklanarak MCR Kampanyasının ilk aşamasından öğrenilen derslere dayanır:

İlk olarak, afet riskinin azaltılması ve dayanıklılık planlamasının, iklim finansmanının, belediye finans-

“Son 20 yılda aşırı hava olayları önceki 20 yıla kıyasla neredeyse iki katına çıktı. Tek bir fırtına veya depremin neden olduğu altyapı hasarından kaynaklanan ekonomik kayıplar, düşük gelirli bir ülkenin yıllık Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'sının tamamını yok edebilir”

manının ve iklim adaptasyonunun iyileştirilmesine yönelik danışmanlık hizmetlerinin sağlanması; ikincisi, ulusal ve yerel yönetimler arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesi ve ulusal yerel yönetim birlikleriyle katılımın

artırılması;

Üçüncüsü, daha etkili uygulama için yerel düzeyde güçlü ortaklıkların oluşturulması.

MCR 2030 girişimi, uluslararası finans kurumları, derecelendirme kuruluşları, ticaret odaları, belediye tahvil derecelendirme kuruluşları, fon ve menkul kıymet yöneticileri, gayrimenkul değerlendirme şirketleri gibi şehirlerin afet direncini birbirine bağlamaya yardımcı olabilecek yeni ortaklarla etkileşim kurma olasılığını araştırıyor.

Girişim ayrıca, gelişmiş şehirler arası değişim sürecini teşvik ederek ve farklı gelişim aşamalarında yerel topluluklar arasında mentörlük yaparak ve dayanıklılık oluşturarak akranlar arası öğrenmeyi teşvik etmeyi amaçlıyor.

Bu noktada giderek daha fazla şehrin MCR 2030 girişimine katılarak bu eşsiz girişimin sunduğu hizmetlerden yararlanmasını umuyoruz. Aynı zamanda şehirlere hizmet veren sağlayıcıların sayısını artırmak için de çalışıyoruz. UCLG'nin üyelerini katılmaya teşvik edebileceğini, dayanıklılık oluşturma konu-

sunda net taahhütlerde bulunabileceğini ve afet sonrası daha iyi toparlanmaya katkıda bulunabilecek hizmetlerden yararlanabileceğini umuyoruz.

Covid-19 salgını bize özellikle şehirlerde dayanıklılık oluşturmanın aciliyetini hatırlatıyor. Bireyleri de kapsayan, ruh sağlığını hedefleyen daha geniş bir dayanıklılık anlayışı ve nüfusumuzun daha iyi korunması için yerel hizmet sunumunun önemi ortada. İyileştirme planlarında kentsel dayanıklılığın doğru şekilde dikkate alınmasını sağlamak için ne yapılmalıdır?

Covid-19, yaşamlara ve kaynaklara ağır bir zarar verdi; dünya genelindeki şehirlerin, koronavirüs enfeksiyonlarının %95'ini oluşturduğu tahmin ediliyor. Şehirlerin eş zamanlı salgın tehditlerine ve iklim acil durumunun tetiklediği aşırı hava olaylarına maruz kalma konusundaki farkındalık, kentsel afet risk yönetimine yepyeni bir sorumluluk getiriyor. Pandemi, sağlık ile afet riskinin azaltılması arasındaki önemli bağlantıların yanı sıra kentsel ortamlarda ön saflarda yer alan sağlık merkezlerinin, özellikle de afetten etkilenen insanlara psikososyal destek sağlayanların güvenliği ve verimliliğine yatırım yapma ihtiyacını ortaya çıkardı.

İyileşme aşamasında kentsel dayanıklılığın güçlendirilmesi için halk sağlığı ve halk sağlığı altyapısı esastır. Soru, bir sonraki salgının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği değil, daha ziyade ne zaman gerçekleşecektir ve sağlık sistemleri, toplumsal bozulmayı ve dünyanın şu anda deneyimlediği büyüklükteki ekonomik kayıpları önlemek için hayati öneme sahiptir.

Sağlık ve afet riskinin azaltılmasına yönelik kapsamlı bir yaklaşım artık hem yerel hem de ulusal düzeyde tüm toplum için bir zorunluluktur. Dayanıklı sağlık sistemleri, yeterli sayıda nitelikli sağlık profesyonelinin işe alınması, özellikle sürveyans açısından sağlık bilgi sistemlerinin kurulması, uygun altyapının (tedarik zinciri, stoklar ve laboratuvarlar) kurulması, yeterli

“Covid-19, yaşamlara ve kaynaklara ağır bir zarar verdi; dünya genelindeki şehirlerin, koronavirüs enfeksiyonlarının %95'ini oluşturduğu tahmin ediliyor. Şehirlerin eş zamanlı salgın tehditlerine ve iklim acil durumunun tetiklediği aşırı hava olaylarına maruz kalma konusundaki farkındalık, kentsel afet risk yönetimine yepyeni bir sorumluluk getiriyor”

finansman ve kilit alanlara uzun vadeli yatırım yapılmasını içermektedir. Yerel yönetimler ve özellikle de ulusal belediye birlikleri, iyileştirme fonlarının tahsisinde kentsel dayanıklılığı artıran önerilerin dikkate alınması için seslerini duyurabilir. Dersler unutulmamalı ve iyileşmenin bir

parçası olarak şehirler yeni, daha iddialı bir gelecek vizyonuna bağlı kalmalı.

MCR 2030 girişimi şehirler, eyaletler ve UCLG, ICLEI ve C40 gibi yerel yönetim ağları da dahil olmak üzere birçok önemli ortağı bir araya getiriyor. Şehirlerimiz ve bölgelerimiz MCR 2030 girişimi kapsamında ne görmeyi beklemeli? Ortaklarımıza hangi mesajları iletmek istiyorsunuz?

MCR 2030 girişimine katılan şehirler; şehirlere yönelik iklim senaryoları, yeşil tahviller de dahil olmak üzere çeşitli alanlarda teknik yardım ile şehirlere yardımcı olmak için çok sayıda hizmet ve çözüm sağlayıcı bir araya getirmeyi, bina yönetmeliklerinin yeni gerçeklere göre güncellenmesini, sağlık sektörünün risk değerlendirmelerine entegre edilmesini ve çok daha fazlasını amaçlayan küresel, çok ortaklı bir girişim bulmayı bekleyebilir.

Şehirler MCR 2030 girişimine katıldığında, birçok hizmet sağlayıcının çevrimiçi platformumuz aracılığıyla sunduğu hizmetlere erişme hakkına sahip oluyor. Dayanıklılık yolculuğuna başlayan şehirler uyarlanmış araç ve hizmetlere erişebilir. Daha ileri aşamalarda olanlar diğer şehirleri destekleme ve böylece dirençlilik için platform olma fırsatına sahip oluyor. Bu fırsatı UCLG üyelerine, nüfusumuzun %55'inden fazlasının kentsel alanlarda yaşadığını dikkate alarak, şehirlerin iklim değişikliğinin ve iklim eyleminin etkilerinde ön saflarda yer aldığını hatırlatmak istiyoruz. Dirençli bir şehir riske direnebilen bir şehirdir. Sürdürülebilir kentleşme potansiyelinden yararlanarak kentsel riski fırsata dönüştürebiliriz.

Yerel Yönetimlerden Temel Beklenti Yenilenebilir Enerji ve Altyapı!

İklim Haber ve KONDA Araştırma "Türkiye'de İklim Değişikliği Algısı" araştırmasına göre, toplumun %36'sı yenilenebilir enerji yatırımlarını, diğer yüzde 36'sı ise seller ve yağmurlara karşı altyapı çalışmalarını, iklim kriziyle mücadelede belediyelerin yapması gereken en önemli iki çalışma alanı olarak görüyor.

 Bulut BAGATIR

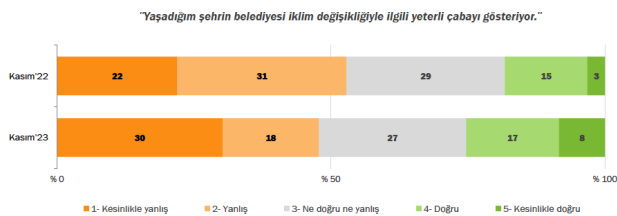
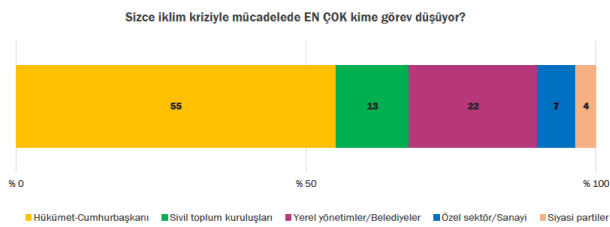
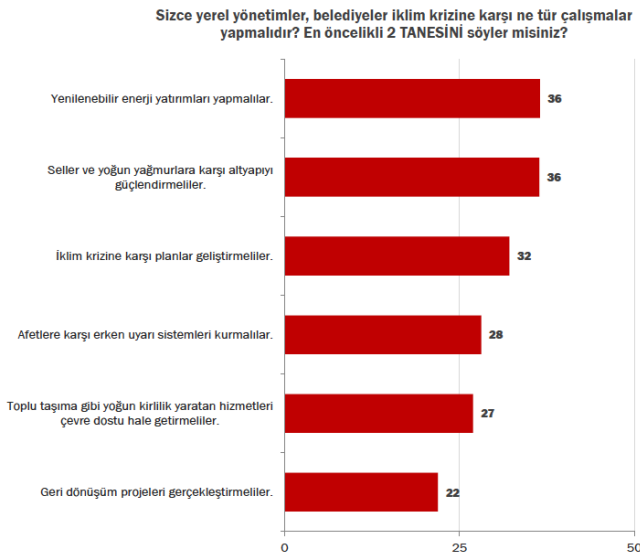
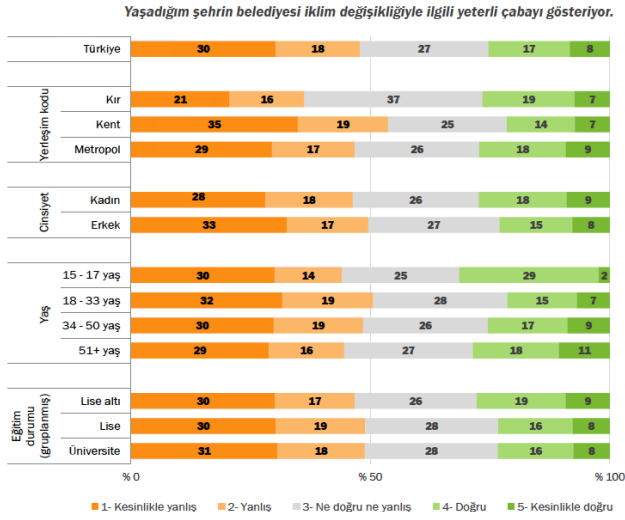
İklim Haber ve KONDA Araştırma, Türkiye kamuoyunun iklim değişikliği algısını ölçmek ve her geçen yıl şiddetini daha da artıran iklim krizi hakkındaki görüşlerini öğrenmek için 2018'den bu yana tekrarladığı [anketi](#) bu yıl da gerçekleştirdi. Türkiye çapında 2 bin 833 kişiyle hanelerinde görüşme yapılarak gerçekleştirilen anketin bir bölümünde ülkemizde iklim değişikliğine karşı gösterilen çabaların nasıl algılandığına ve bu kapsamda neler yapılması gerektiğine odaklanıldı.

İklim krizinin giderek şiddetlenmesi ile beraber çağımızın en büyük sorunu ile mücadelede en çok görevin kime düştüğü tartışmaları da haklı olarak önem kazanıyor. Bu kapsamda anket katılımcılarına "Sizce iklim krizi ile mücadelede en çok kime görev düşüyor?" sorusu yönlendirildi. Görüşmeciler iklim kriziyle mücadele konusunda en fazla sorumluluğun %55 oranla Hükümet/Cumhurbaş-

kanına ait olduğunu düşünüyor. Bu oranı %22 ile Yerel Yönetimler/Belediyeler takip ediyor. Ardından ise sırasıyla %13 ile Sivil Toplum Kuruluşları, %7 ile Özel Sektör/Sanayi ve %3 ile Siyasi Partiler geliyor. Bu soruya gelen yanıtları cinsiyet, yaş ve eğitim durumuna göre incelediğimizde her bir kümede sorumluluğun en yüksek oranla Hükümet/Cumhurbaşkanına verildiğini görüyoruz.

TOPLUMUN SADECE %25'İ YEREL YÖNETİMLERİN YETERLİ ÇABAYI GÖSTERDİĞİNİ DÜŞÜNÜYOR

Çalışma kapsamında aynı zamanda katılımcılara yaşadıkları şehirdeki belediyenin iklim değişikliğiyle ilgili yeterli çabayı gösterip göstermediği soruldu ve cevaplar KONDA'nın Kasım 2022'de yaptığı bir başka araştırma ile kıyaslandı. Buna göre, 2022'den bu yana belediyelerin bu konuya

yönelik çaba gösterdiğini düşünenlerin oranında bir artış olduğu görülüyor. Kasım 2022'de bu önermeye katılanlar örneklemin %18'ine tekabül ederken, Kasım 2023'te bu oran 7 puan artarak %25'lik bir kesime denk geliyor. Bu önermeye "Kesinlikle yanlış" diyenlerin oranında ise Kasım 2022'ye kıyasla 8 puanlık bir artış var.

Yaşadığı şehrin belediyesinin iklim değişikliğine karşılık gösterdiği çabayla ilgili düşünceleri katılımcıların demografilerine göre değerlendirdiğimizde kentte yaşayanlar kırdaki yaşayanlara kıyasla daha az çaba gösterildiğini düşünüyor. Kırdaki yaşayanların %37'si, kentte yaşayanların %54'ü, metropollerde yaşayanların ise %46'sı şehrin belediyesinin iklim değişikliğiyle ilgili yeterli çabayı göstermediğini ifade ediyor.

EN ÖNCELİKLİ BEKLENTİLER: ALTYAPI VE YENİLENEBİLİR ENERJİ YATIRIMLARI

"Belediyelerin iklim krizine karşı yapmaları gereken en öncelikli 2 çalışma ne olmalıdır" diye sordüğümüzde yenilenebilir enerji yatırımları ve altyapı çalışmalarının güçlendirilmesi cevapları öne çıkıyor. Toplumun %36'sı yenilenebilir enerji yatırımları, diğer %36'sı ise seller ve yoğun yağmurlara karşı altyapı çalışması yapılmasını, iklim kriziyle mücadelede belediyelerin yapması gereken en önemli iki çalışma alanı olarak görüyor. "İklim krizine karşı planlar yapılmalı" cevabı %32, afetlere yönelik uyarı sistemleri kurulmalı cevabı da %28 ile bu iki yanıtı takip ediyor.

Tüm bu yanıtları değerlendirdiğimizde yerel yönetimlerin alması gereken mesajın oldukça açık bir şekilde ortada durduğunu söyleyebiliriz. Toplum, iklim kriziyle mücadelede öncelikli sorumluluğunu yerel yönetimlere vermese bile, bu alanda yerel yönetimlerin çabalarının ne denli yetersiz olduğunu ortaya koyuyor. İklim krizinin geldiği noktada daha planlı, kimseyi geride bırakmayan eylemlere hızlı bir şekilde ihtiyacımız olduğunu hatırlatmak da bize düşüyor...

Tedavi gören çocuklar için

umudu,

geleceğimiz için

doğayı koruyun!

Hemen İncele

2030'a Doğru Daha Hızlı, Daha İleri

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na (SKA) ulaşmamız için katetmemiz gereken uzun bir yol var. Geçtiğimiz yıl UN Global Compact tarafından yayımlanan [Sürdürülebilir Kalkınma Raporu](#) bu durumu verilerle net bir şekilde ortaya koyuyor. Rapora göre, 2015 yılından 2023 yılına kadar SKA'ların yalnızca %15'inde ilerleme kaydedilirken %37'sinde ilerlemeler ya durdu ya da tersine dönmüş durumda. SKA'lara ulaşma yolunda iş dünyası, farklı coğrafyalara yayılan değer zincirleri ve geniş kitlelere ulaşabilme kapasitesiyle önemli bir aktör.

ŞİRKETLER ÇABALARINI VE HIZINI ARTIRMALI

Daha adil ve yaşanabilir bir dünya için iş dünyası SKA'lara ulaşma yolundaki çabalarını ve hızını artırmalı. Bu da ancak şirketlerin etkilerinin en çok olduğu alanlarda somut taahhütler vermesi ve bu taahhütleri halka açık bir şekilde raporlaması ile mümkün.

UN Global Compact şirketlerin SKA'lara somut katkılarını hızlandırmayı hedefleyen [Forward Faster \(Daha Hızlı, Daha İleri\) Girişimi'ni](#) geçtiğimiz yıl Birleşmiş Milletler Genel Kurulu haftasında duyurdu. UN Global Compact bu girişim ile tüm üye şirketlerini **iklim eylemi, toplumsal cinsiyet eşitliği, geçim ücreti, finans & yatırım ve su dirençliliği** alanlarında somut taahhüt vermeye davet etti. Belirlenen beş eylem alanı, 17

SKA'nın tamamında ilerlemeyi hızlandırma gücüne sahip olan ve özel sektörün 2030 yılına kadar kolektif olarak en büyük ve en hızlı etkiyi yaratabileceği alanlar olduğu için seçildi.

FORWARD FASTER GİRİŞİMİ

BEŞ TEMEL EYLEM ALANI

■ İklim Eylemi

Küresel ısınmayı 1,5°C ile sınırlandırmak için 2030 yılına kadar emisyonların yarı yarıya azaltılması gerekiyor. Bunun için de şirketlerin İklim Eylemi odağında somut adımlar atması son derece kritik. Şirketler İklim Eylemi alanında taahhüt vererek enerji kullanımı ve emisyonları azaltma yolunda harekete geçebilir. Bu sayede verimliliklerini artırarak maliyetlerini düşürebilir ve tüm paydaşlar nezdinde itibarını güçlendirebilir.

■ Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Mevcut hızımızla devam edersek küresel ölçekte kadınların ekonomik olarak güçlenmesi ve katılımı açısından toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için 169 yıla ihtiyacımız var. İş dünyası kadın istihdamındaki payı ile cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında önemli bir rol oynuyor. Şirketler toplumsal cinsiyet eşitliği eylem alanında taahhüt vererek kadınların iş dünyasında, tüm seviyelerde eşit temsil edilmeleri ve eşit değerdeki işe eşit ücretin sağlanması için çabalarını hızlandırabilir.

Fotoğraf: Gonz - Unsplash

■ Geçim Ücreti

Bugün dünya genelinde 1 milyardan fazla çalışanın makul bir yaşam standardını karşılayabilmek için ihtiyaç duyduklarından daha az kazandıkları tahmin ediliyor. Şirketler, çalışanların yeterli bir yaşam standardı için gerekli olan geçim ücretini sağlayarak eşitsizliklerin azaltılmasına ve daha dirençli tedarik zincirleri oluşmasına katkı sağlayabilir.

■ Finans & Yatırım

Finansal stratejilerin SKA'lar ile uyumlu hale getirilmesi yeni gelir olanakları anlamına da geliyor. Şirketler finans ve yatırım alanında somut adımlar atarak uzun vadeli finansal performanslarını artırma fırsatı elde edebilir. Finansman ve SKA'ların uyumlanması çevresel ve sosyal risklerin belirlenerek azaltılmasında önemli bir rol oynar.

■ Su Dirençliliği

Bugün 2 milyardan fazla insanın güvenli içme suyundan yoksun olduğu tahmin ediliyor. 2030 yılına kadar mevcut su ile su talebi arasında %40'lık bir fark olacağı göz önünde bulundurulduğunda, şirketler su dirençliliğini artırarak su sorunlarından kaynaklanan potansiyel iklim değişikliği risklerini azaltmaya destek olabilir.

Forward Faster Girişimi kapsamındaki beş eylem alanı ve bu alanlar altında verilmesi beklenen taahhütleri aşağıdaki tablodan inceleyebilirsiniz.

UN GLOBAL COMPACT, ŞİRKETLERİ HAREKETE GEÇMEYE DAVET EDİYOR

Forward Faster (Daha Hızlı, Daha İleri) Girişimi, şirketlerin yukarıda sıralanan beş temel eylem alanında taahhüt vererek, hesap verebilirliği ve şeffaflığı artırmalarını amaçlıyor. Girişime katılan şirketlerden taahhüt verdikleri alanlardaki ilerlemelerini her yıl kamuya açık bir şekilde raporlamaları bekleniyor. UN Global Compact da değer önerisini ve raporlama sistemini Forward Faster Girişimi'nin eylem alanlarında yoğunlaştırarak bu süreçte şirketlere destek olacak programlar, araçlar ve uzmanlık sunuyor.

Şu ana kadar (19.03.2023 tarihi itibarıyla) en az bir hedef için taahhütte bulunan şirket sayısı dünya ölçeğinde 1.457 olurken Türkiye'de 24 şirket taahhütte bulundu.

UN Global Compact Türkiye olarak tüm şirketleri Forward Faster Girişimi'ne katılarak daha eşit, daha adil ve daha yaşanabilir bir dünya için hızımızı artırmaya davet ediyoruz. #

UN GLOBAL COMPACT FORWARD FASTER		DAHA HIZLI, DAHA İLERİ	
		Hedef 1	Hedef 2
	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	2030'a kadar tüm yönetim kademelerinde eşit temsil, katılım ve liderlik.	2030'a kadar eşit işe eşit ücretin uygulanması.
	İklim Eylemi	2030'a kadar küresel emisyonları yarıya indirme ve en geç 2050'ye kadar net sifıra ulaşma hedefiyle, 1,5 C yolunda kurumsal bilime dayalı net sıfır emisyon azaltım hedeflerinin belirlenmesi.	İşçiler, sendikalar, topluluklar ve tedarikçiler gibi aktörlerle ortaklık içinde iklim değişikliğini hafifletme ve uyum önlemlerinin sosyal etkilerini ele alan somut eylemler gerçekleştirilerek adil bir geçişe katkıda bulunmak.
	Geçim Ücreti	2030 yılına kadar kurum genelinde çalışanların yüzde 100'ünün geçim ücreti kazanması.	Yükleniciler, tedarik zinciri ortakları ve diğer kilit paydaşlarla birlikte, ölçülebilir ve zamana bağlı kilometre taşları ile geçim ücretleri ve/veya geçim gelirleri elde etmek için çalışmak üzere ortak bir eylem planının/ planlarının oluşturulması.
	Su Dirençliliği	Küresel operasyonlar ve tedarik zincirleri genelinde su dayanıklılığının oluşturulması ve 2030 yılına kadar en az 100 hassas öncelikli su havzasında kolektif olumlu su etkisi elde etmek için el ele verilmesi.	
	Finans ve Yatırım	Kurumsal yatırımları (mümkün olan en geniş ölçüde) SKA politikaları ve stratejileri ile uyumlu hale getirilmesi ve hedefler belirlenmesi, bu tür SKA yatırımlarının miktarını ve oranını takip edilmesi ve raporlanması.	SKA yatırımları ve performansı ile bağlantılı bir kurumsal finansman stratejisi oluşturulması ve bu tür SKA finansmanının miktarı ve oranı hakkında raporlama yapılması.

Elif Gökçe ŞAHİN
gsahin@alummi.harvard.edu

Avrupa'yı Bekleyen İklim Felaketleri

Avrupa Çevre Ajansı (European Environment Agency - EEA) Mart ayında ilk kez "[Avrupa İklim Riskleri Değerlendirmesi](#)" (European Climate Risk Assessment) raporunu yayımladı. Rapora göre, son yıllarda Avrupa kıtasında sıkça görülen aşırı sıcaklıklar, kuraklık, yangınlar ve sellerin en iyi senaryoda dahi artarak devam etmesi bekleniyor.

Ve Avrupa bu risklere tam olarak hazırlıklı değil.

Değerlendirme raporu, Avrupa için beş geniş alanda (ekosistemler, gıda, sağlık, altyapı ve ekonomi) 36 ana iklim riski tanımlıyor. Risklerin yarısından çoğu halihazırda alınan önlemlerden daha fazlasının yapılmasını gerektiriyor. Sekiz risk ise ekosistemlerin korunması, sıcağa karşı insanların korunması, insanların ve altyapıların yangın ve sellerden korunması ve Avrupa Birliği'nin (AB) bağımsız ekonomisinin güvence altına alınması amacıyla "acil" olarak değerlendiriliyor. Öncelikli olarak ele alınması gereken riskler: Sıcaklık baskısı, ani seller ve akarsu selleri, sahil ve deniz ekosistemlerinin sağlığı ve Avrupa kıtasının felaketlerle mücadele etmesi için gereken bağımsız fonlar olarak değerlendiriliyor.

diriliyor. Avrupa'nın güneyi ise aşırı sıcaklıklardan kaynaklanan yangınlara karşı daha savunmasız; bu nedenle bölgenin öncelikli konusu yangınlar.

Şimdiye dek alınan tedbirlerin yeterlilikten hayli uzak olduğunun belirtildiği raporda, risklerin birleşerek, çoğalarak ve birbirlerini tetikleyerek daha

büyük felaketlere yol açabileceği öngörülüyor. Örneğin Güney Avrupa'da sıcak hava, bölgenin kuraklaşmasının yanı sıra ekin kayıplarına ve su kaynaklarının tükenmesine neden oluyor. Ayrıca kuruyan toprak katılaşiyor ve yağmur anında, su emilemiyor. Bundan dolayı da ani sellere, ekili alanların kurummasına ve kaybına sebebiyet vermekle birlikte yangınların hızla ilerlemesine de zemin oluşturuyor.

Sanayi Devrimi'nden günümüze, Avrupa kıtası dünya ortalamasına göre iki kat fazla hızlı ısınmış durumda. Raporda, yüzyıl ortasına kadar "düşük" ve "yüksek" ısınma olmak üzere iki senaryo değerlendiriliyor. Avrupa'da iklim risklerinin halihazırda kritik seviyelere ulaşmış olmasından dolayı katı yaptırımlar uygulanmaz ise yüzyıl sonuna dek katastrofik sonuçların doğması öngörülüyor.

"Değerlendirme raporu, Avrupa için beş geniş alanda (ekosistemler, gıda, sağlık, altyapı ve ekonomi) 36 ana iklim riski tanımlıyor. Risklerin yarısından çoğu halihazırda alınan önlemlerden daha fazlasının yapılmasını gerektiriyor"

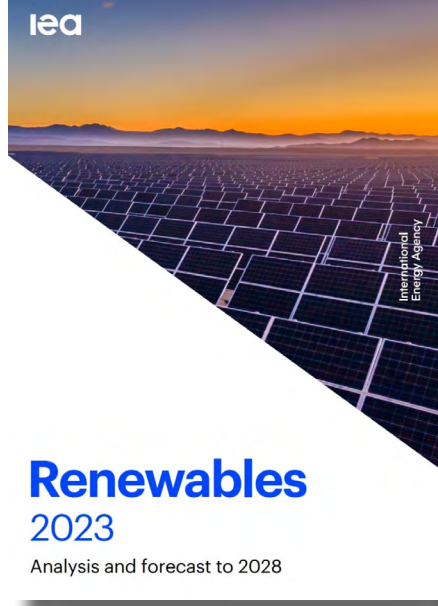
Enerji Hızla Yenileniyor

Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) Ocak ayında, “[Yenilenebilirler 2023](#)” (Renewables 2023) adlı raporunu yayımladı. Rapor, 2028 yılına dek elektrik üretimi, ulaşım ve ısınma sektörlerindeki yenilenebilir enerji uygulamalarının ön görünümünü sağlarken sektörün karşılaştığı zorlukları ve büyümesinin önündeki engelleri de tanımlıyor.

Son COP toplantısında AB'nin de dahil olduğu 130'dan fazla ülke 2030 yılına kadar dünyadaki yenilenebilir enerji kapasitesini üç katına çıkarma taahhüdü verdi.

Rapor, bu hedefe yönelik ülkelerin detaylı analizlerini kapsıyor. Raporda öne çıkan bulgular şu şekilde:

■ 2023 yılında, küresel yıllık yenilenebilir kapasitesi artışı %50 oranında artarak 510 GW seviyesine ulaştı. Bu da her yıl rekor kıran yenilenebilir kapasite artışındaki son 20 yılın en büyük artışı anlamına geliyor.

■ Avrupa, ABD ve Brezilya'da rekor artışlar yaşanırken Çin'de solar PV kapasitesinde 2022'deki tüm dünyanın kapasite artışı oranında bir artış yaşandı. Çin ayrıca rüzgar kapasitesini de %66 oranında artırdı.

■ Halihazırdaki politikalar ve pazar durumlarına bakıldığında, 2028 yılına dek küresel yenilenebilir enerji kapasitesinin 7.300 GW seviyesine ulaşması bekleniyor. Bu artış ile 2030 yılına kadar günümüzün 2,5 katına çıkması öngörülen kapasite, COP28'de verilen “üç katı” taahhüdünü karşılayamıyor.

■ Günümüzde G20 ülkeleri küresel yenilenebilir enerji kapasitesinin %90'ına sahip.

■ 2028 yılına kadar Çin'in küresel yenilenebilir enerji kapasitesinin %60'ına sahip olacağı öngörülüyor.

■ 2023 yılında solar PV modül fiyatları yıllık %50 oranında azaldı. Üretim kapasitesi ise 2021 seviyesine göre üç katına çıktı.

■ 2023 yılında yeni kurulan solar PV ve karasal rüzgar enerji santrallerinin %96'sının enerji üretim maliyeti, yeni kömür ve doğalgaz santrallerinden daha düşük oldu.

Rapora göre, önümüzdeki beş yıl gerçekleşmesi öngörülen gelişmeler ise şu şekilde:

■ 2024 yılında, rüzgar ve solar PV enerjileri birlikte hidroenerji kaynaklarından daha fazla elektrik üretecek.

■ 2025 yılında, yenilenebilir enerji kaynakları ilk kez kömür kaynağını geçerek en büyük elektrik üretim kaynağı olacak.

■ Rüzgar enerjisi 2025 yılında, solar PV enerjisi ise 2026 yılında nükleer enerji üretim kapasitesini geçecek.

■ 2028 yılında, yenilenebilir enerji kaynakları küresel elektrik üretiminin %42'sine denk gelecek.

Enerji Talebini Azaltmak

Danışmanlık şirketi PwC ile Dünya Ekonomik Forumu'nun Uluslararası İşletme Konseyi (World Economic Forum's International Business Council) Ocak ayında "[Enerji Talebini Dönüştürmek](#)" (Transforming Energy Demand) başlıklı bir rapor yayımladı.

STK'lar ve araştırma kuruluşları genellikle enerji arzını tartışsa da enerji talebi de unutulmuş fakat önemli bir alan. Enerji talebini yönetmek ekonomik çıktının artırılması, seragazi salımlarının azaltılması ve küresel enerji erişiminin genişlemesine katkıda bulunabilir. Bu rapor, özel sektörün enerji talebini yöneterek, yeni teknoloji kurulumu gerektirmeden, maliyet açısından verimli adımlar ile çıktı düşüşü yaşamadan enerji talebinde %31 düşüş sağlayabileceğini gösteriyor. Bu sayede hem Paris Anlaşması hedeflerine hem de COP28'de 120 ülke tarafından verilen küresel enerji verimliliği oranının iki katına çıkarılmasına çok büyük katkıda bulunulabilir.

2030 yılına kadar önlemler yeterli şekilde alınırsa %31 oranında enerji yoğunluğu (GSMH birimi başına kullanılan enerji) düşüşü ile yıllık 2 trilyon ABD Doları seviyesinde tasarruf elde edilebilir. Ayrıca bunun sonucu olarak verimli kullanılan enerjinin başka alanlara yönlendirilmesi ile ekonomik büyüme de beklenir. Şirketler açısından ise hem maliyet tasarrufu hem de seragazi salımı azaltımı yapmak kaydıyla rekabet avantajı sağlanır.

2050 yılına kadar dünya nüfusunun 2 milyar artması, GSMH toplamalarının da iki katına çıkması bekleniyor. Yükselen ve gelişmekte olan ekonomilerin bu büyümeyi sağlamak için çok miktarda ve düşük maliyetli enerjiye ihtiyaçları olacak. Aynı zamanda dünyada enerji arzının karbonsuzlaştırılması üzerinde de çalışılıyor. Dolayısıyla hem arz hem talep kısmının birlikte düşünülmesi ve planlanması hedeflere ulaşmayı kolaylaştıracaktır.

İşletmelerin enerji talebini dönüştürmek için yapması gerekenler şu şekilde sıralanıyor:

"2050 yılına kadar dünya nüfusunun 2 milyar artması, GSMH toplamalarının da iki katına çıkması bekleniyor. Yükselen ve gelişmekte olan ekonomilerin bu büyümeyi sağlamak için çok miktarda ve düşük maliyetli enerjiye ihtiyaçları olacak"

- Baz seviyede enerji kullanımı, enerji tasarrufu, enerji verimliliği ve değer zinciri ile işbirliği konusunda çalışanlara doğrudan mesuliyet verilmesi ve bir program oluşturulması.
- Bu çalışmanın ve hedef koymanın tedarik zincirini de kapsayan kapsamlı bir enerji dönüşümü planına dönüştürülmesi.
- Değişimi yönlendirmek için enerji maliyetlerinin ve fırsatlarının iyi analiz edilmesi. Enerji yoğunluğu hedefleri verilmesi (Örneğin enerji yoğunluğu iyileştirmesinin iki katına çıkarılması).
- Detaylı politika çerçevelerinin ve enerji dönüşüm planlarının geliştirilmesi; atılacak adımların önündeki engellerin kaldırılması için politika yapıcılar ile işbirliği yapılması.

İnsani Kalkınmada Yeni Eğilim: Kutuplaşma

Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı (UNDP) düzenli olarak hazırladığı “İnsani Kalkınma Raporu”nun 2023-2024 versiyonunu Mart ayında yayımladı. Raporun ana teması “Kısır Döngüyü Kırarak: Kutuplaşmış bir Dünyada İşbirliğini Tekrar Hayal Etmek” (Breaking the Gridlock: Reimagining cooperation in a polarized world) şeklinde belirlendi. Covid-19 pandemisi sebebiyle 2020 ve 2021 endekslerinde görülen keskin düşüşlerden sonra kişi başı milli gelir, eğitim ve hayat beklentisi gibi insani gelişmişlik kriterlerini ölçen endeks, 2023-2024 yıllarında küresel ölçekte yükseliş rekoruna imza attı. Fakat yine de pandemi öncesi 2019 yılında 2023 yılı öngörüsüne ulaşamadı. Yani 15 milyon kişinin ölümüne yol açan, hayatına devam edenlerin sağlık sorunlarının sürmesi ve kaybolan eğitim yıllarının geri gelememesi sebebiyle pandeminin insani kalkınma açısından olumsuz etkileri kalıcı iz bırakmış gibi gözüküyor.

Bu yılki rapor öncelikli olarak gelişmişlik konusunda ülkeler arası uçurumun arttığını vurguluyor. Zengin ülkeler insani kalkınma açısından rekor seviyelere ulaşırken dünyanın en yoksul kesimlerinin yarısı geriye düşüş yaşıyor. Bu adaletsiz kalkınma, politik kutuplaşma ve güvensizlikle birlikte acil önlem gerektiren tehlikeli bir kısır döngüye sebep oluyor.

Raporda öne çıkan bulgular şu şekilde:

- İnsani Kalkınma Endeksi'nin 2023 yılında rekor seviyeye ulaşması bekleniyordu, fakat gelişme zengin ve yoksul ülkeler arasında oldukça dengesiz.
- Küresel eşitsizlikler ekonomik yoğunlaşma ile birlikte daha da derinleşiyor: Küresel ticaretin yaklaşık %40'ı yalnızca üç ülkede gerçekleşiyor.
- Demokratik süreçleri engelleyen

“15 milyon kişinin ölümüne yol açan, hayatına devam edenlerin sağlık sorunlarının sürmesi ve kaybolan eğitim yıllarının geri gelememesi sebebiyle pandeminin insani kalkınma açısından olumsuz etkileri kalıcı iz bırakmış gibi gözüküyor”

liderler ve demokrasi prensiplerinin birlikte var olması durumu olarak tanımlanan “demokrasi paradoksu” uluslararası ortak adımlar atılmasını engelliyor.

- Politik kutuplaşma ve güçsüzlük hissi iklim değişikliği ve sayısal düzenlemeler gibi acil adım gerektiren konularda küresel işbirliğinin önünü kesiyor.

Yükselen kutuplaşma ve güvensizliğe karşın raporda ortaya konan olumlu gelişmeler de var. Örneğin son 10 yılda artan insani kalkınma seviyelerine karşın gezegene yapılan baskı aynı oranda artmadı. Daha önceki yıllarda birlikte artan bu iki göstergenin beraber artış göstermemesi, insani kalkınmanın bundan böyle çevreye zarar vermeden de gerçekleşebileceğini kanıtlıyor.

Yükselen kutuplaşma ve güvensizliğe karşın raporda ortaya konan olumlu gelişmeler de var. Örneğin son 10 yılda artan insani kalkınma seviyelerine karşın gezegene yapılan baskı aynı oranda artmadı. Daha önceki yıllarda birlikte artan bu iki göstergenin beraber artış göstermemesi, insani kalkınmanın bundan böyle çevreye zarar vermeden de gerçekleşebileceğini kanıtlıyor.

Moda Sektöründen Çevre Dostu Bir Yaklaşım:

“Geleceği Yeşil Gör”

Günümüzde ihtiyacın çok üzerinde kıyafet satın alındığını ve ürünlerin kullanım süresinin giderek kısaldığını belirten Sneaks Up CEO'su Mustafa Ünal, uygun fiyatlı olduğu için tercih edilen düşük kaliteli ürünlerin ise tekstil atıklarının artmasına ve doğal kaynakların tükenmesine yol açtığını söyledi. Markalarının sürdürülebilirlik çalışmalarını anlatan Ünal, TEMA Vakfı ile birlikte yürüttükleri “Geleceği Yeşil Gör” projesi hakkında da bilgi verdi.

 ELİF YAŞAR ÖZYÜREK

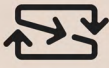
Bir yaklaşım olarak sürdürülebilir modayı nasıl tanımlarsınız? Bir moda ürünü nasıl çevre dostu olabilir?

Sürdürülebilirlik, en basit tanımıyla gezegenimizi korumak ve gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakmak için hemen hemen her alanda benimsememiz gereken bir yaklaşım. Özellikle moda, günümüzde sürdürülebilirliğin önem kazandığı bir alan haline geldi. Tekstil markaları ve çeşitliliği geçmiş yıllara göre büyük bir artış gösterdiği için günümüzde ihtiyacın çok üzerinde kıyafet satın alınıyor ve ürünlerin kullanım süresi giderek kısılıyor. Özellikle sırf uygun fiyatlı olduğu için tercih edilen düşük kaliteli ürünler, tekstil atıklarının artmasına ve doğal kaynakların tükenmesine neden oluyor.

Bir moda ürününün “sürdürülebilir” kabul edilebilmesi için üretiminde geri dönüştürülmüş malzemeler kullanılması, su tüketimini minimum seviyede tutması; havaya, toprağa ve doğaya zarar vermeyecek bir yaklaşımla üretilmesi gerekiyor. Elbette, yalnızca bununla da sınırlı değil. Sürdürülebilir moda çok daha bütünsel bakılması gereken bir kavram. Örneğin trendler her sezon değişse de bir moda ürünü veya yeni bir koleksiyon yaratılırken modası geçmeyen zamansız parçalar kullanılması çevre dostu bir yaklaşımdır. Dolayısıyla sürdürülebilir moda, yalnızca çevreye zarar vermeden ürünler üretmekle kalmayıp aynı zamanda tüketici alışkanlıklarını da değiştirmeyi hedefler. Bu da daha az ve daha bilinçli tüketimi, ürünleri daha uzun süre kullanmayı ve modanın çevresel ve sosyal etkilerine karşı genel bir farkındalık yaratmayı sağlar.

Sneaks Up'ın sürdürülebilirlik çalışmalarını öğrenebilir miyiz?

Sneaks Up olarak 2014 yılından bu yana birçok markanın ikonik sneaker, spor giyim ve aksesuar ürünlerini tüketiciyle buluşturan ve tüm süreçlerinde sürdürülebilirliğe önem veren bir spor perakende markasıyız. sneasup.com ve fiziksel mağazalarımızdaki satış operasyonlarımızı şekillendirirken çevresel etkimizi minimum düzeyde tutmayı ve sürdürülebilir moda pozitif yönde katkı sağlamayı hedefliyoruz.

×

GELECEĞİ YEŞİL GÖR

"GELECEĞİ YEŞİL GÖR" SENİ SEÇİLİ DOĞA DOSTU ÜRÜNLERLE BULUŞTURUYOR.
TERCİH ETTİĞİN HER SÜRDÜRÜLEBİLİR ÜRÜN, SNEAKS UP HATIRA ORMANI'NDA BİR FIDANA DÖNÜŞÜYOR.

Öncelikle operasyonlarımızın çevresel etkisini azaltma ve topluma olumlu yönde katkı sunma hedefimiz doğrultusunda Üner Lojistik'le işbirliği içinde rotalarımızı güncelliyoruz. Net sıfır hedefine doğru attığımız adımları destekleyici nitelikte, mobil uygulamamızda kullanıcılarımıza kişiselleştirilmiş bir deneyim sunuyoruz. Hedefimiz doğrultusunda Sadakat programımız, sürdürülebilirlik vizyonumuzla örtüşüyor. Örneğin Click & Collect teslimat yöntemimizi seçen kullanıcılar, Sneaks Up mağazasında tükenen ürünü başka bir şubeye gitmesine gerek kalmadan satın alabiliyor, satın aldığı ürün evine gönderiliyor. Ya da dilerse internetten satın aldığı ürünün teslimatı mağazadan yapılabilir. Karbon ayak izimizi azaltmayı hedeflediğimiz bu uygulamamızı kullanan müşterilerimiz Sadakat programımız çerçevesinde daha fazla token kazanabiliyor.

Operasyonel süreçlerimizde malzeme geridönüşümü yaparak süreç optimizasyonu ile fosil yakıt kullanımımızı azaltmak da oldukça önem verdiğimiz konular arasında yer alıyor. Lojistik operasyonlarımızda yeşil enerji yatırımları yaparak karbon ayak izimizi minimum seviyede tutuyoruz. Şirket araçlarımızı elektrikli araçlarla değiştirmeye başladık. Yakın zamanda tamamını elektrikli veya hibrit araçlarla değiştireceğiz.

Öte yandan geridönüşümlü ve çevre dostu ürün

üreten lokal markalarla yaptığımız iş ortaklıkları ile sürdürülebilir ürün ve hizmet üreten markaların koleksiyonlarına mağazalarımızda daha çok yer vererek tüketicimizi teşvik etmiş oluyoruz.

Sürdürülebilirlik vizyonumuzun tüm operasyonel süreçlerimizde olduğu gibi iletişim planlarımızda da ön plana çıktığının özellikle altını çizmek isterim. Bu konuda farkındalık yaratmak için dünyaca ünlü markaların sürdürülebilir koleksiyonlarına dikkat çekiyoruz.

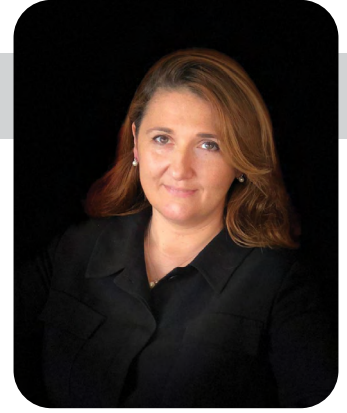
Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA) işbirliğiyle başlattığınız "Geleceği Yeşil Gör" projeniz hakkında bilgi verebilir misiniz?

TEMA ile birlikte yürüttüğümüz "Geleceği Yeşil Gör" projemizin ilk adımlarını 2022 yılında attık. Kırklareli Celaliye Ağaçlandırma Sahasında bir Sneaks Up Hatıra Ormanı oluşturarak daha yeşil bir dünya için Türkiye'nin ağaçlandırılmasına katkı sağlamayı istedik. Projemiz aracılığıyla mağazalarımız, sneaksup.com ve mobil uygulamamız üzerinden satın alınan her bir çevre dostu ürün, bir fidan olarak doğaya geri dönüyor. Satın alınan çevre dostu ürünler, kişiye özel hazırlanan dijital bir fidan sertifikasıyla birlikte teslim ediliyor.

Sneaks Up ile projenin paydaşı TEMA Vakfı'nın kesişme noktaları neler oldu? İşbirliğiniz nasıl başladı ve nasıl devam ediyor?

Sneaks Up'ın sürdürülebilir bir geleceğin kapsayıcı olması gerektiği yönündeki farkındalığı, TEMA Vakfı'nın "daha yeşil bir Türkiye" misyonuyla örtüştüğü için bu ortak hedef, projemizin ana kesişim noktası oldu. "Geleceği Yeşil Gör" projemizle 2025 yılının sonuna kadar web sitesi ve iletişim çalışmalarımız aracılığıyla toplam 8,5 milyon kişiye ulaşmayı ve çevre dostu ürün tercihleri sayesinde en az 40 bin fidan sayısına varmayı hedefliyoruz. Projemiz kapsamında müşterilerimizin satın aldığı çevre dostu Sneaks Up ürünleri, fidan bağışına dönüşerek gezegenimizi daha yeşil, daha temiz ve daha yaşanabilir hale getirmeye devam edecek. #

Prof. Dr. Ahu ERGEN, Bahçeşehir Üniversitesi Öğretim Üyesi
ahu.ergen@bau.edu.tr

Güçlü Sürdürülebilirlik Performansı Markaları Değerli Kılıyor

Markalar, şirketlerin en değerli varlıklarıdır. Güçlü bir marka yatırımcı çekmeye, finansmana daha kolay erişmeye, nitelikli insan kaynağı tarafından tercih edilmeye yardımcı olur. Markaların değerli hale gelmesi aynı zamanda ülkelerin kalkınmasında büyük öneme sahiptir. 2023 yılı Brand Finance Türkiye'nin en değerli ve güçlü markaları araştırmasına göre, en değerli 100 markamızın toplam değeri 15,6 milyar dolar. 2024 yılı dünyanın en değerli markaları araştırmasına göre ise ilk sırada 516,582 milyar dolar ile Apple geliyor. Listedeki en değerli 100. marka TD Bank isimli bir Amerikan bankası ve değeri 18,961 milyar dolar. Türkiye'nin en değerli ilk 100 markasının toplam değeri TD Bank'ın marka değerinin altında kalmış durumda. Bir de İlk 500'e bakalım... Listenin en sonunda yer alan markanın değeri 4,8 milyar dolar. İlk 500'de de henüz bir Türk markası yer almıyor. En değerli markamız şu an 4,8 milyar doların altında değere sahip.

O halde markalarımız nasıl daha değerli hale gelebilir? Bir markayı değerli kılan unsurlar nelerdir?

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN İTİCİ GÜCÜ: GÜÇLÜ MARKALAR

Farklı marka değerlendirme yöntemleri olsa da en sık kullanılan bazı göstergeleri şöyle sıralayabiliriz: Marka farkındalığı, marka bağlılığı, marka sadakati, algılanan kalite, marka liderliği, marka kişiliği ve marka çağrışımları, pazar payı, marka ile ilgili geleceğe yönelik gelir tahminleri, markanın uluslararası erişimi,

istikrar, markanın markasız ürünlere göre elde ettiği fiyat farkının düzeyi. Bu göstergelerde yüksek bir performans göstermek için markaların öncelikle vizyon sahibi liderliğe, güçlü ve profesyonel pazarlama ekiplerine, pazarlama kararlarında uzun vadeli bakış açısına ihtiyacı var. Dünyadaki ve ülkedeki ekonomik, kültürel, teknolojik, yasal faktörler elbette her zaman marka performansını etkiliyor. Bu faktörlere uyumlu, hazırlıklı, hatta dirençli olmak da değerli marka olabilmeyen bir parçası. Katma değerli, güçlü markalara sahip olmak sürdürülebilir bir kalkınmanın da itici gücü.

12. Kalkınma Planı'na (2024-2028) bakıldığında, 37 farklı yerde "marka" kelimesinin geçtiği görülüyor. Planın 265. maddesinde hedef çok açık: "Yüksek katma değerli üretim yapısının sağlanmasının yanı sıra markalaşmanın desteklenerek dünyanın en değerli 100 markası arasında en az beş markaya sahip olunması hedeflenmektedir". Planda markalaşmayla ilgili; marka şehirler, Türkiye'nin bir dünya markası olması, otomotiv yan sanayi, mobilya gibi sektörlerde küresel markalaşma, teknoloji girişimcilerin ürünlerinin markalaşması, coğrafi işaretli ürünler için uluslararası markalaşma, "Health Türkiye'nin küresel bir markaya dönüştürülmesi, Türk sineması ve kültürel ürünlerimizin markalaşması gibi başlıklar dikkat çekiyor. Planın 360. maddesi ise döngüsel ekonomi ve sürdürülebilirliği merkeze alan bir markalaşmaya işaret ediyor. 360. madde: "Sürdürülebilir ihracat artışını sağlamak amacıyla

mal ve hizmetlerin Ar-Ge'ye ve yenilikçiliğe dayalı, yeşil ve dögüsel ekonomiye uyumlu, üretim, markalaşma, tanıtım ve pazarlama süreçleri desteklenecektir".

MARKA DEĞERİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FAALİYETLERİ

Markaların değerlerinin artmasında kurumsal sürdürülebilirlik faaliyetlerinin rolü her geçen gün artıyor. Güçlü markaların çevresel, sosyal, ekonomik performanslarını sürdürülebilirlik raporlarında, şeffaf biçimde kamuoyu ile paylaştıkları görülüyor. Sürdürülebilirlik raporlaması, paydaşları sürece dahil etmek, şirket içindeki tüm seviyelerde sürdürülebilir karar verme süreçlerini desteklemek, inovasyonu yönlendirmek, yatırımları çekmek gibi marka değerini büyütecek faydalar sağlıyor. Diğer yandan sürdürülebilirliği merkeze alan ve raporlama yapan markaların finansal performanslarının iyileştiği, çalışan memnuniyetlerinin arttığı, itibarlarının yükseldiği ve müşteri sadakatlerinin arttığı da bulgular arasında. Bunlar, marka-

nın değerini artıran önemli faktörlerden. En değerli ilk 100 markamızın 35'inin sürdürülebilirlik raporuna internet sitelerinde ulaşamadık. Bu markaların içinde sürdürülebilir iş yapma biçimini benimseyen ama raporlama yapmayanlar da olabilir. Sürdürülebilirliği iş yapma biçimi haline getirmiş markaların genellikle sürdürülebilirlik raporu hazırlamayı ve kamuoyu ile paylaşmayı tercih ettikleri görülüyor.

Bugün dünyanın en değerli markaları bütünsel (holistic marketing) pazarlama anlayışını benimsiyor. Bu pazarlama anlayışının dört unsurundan biri performans pazarlaması, yani markanın çevre, toplum ve ekonomi ile ilgili performansının ölçülmesi. Yalnızca finansal performansa odaklanan ve onu artırmaya çalışan markaların yakın gelecekte değerli markalar arasına girmek gibi hedefleri olsa dahi bunu başarabilmesi pek mümkün görünmüyor. Artık rota belli; o da sürdürülebilir pazarlama ile güçlü marka yaratmak. Tüm markalarımıza sürdürülebilir marka olma yolunda bol şans! #

"Markaların değerlerinin artmasında kurumsal sürdürülebilirlik faaliyetlerinin rolü her geçen gün artıyor. Güçlü markaların çevresel, sosyal, ekonomik performanslarını sürdürülebilirlik raporlarında, şeffaf biçimde kamuoyu ile paylaştıkları görülüyor"

Sibel BÜLAY
sibel.bulay@gmail.com

Kadın Siyasette Neden Olmalı?

Not: Bu yazı dünyanın dört bir köşesinde yapılan çok sayıda araştırmanın sonuçlarını içeriyor. Yer yer kaynak göstermekle birlikte benzer, hatta aynı bulgular çok sayıda araştırmanın sonucu olduğunda ise genel bilgi şeklinde yansıttım.

KADIN

Kadınlar erkeklerden daha yoksullar. Kadına şiddet dünya çapında sorun. İstihdam olanakları sınırlı. Çalışma fırsatı yakalasalar dahi erkeklere nazaran ücretleri daha düşük. Eğitim hakları sınırlandırılıyor. Çocuk yaşta evlendiriliyorlar, vesaire, vesaire. Bu durumu değiştirmenin önemli ve etkili bir yolu siyasetten geçiyor. Sorun şu: Dünya genelinde kadınların siyasette temsili %25. **Araştırmalar, siyasi söylemi ve karar sürecini etkilemek için kritik kitlenin %30 olduğunu gösteriyor.** Kadınların siyasetteki sayıları yetersiz olduğu için mevcut tabloyu değiştirmekte siyasi güç olarak da yetersiz kalıyorlar. Kore Üniversitesi siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler alanının önde gelen akademisyenlerinden Profesör Nam Kyu Kim ve Alice Kang tarafından yapılan **araştırma, kadınların siyasette temsilinin artmasının kadınların kanun önündeki eşitliğini de artırdığını gösteriyor.**

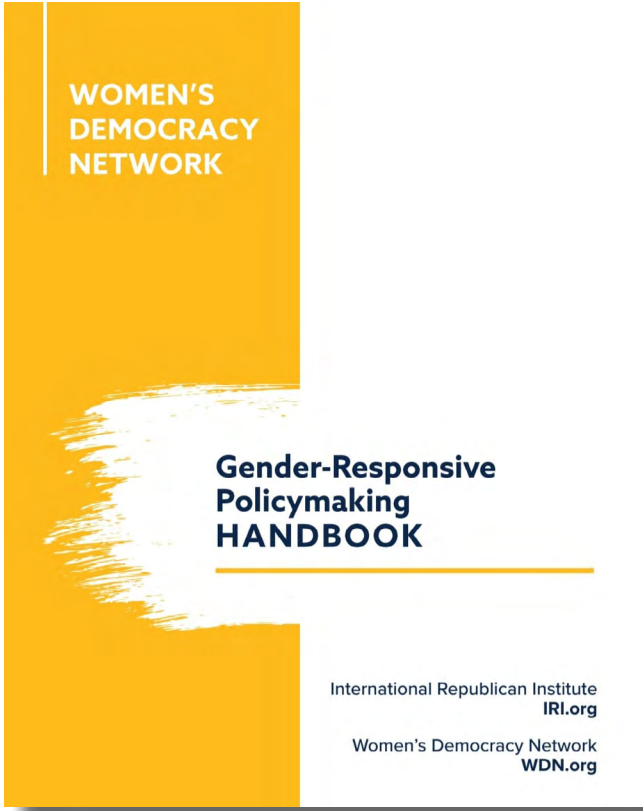
Parlamentolararası Birlik'in, 65 ülkede kamu görevlerinde bulunan kadınlarla yaptığı anketin sonucu: Kadınların %90'ı, kadınların çıkarlarını temsil etme ve toplumun diğer üyelerini savunma sorumluluğuna sahip olduklarına inanıyor.

Milletvekillerinin sadece %14'ünü temsil etmelerine karşın Arjantin'deki kadın parlamenterler, kadın haklarıyla ilgili yasa tasarılarının en az %78'ini sundu.

Siyasette kadın sayısının artması kadınlar için önemli olan konuların (toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet, üreme sağlığı ve hakları bunlardan birkaçı) siyasi gündeme gelmesini sağlıyor. Araştırmalara göre, kadın milletvekilleri kadın meselelerini salt kadın meselesi olarak değil, daha geniş anlamda sosyal meseleler olarak görüyor. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında Meclis'te kadınların etkin sayılarda olması şart.

TOPLUM

Kadınlar yalnızca kendi gereksinimlerine odaklanmıyor. Çoğu toplumda aile fertlerine bakım yükümlülüğü kadınların üstünde ve ailelerinde genç, çocuk, yaşlı, engelli, LGBT bireyler de olduğundan, onların gereksinimlerinin farkındalar. Çocuk, hasta, engelli bakımı sektöründe çalışanlar da çoğunlukla kadın. Yani toplumu en iyi onlar biliyor ve sağlık, barınma, refah, eğitim, sosyal adalet ve benzeri konulara daha duyarlılar.

Kadın siyasetçiler bu konulara olan duyarlılıklarından dolayı yasama çalışmalarında da bu konulara -erkeklerden daha fazla- öncelik veriyorlar. Kendi seçmenlerini temsil etmek için daha çok çalışıyor, toplumun kaygılarına ve ihtiyaçlarına daha fazla duyarlılık gösteriyorlar.

Dünyanın farklı yerlerindeki gelişmekte olan ülkelerden elde edilen veriler, kadınların siyasi hayata katılımındaki artışın genellikle sosyoekonomik koşulların iyileşmesine yol açtığını gösteriyor.

Kadınların siyasette sayıları arttıkça çocuklara, engelli yetişkinlere ve yaşlılara daha fazla miktarda para harcıyor; yetişkinlerin ve çocukların sağlığının iyileştiği görülüyor.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş'a göre, 2002 yılında yaklaşık %28 olan kadınların işgücüne katılım oranı 2023 yılında %36'ya ulaştı. TÜİK'in 2022 Hanehalkı İşgücü Araştırması'na göre kadınlarda istihdam oranı %30,4; erkeklerde ise bu oran %65.

ETKİLİ, KARARLI VE KAPSAYICI: COVID-19'A MÜDAHALE VE İYİLEŞMEDE KADINLARIN LİDERLİĞİ

Kadın başkanlar ve başbakanlar, Covid-19'u kontrol altına alma ve ölüm oranlarını azaltma konusunda erkek meslektaşlarından daha iyi performans gösterdiler. Araştırmalar bu başarıyı iki konuya bağlıyor:

1. Etkili Liderlik: Kadın liderler özellikle kriz yönetimi ve iletişimde çok başarılıydılar. Empati ile bilim arasında doğru dengeyi kurdular, hızlı ama işbirlikçi karar aldılar ve vatandaşların salgını anlamalarını sağladılar.

2. Sosyal Açıdan Kapsayıcı Politikalar: Kadın liderler, salgının sosyal ve ekonomik etkilerini, özellikle de toplumun savunmasız grupları üzerindeki orantısız etkilerini ele alan politikalara öncelik verdiler. Pek çok kadın lider, karantina sırasında kadınların ve kız çocuklarının aile içi şiddete daha fazla maruz kalması da dahil olmak üzere salgının cinsiyete dayalı etkileriyle de mücadele etti.

Kadınların önceliklendirdiği konular arasında eğitim önemli bir yer tutuyor. Çocukların geleceğiyle ilgili kaygılarından dolayı kaliteli eğitimi ve kız çocuklarının eğitimde karşılaştıkları eşitsizlikleri öne çıkan sorunlar olarak değerlendiriyorlar.

19 OECD ülkesinden elde edilen veriler, siyasette kadın sayısındaki artışın toplam eğitim harcamalarında da artışa yol açtığını gösteriyor.

Kadın siyasetçiler genç kadınlar için rol model olarak eğitim seviyelerinin de artmasına katkı sağlıyor.

Siyasette kadın sayısının artması, yaşam kalitesinin iyileşmesi ve daha eşit-daha şefkatli toplumlar demektir.

EKONOMİ

Girişte de belirttiğim gibi, kadınlar erkeklerden daha yoksul. Kadınların işgücüne katılımı erkeklerin işgücüne katılımının yaklaşık %70'i. Ve kadınlar erkeklerden ortalama %20 daha az kazanıyor.

Dünyanın dört bir yanındaki kadınlara ücretli işlerde çalışmayı mı ailelerine bakmayı mı yoksa her ikisini birden yapmayı mı tercih ettikleri sorulduğunda, şaşırtıcı bir şekilde kadınların %70'i -istihdam statüleri ne olursa olsun- çalışmayı tercih etti.

Profesör Nam Kyu Kim, siyasette kadınlar ile ekonomi arasındaki bağlantıyı inceledi. 1970'ten 2014'e kadar 156 ülkeden elde edilen verileri kullanan Profesör Kim, **kadınların siyasette temsili- nin artmasının, kadınların ekonomik açıdan güçlenmesi için hayati önem taşıdığını tespit ediyor.** Kadınların ekonomik olarak güçlenmesi için kadın siyasetçiler işyerinde eşit ücret, istihdamda eşitlik, kadınların işgücüne katılımını teşvik etme ve (kadınların çalışması önünde büyük engel oluşturan) çocuk bakımı konuları üzerinde çalışıyor, yasalar çıkartıyorlar.

Kadınların siyasette temsili- nin artması, kadınların ve ülkenin ekonomik durumunun iyileşmesine yol açıyor. Örneğin, kadınların işgücü piyasasına tam olarak katılmaları durumunda kişi başına düşen GSYİH'nin tahminen %20 oranında artacağı öngörülüyor.

DEMOKRASİ

Kadınların siyasete eşitlikçi katılımı demokrasinin olmazsa olmazı. Güçlü ve canlı demokrasilerin inşası ve sürdürülmesi için şart. Meclis'te kadın sayısı arttıkça Meclis'in yapısı nüfusun yapısına daha fazla benziyor, nüfusun temsili daha adil oluyor. Demokrasi temsili ve kapsayıcı olunca da hükümet kurumlarına güven artıyor.

Kadınlar salt ailenin değil, aynı zamanda toplumun da "bakıcısı" olduklarından; toplumun günlük ya-

31 demokratik ülkeyi kapsayan bir araştırmaya göre, yasama organlarında daha fazla kadının bulunması, erkekler ve kadınlar arasında hükümetin meşruiyetine ilişkin pozitif algılamalara neden oluyor.

Mexican State's Anti-Corruption Plan: Hire Female Traffic Cops

SEPTEMBER 28, 2013 · 5:18 PM ET

HEARD ON ALL THINGS CONSIDERED

 Carrie Kahn

 4-Minute Listen

Dressed in the black and neon orange colors of the new transit police, these women are slated to replace a force of notoriously corrupt traffic cops in Mexico State.

Edith Chapin/NPR

şamını, vatandaşların ihtiyaçlarını çok iyi biliyorlar. Bu nedenle siyasetin kapsamına günlük yaşamı etkileyecek konuların dahil edilmesini sağlıyorlar. Politikalar yurttaşın yaşamına dokundukça, yaşam kalitesini artırdıkça demokratik rejime güven de artıyor.

Araştırmalar, meclis üyesinin erkek ya da kadın olmasının politika öncelikleri üzerinde etkili olduğunu; kadınların ve diğer dışlanmış seçmenlerin endişelerini temsil etme, politika oluşturma ve yönetişimin duyarlılığını artırma açısından kadınların siyasette yer almasının önemini gösteriyor.

Kadınlar farklı görüş ve bakış açılarını masaya getiriyor, karar alma süreçlerinin katılımcı, duyarlı, adil ve kapsayıcı olmasını sağlıyorlar. **%42'si nasıl oy kullanacaklarını belirlemede en önemli etkenin seçmenlerin tutumu olduğunu belirtiyor.**

Kadınlar erkek meslektaşlarına göre daha az hiyerarşik, daha kapsayıcı ve işbirlikçi. Kadınların

aşırı partizan ortamlarda dahi parti sınırları dışında çalışma olasılıkları daha yüksek.

Siyasette kadın sayısı arttıkça devletin her kademesinde [yolsuzluk azalıyor.](#)

Dünya çapında kadın politikacılar genellikle erkek meslektaşlarına göre daha dürüst ve daha duyarlı olarak algılanıyor; bu nitelikler demokratik kurumlara güveni teşvik ediyor.

Temsil önemlidir. Oy vermek önemlidir. Aday olmak önemlidir. Siyasette kalmak önemlidir. Yasal

Meksika'da trafik polislerinin favorisi olan meşhur mordida'yı, yani rüşveti çökertmek için yüzlerce kadın, trafik polisi olarak işe alındı. Yetkililer kadınların erkeklere göre daha güvenilir olduklarını ve daha az yolsuzluk yaptıklarını söylüyor.

Representation Matters: Women Political Leaders

A higher rate of women political representation is closely linked to legal equality and economic opportunity, according to new research.

eşitliği ancak kadınların yasa yapma sürecinde temsil edilmeleri sağlar.

Burada kadınların siyasette yer almasının etkilerini dört başlık altında toplamaya çalıştım. Fakat girişte değindiğim noktaya geri dönerek yazımı bitireceğim. "Araştırmalar, siyasi söylemi ve karar sürecini etkilemek için kritik kitlenin %30 olduğunu gösteriyor". Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 600 milletvekilinin 479'u erkek, 121'i kadın. Meclis'te kadın temsil oranı %20. Kadınların siyasette sayıları çok yetersiz ve ne yazık ki siyasi partiler kadınların siyasete girişinin önünde büyük bir engel.

Siz bu satırları okurken yerelde kadın siyasetçi sayısının çok daha fazla artmış olacağını ümit ediyorum. #

KADIN SİYASETTE NEDEN OLMALI?

Siyasette kadınlar, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve toplumun ekonomik, sosyal ve politik kalkınması açısından önemli. Toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden ve destekleyen ülkelerin, buna bağlı olarak yaşam standartları daha yüksek.

Kadınların yönetime katılımı, kadınların, ailelerinin ve dezavantajlı grupların karşı karşıya olduğu sosyoekonomik ve siyasi sorunlara çözüm sunan yerel ve ulusal politikaların geliştirilmesini sağlıyor.

Siyasette kadın olmadan kadınlar çalışma hayatına eşit olarak katılamaz; kalkınma olmaz, refah bir toplum inşa edilemez.

Kadın politikacılar, daha önce hükümetin kapsamı dışında olduğu düşünülen, aile içi şiddet gibi alanlarda mevzuat oluşturarak ve diğer politika alanlarına ilişkin perspektifleri genişleterek siyasetin çerçevesini değiştiriyor.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na ulaşmak; güçlü, sürdürülebilir demokrasiler inşa etmek için kadınların siyasette yer almaları teşvik edilmeli. Siyasete atılmış olanlar da desteklenmelidir.

Aynur KOLBAY HÜLYA, MarjinalSosyal Direktörü ve Strateji Departmanı Koordinatörü

Yerel Seçimlerin Gölgesinde Dirençli Şehirler Yaratmak

Hızlı kentleşmenin ve artan çevresel zorlukların damgasını vurduğu çağımızda, dirençli şehirler kavramı, kentsel toplulukların sürdürülebilirliğini ve refahını sağlamak için önemli bir gereklilik olarak ortaya çıkmış durumda. Dirençli şehir, anlam olarak sınırları içinde yaşayanlar için temel işlevleri ve hizmetleri sürdürürken doğal afetler, ekonomik sıkıntılar ve sosyal çalkantılar da dahil olmak üzere çeşitli şoklara ve zorluklara dayanabilen ve bunları atlatabilen bir şehri ifade ediyor. Uzun süredir devam eden yerel seçim gündeminin arasında dirençli ve sürdürülebilir şehir kavramları da sıklıkla konuşulur oldu. Peki, bir şehri tam olarak dirençli kılan şey nedir?

Dayanıklılık ya da dirençlilik aslına bakılırsa özünde hazırlıklı olma, uyum sağlama ve kapsayıcılıkla ilgili bir kavram. Dayanıklı şehirler, riskleri azaltmak ve krizlere etkili bir şekilde yanıt vermek için sağlam altyapıya, etkili yönetime ve sosyal uyuma yatırım yapmak zorunda. Sürdürülebilir kalkınma uygulamalarına öncelik vermeli, teknolojik yenilikleri benimsemeli ve her düzeyde dayanıklılık oluşturmak için güçlü topluluk katılımını teşvik etmeli.

ÇÖZÜM YOLLARI VE İLHAM VEREN ÖRNEKLER

Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye’de de şehirler doğal afetlerden hızlı kentleşmeye ya da iklim değişikliğine kadar pek çok farklı riskle karşı karşıya. Bu kapsamda hem Türkiye’deki hem de dünyadaki diğer benzer riskler taşıyan şehirleri daha dayanıklı hale getirmek için uygulanabilecek belli

başlı adımları şu şekilde sıralamamız mümkün:

Altyapıya Yatırım Yapılmalı: Binalar, ulaşım ağları ve kamu hizmetleri gibi risk taşıma olasılığı yüksek altyapıların güçlendirilmesi, doğal afetlere karşı hasasiyetin azaltılması için önemli bir adım olabilir.

Sürdürülebilir Kentsel Planlama Teşvik Edilmeli: Yeşil alanlara öncelik verilmesi, kentleşmenin ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasına yardımcı olabilir. Bu kapsamda Barselona’nın blok yapıları veya Kopenhag’ın bisiklet dostu tasarımı gibi şehir planlamasındaki uluslararası en iyi uygulamalar ilham verici olabilir.

Teknolojiden Yararlanılmalı: Akıllı sensörler, veri analitiği ve dijital platformlar gibi teknolojideki gelişmelerden yararlanmak, afete hazırlığı, erken uyarı sistemlerini ve acil müdahale yeteneklerini geliştirebilir. Teknolojinin kentsel yönetime entegre edilmesi, krizlerin yönetilmesinde verimliliği ve etkinliği artırabilir.

Toplum Dayanıklılığı Oluşturulmalı: Yerel toplulukların eğitim, öğretim ve katılımcı karar alma süreçleri yoluyla güçlendirilmesi, toplumda dayanıklılık oluşturmak için esastır. Bu doğrultuda da Japonya’daki toplum temelli afet risk yönetimi programları veya Brezilya’daki katılımcı bütçeleme programları ilham verici örnekler olarak incelenebilir.

İşbirliği Teşvik Edilmeli: Devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları, akademi ve özel sektör arasında sağlanacak işbirlikleri, karmaşık kentsel zorlukların üstesinden gelmek için bir gereklilik olarak kabul edilebilir. Bilgi alışverişi için çok paydaşlı ortaklıklar

ve platformlar oluşturmak, koordineli eylemi ve kaynak seferberliğini kolaylaştırabilir.

YEREL YÖNETİMLER BU İŞİN NERESİNDE?

Yerel yönetimlerin, dayanıklı/dirençli şehirler yaratma çabalarına öncülük etmede çok önemli bir rol oynadığını söylemek mümkün. Politikaların belirlenmesi, gerekli kaynakların tahsis edilmesi, kentsel dayanıklılığı artıran girişimlerin uygulanması ve yukarıdaki adımların hayata geçirilmesinde yerel ve etkili başrol oyuncularından biri olarak kabul edilebilir.

Yerel yönetimler, şehirlerin özel ihtiyaçlarına göre oluşturulmuş kapsamlı dayanıklılık stratejileri ve eylem planları geliştirmenin yanı sıra arazi kullanım planlaması, bina yönetmelikleri, acil durum yönetimi protokolleri ve iklim uyum önlemleri gibi alanlarda politika oluşturabiliyor. Ulaşım, su temini, sanitasyon ve enerji ağları dahil olmak üzere pek çok altyapı sistemlerinin planlanmasını, inşasını ve bakımını da kontrol ederek kent sakinlerinin refahını ve geçim kaynaklarını korumak için hayati rol üstleniyor. Aynı zamanda yerel halkla etkileşime geçerek farkındalığı artırıyor, kapsayıcı kararlar almayı sağlıyor, topluluk yararına eğitimler, kampanyalar düzenleyerek katılımcı bir yol benimseyebiliyor. Türkiye’de son zamanlarda hepimizin gündeminde yer alan arama-kurtarma operasyonlarını koordine etmede, insani yardım sağlamada da çok büyük bir sorumluluğa sahip.

Dünyanın her yerinde, güçlükleri başarıyla aşabilen ve zorluklar karşısında daha güçlü bir şekilde ortaya çıkan dirençli şehirlerin çok sayıda örneği var. Rotterdam’ın yenilikçi su yönetimi stratejilerinden Medellín’in kapsayıcı kentsel yenileme girişimlerine kadar bu şehirler, dayanıklılığın dönüştürücü gü-

“Dayanıklılık ya da dirençlilik aslına bakılırsa özünde hazırlıklı olma, uyum sağlama ve kapsayıcılıkla ilgili bir kavram. Dayanıklı şehirler, riskleri azaltmak ve krizlere etkili bir şekilde yanıt vermek için sağlam altyapıya, etkili yönetime ve sosyal uyuma yatırım yapmak zorunda”

cünü gösteriyor. Türkiye, bu deneyimlerden ders alarak ve kentsel gelişmede bütünsel bir yaklaşım benimseyerek gelecek nesiller için daha dayanıklı ve sürdürülebilir şehirler inşa etme yolunda bir rota çizebilir.

ÇOK PAYDAŞLI İŞBİRLİKLERİ SAĞLANMALI

Dirençli kentlerin oluşturulmasında çok paydaşlı işbirlikleri sağlanarak sivil toplum kuruluşları, özel sektör, akademisyenler ve yerel halkın bir araya gelerek ortak çözümler üretmesi mümkün. Örneğin; WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) 31 Mart yerel seçimleri öncesinde doğayla uyumlu bir yaşam kavuşmak için tüm belediye başkan adaylarına yönelik taleplerini açıkladı. Belediyeleri “iklim dostu kent” kavramını tam anlamıyla hayata geçirmeye davet ettikleri [çağrı bülteni](#)nde belirtilen talepler, yol gösterici adımlar olarak belediyelere sağlam bir kaynak oluşturabilir. Ya da bu alanda yapılan akademik çalışmalar belediyelerin oluşturacakları eylem planları için iyi bir zemin yaratabilir. Aynı şekilde özel sektörün de bu çalışmalara dahil edilmesi ve herkesin elindeki kaynağı en verimli şekilde kullanmasının sağlanması, şehirlerin dirençli hale getirilmesinde ortak bir güç oluşturabilir.

Sonuç olarak, dayanıklı şehirler inşa etmek, kolektif eylem, vizyoner liderlik ve tüm paydaşların sürekli bağlılığını gerektiren, karmaşık olmakla birlikte zorunlu bir görev olarak kabul edilebilir. Seçimlerle birlikte yeniden çıkılacak bu yolculukta Türkiye, örnek uygulamaları iyi bir planlamayla hayata geçirerek bir çıkış yolu bulabilir. Aksi takdirde iklim değişikliği, afetler ve çarpık kentleşmenin getirdiği sorunları geri dönüşü ve telafisi mümkün olmayan biçimlerde yaşamak durumunda kalabiliriz.

Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma için: Agroturizm

 Bahar ÇINAR, Ziraat Mühendisi, bahar.cinar.86@gmail.com

Her zaman doğanın ritminin, insanın ritmiyle aynı olduğunu düşündüm. Doğanın hızına uyum sağlayabildiğimiz ölçüde sağlıklı ve huzurlu olabileceğimize inandım.

Şimdi bir düşünün: Bir tohum toprağa ekilir, çimlenir, sabırla büyür; acele etmez. Hatta başında bekleriz, bir an önce büyüsün diye. Çünkü acelecilik bizlere özgüdür. Her şeye yetişmeye çalışan ancak yine de hiçbir şeye yetişemeyen, sürekli yetersizlik duygusu içinde oradan oraya koşuşturup duran bizlere... Doğadan kopuşu insanı aynı zamanda kendini korumaktan da uzaklaştırdı. Dolayısıyla kendi sonumuzu kendi ellerimizle hazırlama noktasına geldik. Beton

yığınları içinde kurduğumuz yaşamlarımız bedensel ve ruhsal sağlığımızı bozmakla kalmadı, kimi zaman sonumuz oldu.

YÜZÜMÜZ DOĞAYA DÖNÜK

Peki, yüzümüzü doğaya dönebilmemiz mümkün mü? Gerçekçi bir perspektiften bakarsak Modern Çağ'da tümüyle doğayla iç içe bir yaşam herkes için olanaklı değil elbette. Betonlaşan şehirlerdeki iş fırsatları ve sosyal imkanlar düşünüldüğünde şehir hayatının pırıltısı, her zaman kırsalda yaşamın zorluklarının önüne geçmiştir. Peki, kırsalı kendi imkanlarıyla daha yaşanabilir hale getirebilir miyiz? Kendi imkanlarıyla

diyorum, çünkü Türkiye, iklimi ve coğrafi konumuyla hem doğal güzelliklere hem de ürün çeşitliliğine sahip bir ülke. Türkiye'nin doğal güzelliklerini turizmde değerlendirirken katma değerli tarımsal ürünlerden gelir elde edilmesi de mümkün. Evet, tam olarak agroturizmden bahsediyorum. Agroturizm, tarımın ve turizmin birlikte yapıldığı, ekolojik sürdürülebilirlik açısından önemli bir yere sahip, turizm alt başlığıdır. Kazan-kazan yaklaşımıyla kırsal kalkınmaya destek sağlamanın yanında insanı doğayla kavuşturur. Böylelikle tersine göçü teşvik etmede etkili bir seçenek olarak değerlendirilebilir. Elbette buradaki asıl amaç turizm yığınları oluşturmak değil, doğal yaşamın özendirilmesi olmalıdır.

Tarımsal üretimin, üretim miktarından bağımsız olarak yeteri kadar değerlendirilemiyor, diğer bir ifadeyle üzerinden bir katma değer yaratılmıyor olması Türkiye'de tarım sektörü için en sık duyduğumuz eleştirilerden biri. Oysa kırsaldaki potansiyel bu bağlamıyla değerlendirildiğinde, örneklerini gördüğümüz ülkelere hareketle rahatlıkla söyleyebiliriz ki salt tarımsal üretimle ulaşılması imkansız değerler yaratılması mümkün. Bunun da birçok yöntemi var. Genellikle ilk akla gelen üretilen ürünlerin sanayide işlenerek katma değer yaratılması olsa da en az bunun kadar kıymetli ve doğru değerlendiren ülkelere her yıl milyarlarca dolar döviz girdisi sağlayan diğer bir katma değer unsuru olarak da agroturizmi özellikle anmamız gerekiyor. Literatürde agroturizm; **“tarımsal kaynakların sürdürülebilirlik ilkesiyle turistik amaçlarla kullanılması”** olarak tanımlanıyor.

“Kars gravyerinin tarihine baktığımızda yörenin ekolojisinin hayvancılığa ve gravyer peyniri üretimine elverişli olduğu anlaşılınca Rusların daveti üzerine İsviçrelilerin Kars'a gelip ilk mandırayı kurduklarını ve Anadolu'ya gıda mirası olarak Kars gravyerini bıraktıklarını görürüz”

ÜLKEMİZDE TARIM TURİZMİNDEN NEDEN BAHSEDİLMİYOR?

Öncelikle yaşanan çiftçi nüfusu ile ilişkilendirerek ülkemizde tarım turizminden neden bahsedilmediğine değinmeyi isterim. Türkiye'de 5 milyon civarında (yıllara göre değişmekle birlikte aşağı yukarı bu sayı korunuyor) tarımda çalışan kişi var. Çiftçilerin ortalama yaşı ise 58,1. Tarım nüfusu günden güne yaşıyor. Teknoloji çağında gençler için tarım artık bir işkolu olarak görülüyor. Elbette bu yalnızca ülkemize özgü bir durum değil. Dünya genelinde de çiftçi yaş ortalaması ülkelere göre 50-60 yaş aralığında değişiyor. Çünkü kimse kırsalın kısıtlı sosyal olanaklarında, tarımın kendi doğasından kaynaklanan riskleriyle birlikte zor şartlar altında, nispeten düşük gelirli bir hayat sürmeyi istemiyor. Bu haliyle bakınca gerçekten hiç cazip görünmüyor. Öte yandan dünyanın birçok ülkesinin mevcut bu yapıyı cazip hale getirebildiğini görüyoruz. Üstelik agroturizm sayesinde tarımdan kopuşların önüne de geçiliyor.

BİR YANIMIZDA ALPLER BİR YANIMIZDA KARS

Şimdi sizi bambaşka bir fikri düşünmeye, örneğin İsviçre'nin kırsalını hayal etmeye davet ediyorum. Alplerin yamaçlarında otlayan Holstein'leri ve doğal güzelliklerini düşünün. Bizim Kars'a çok benzeyen bir bölge. Hatta dünyaca ünlü gravyer peyniri dünyada yalnızca iki yerde yetiştirilebiliyor: Biri İsviçre'nin bu peynire ismini veren kasabası, diğeri ise Türkiye'nin Kars'ı. Bunun gibi çok sayıda örnek var ama ben şimdilik bunun üzerinden devam edeceğim.

Coğrafi ve iklimsel açıdan birbirine çok benzer iki bölge. Hatta Kars gravyerinin tarihine baktığımızda da yörenin ekolojisinin hayvancılığa ve gravyer pey-

niri üretimine elverişli olduğu anlaşılınca Rusların daveti üzerine İsviçrelilerin Kars'a gelip ilk mandırayı kurduklarını ve Anadolu'ya gıda mirası olarak Kars gravyerini bıraktıklarını görürüz.

Ama ne yazık ki aradaki benzerlik coğrafi ve iklimsel uyumla bitiyor. Kars'ın bir köyü ile İsviçre'deki bir köy arasındaki farklar kırsal altyapıdan, köydeki evlerin yerleşim ve mimarilerine, gelir düzeyinden erişilebilirliğe kadar saymakla bitiremeyeceğimiz kadar çok. Bu noktada belirgin ve diğerleriyle de büyük ölçüde ilişkili olan **agroturizm yatırımları** karşımıza çıkıyor. Evet, İsviçre'nin Gruyeres bölgesi tam da bir agroturizm bölgesi ve her yıl çok sayıda turist buraya geliyor, peynir yapımının aşamalarına tanık oluyor. Bunu yaparken de gittikleri köylerdeki otellerde konaklıyor, üretimine tanık oldukları peynirler başta olmak üzere birçok yerel ürünü satın alıyorlar. Daha da önemlisi daha iyi bir altyapı, daha iyi konaklama alanları ve sosyal alanlar talep ediyorlar. Haliyle İsviçre köylerine hem bu yatırımlar yapılıyor hem bu yatırımlarda çalışacak insanlara ihtiyaç duyulduğundan istihdam sağlanıyor hem de gelen turistler para harcadıkları için kırsalda en küçük esnaftan, ürünlerini satan yerel çiftçilere kadar herkesin faydalandığı bir döngü yaratılıyor. İşleyişin tümüne birden de **kırsal kalkınma** diyoruz. Bunun bir sonucu olarak sıradan bir köy her yıl net nüfus azalması yaşarken İsviçre'nin bu köyleri bırakın nüfus azalmasını dışarıdan göç alıyor. Elbette yalnızca İsviçre'de değil, İtalya, Fransa, Almanya, ABD'nin çeşitli eyaletleri, İngiltere, Yeni Zelanda, Avusturya gibi daha pek çok ülkede agroturizm örneklerine rastlamamız mümkün.

AGROTURİZM YATIRIMLARINA ÖNCELİK VERMELİYİZ

İşte bizim de bu modeli örnek alarak hem kırsal kalkınma tarafında hem tarımsal potansiyelimize daha yüksek bir katma değer yaratma noktasında agroturizm yatırımlarına öncelik vermemiz gerektiğine inanıyorum. Aslında bu alanda yapılan güzel işler de görüyoruz. Örneğin [TaTuTa Projesi](#). Bu kapsamdaki çok sayıda çiftlikte özellikle kentli gençlerin tarımla, toprakla buluşması çok kıymetli bulduğum bir pro-

"Agroturizm yatırımlarına öncelik vermemiz gerektiğine inanıyorum. Aslında bu alanda yapılan güzel işler de görüyoruz. Örneğin TaTuTa Projesi. Bu kapsamdaki çok sayıda çiftlikte özellikle kentli gençlerin tarımla, toprakla buluşması çok kıymetli bulduğum bir proje"

je. Aslında 2003 yılında geliştirilen proje, 2004-2006 yılları arasında yürütüldü ve tamamlandıktan sonra kendi kendini döndüren bir programa dönüştü. TaTuTa, Buğday Derneği tarafından yürütülen **Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi Tecrübe Takası** projesinin kısa adı. WWOOF (Worldwide Opportunities on Organic Farms / Organik Çiftliklerde Uluslararası Fırsatlar) ağının da Türkiye temsilcisi. 2003 yılında 25 ev sahibi ile başlayan TaTuTa, bugün 74 ev sahibi ile devam ediyor.

[Worldwide Opportunities on Organic Farms](#) (WWOOF) ise insanları doğa dostu çiftçilerle buluşturmak, bilgi takasını teşvik etmek ve ekolojik tarım uygulamaları konusunda bilinçli küresel bir topluluk oluşturmak için çabalayan dünya çapında bir hareket. 1971 yılında kurulan WWOOF, dünyanın ilk eğitimsel ve kültürel değişim programlarından biri. Bugün WWOOF dünya çapında 132 ülkede mevcut.

TaTuTa Projesi'ne geri dönersek projenin ana amacı, Türkiye'de ekolojik tarımla geçinen çiftçi ailelerine mali, gönüllü işgücü ve/veya bilgi desteği sağlayarak ekolojik tarımı teşvik etmek ve sürdürülebilirliğini sağlamak. TaTuTa Programı (yurt dışında bilinen ismiyle WWOOF Turkey) bugün aynı amaç doğrultusunda gönüllü ziyaretleriyle devam ediyor.

“Çiftçilerin ortalama yaşı 58,1. Tarım nüfusu günden güne yaşlanıyor. Teknoloji çağında gençler için tarım artık bir işkolu olarak görülüyor”

Programın temeli olan gönüllü bilgi ve tecrübe takası, ekolojik tarımla geçinen çiftçi ve işletmeleri, bu konuda bilgili, deneyimli veya ilgi sahibi kişilerle arazide bir araya getirerek bilgi ve tecrübe değiş tokuşunu sağlıyor. Ekolojik üretimin teknik, pazarlama, sosyal, çevresel boyutlarında bilgi/ilgi sahibi kişiler bu ziyaretlerde bilgi, deneyim ve/veya işgüçlerini paylaşıp onların yiyecek, içecek ve barınma ihtiyaçları ev sahibi tarafından karşılanıyor. Ayrıca gönüllüler hem sosyal bir kaynaşmaya hem de yereldeki gerçek deneyime dayalı bilgiye ulaşabiliyorlar.

SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNTEMLERLE TURİZM

Yazımın sonuna yaklaşmışken [Tarım Turizminin Dünyada ve Türkiye'deki Uygulamaları](#) isimli makalede yer alan dünya örneklerine de yer vermeyi isterim:

Tarım turizmini yaklaşık 30 yıl önce başlatan **Yunanistan'da** oldukça başarılı sonuçlar elde edildi, daha önce yoksullukla mücadele eden pek çok köy, kooperatifler oluşturarak devlet desteği aldı ve tarım turizmine başladı. Önce kendi kültürlerini yeniden gözden geçirerek yerel değerlerini korumaya ve yaşatmaya başladılar. Yerel mimari yenilenerek evler pansiyona dönüştürüldü, yerel yemeklerin yapıldığı restoranlar kuruldu. Pek çok köy bu yolla yoksulluktan kurtuldu.

80'li yılların başında İtalya'nın kuzey kesimi gelişmişken güney kesimi daha çok tarımsal faaliyetlerle geçimini sağlamaktaydı. 1960-1980 yılları arasında 5 milyon insanın tarım topraklarını bırakarak göç ettiği belirlenmişti. Bunun üzerine Ulusal Tarım ve Turizm Derneği kuruldu ve bu dernekle birlikte “agri-tourismo (tarım turizmi)” kavramı açığa çıktı. Çiftlik odalarının kiralanması, çiftlik ürünlerinin tanıtılıp satışa sunulması hedeflendi ve devamında göçlerin yavaşladığı tespit edildi. Toskana, Umbria, Latium, Liquria

gibi yerlerde de köy evleri ikinci konut olarak değişime uğradı ya da kırsal alanlara yeni villalar yapıldı. İtalya'da tarım turizmi kırsal alanlardaki sorunların çözümü olarak görülüyor.

Fransa'da, 1951 yılında Alpes de-Haute Provence bölgesinde ilk kez köy evleri ziyarete açıldı, yazın iki ayı boyunca köylüler turistleri karşıladı. Köylüler 1955 yılında devletten destek almaya başladı ve %25'i yabancı (Toskana'da %50). Pazarlamada, e-pazarlamanın payı %40. 1950'lerde başlayan bu hareketlilik 1960 yıllarında tarım için yeni şans kapıları açtı. 1970'lerde Yeşil Tatil Köyleri kuruldu. Fransa'da örnek bir agroturizm çiftliği Le Buisson. Loire Nehri'ne bakan üç dönümlük sakin ormanlık bahçenin arasında yer alan “Le Buisson” B & B, 19. yüzyıldan kalma bir taş yapı. Le Buisson, tamamen doğa ile iç içe yaşam olanakları sunan bir çiftlik.

Şunu söylemeyi isterim ki ülke ekonomisine büyük katkısı olan turizm, tek başına iken ekolojik dengeyi, tarım alanlarını ve tarımsal üretimi tehdit eden bir faktör gibi görünse de bunu sürdürülebilir yöntemlerle faydalı hale getirmek bizim elimizde ve bunun dünya üzerinde örnekleri oldukça fazla. Tarım, turizmin tamamlayıcısı olabilir. Diğer taraftan kent hayatı da hastalıklar, salgınlar, depremler, ekonomik faktörler derken eski cazibesini yitirmiş durumda. İnsanlar doğayla iç içe olabilecekleri hayatlar kurmanın yollarını arıyor. Agroturizmin kanun koyucular ve yerel yönetimlerce desteklenip teşvik edilmesi durumunda, her yörenin kendine özgü değerleriyle, ekolojisine uygun yapının oluşturulması mümkün görünüyor. #

Ceylin: Çocuk İşçiler Portakalın “Tadını Çıkartıyor”

Seçme şansı iktidar ve iktidarı besleyen toplum tarafından gasp edilmiş, yüzü yara bere içinde bir çocuk, niş kafelerde az buzlu taze sıkma portakal sularımıza daldırılmış tek kullanımlık plastik pipetlerimizle dibini höpürdettiğimiz içeceklerimizin tadını çıkartıyor.

 Nihat NUYAN

“İnsanı sessiz kalmaya zorlayan acı, onu bağırmaya zorlayan acıdan çok daha ağırdır”.

Füruğ Ferruhzad, şiirlerinde derin bir yalnızlığı ifşa ederken sanatını da bir başkaldırı olarak inşa eder. Toplum tarafından baskılanmış çığlıkların dışavurumu olarak görülür eserleri. Ferruhzad şiirleri bilhassa toplumda kadın olmanın ayrıcalıklı dramına ses verir.

Stefen Zweig, malum ölümünden hemen önce Nazi kıyılarından kurtulmak için eşiyle birlikte kaçabildiği Brezilya’da kendisine gelen bir röportaj talebini reddederken, entelektüel bir duruş sergiler. Ona göre, söylediğimiz şey

egemen iktidarları rahatsız etmiyorsa, bir şey söylemiş olmuyoruzdur. Sanat, bu bakımdan doğası gereği muhalif bir çizgide seyretme eğilimindedir. Halkın çıkaramadığı sestir, sanat. Avrupa'nın baştan aşağıya yıkıntılar içinde kaldığı İkinci Dünya Savaşı henüz sona ermemişken, örneğin **İtalyan Yeni Gerçeklik** akımı ile sinema yeniden hayata dönüşün tetikleyici unsuru olarak işlev görür.

Sinema, bir yanıyla, yönetmenlerin sosyopolitik kaygılarını estetik bir mesaj halinde sunma çabası olarak değerlendirilebilir. Çoğu durumda **gerçek hayattan esinlenmiş filmlerle**, yönetmenlerin toplumsal sorunlara birey örnekleminde bir tartışma sunduğu görülür. Genel anlamda Toplumsal Gerçekçi dediğimiz bu tür filmler, sanatın sosyal refaha ulaşma arayışına katkı sunmaktaki rolünü üstlenir.

Türkiye adına, Toplumsal Gerçekçilik denildiğinde akla gelen ilk şehirlerden biri Adana. Ekonomisi bir yanıyla liman taşımacılığı ve sanayiye dayanan kentnin geleneksel dokusunu oluşturan çalışma sahası ise tarım. Adana yaklaşık yarım milyon dekar turuncu-gil arazisi ile yurdun narenciye üretiminin yaklaşık üçte birini tek başına sağlıyor. Tarım alanındaki bu dinamikler, şehrin kültürel sermayesinin de önemli bir parçasını oluşturur. Yaşar Kemal'in **İnce Memed** romanı, Yılmaz Güney'in **Umut** filmi gibi ülke edebiyatı ve sineması adına uluslararası bilinirlik kazanmış iki önemli eser, Çukurova'nın bolluk ve bereket dolu bağrından seslenir.

BOLLUK VE BEREKET...

Bolluk ve bereket ifadesi, üzerinde biraz düşününce kimi katlanılması güç acıları da anımsatıyor. Tüketici konumundaki insanlar için anlamı ile üretici konu-

"Ceylin, sorulduğunda 14 yaşında olduğunu söylüyor, başka da bir şey ifade edebilecek özgüveni pek olmayan, toplum tarafından yok sayılmış milyonlarca çocuktan biri"

mundaki işçi için anlamı aynı olmayabilir. Sevilerken tüketilen ve mutluluk hormonlarını tetiklemesinden olsa gerek; bilimsel adı Theobroma, "Tanrıların yemeği" anlamına gelen kakaonun üretiminin dünyada en yoğun olduğu, bolluk ve bereket içindeki tropik ülkelerdeki kakao üreticisi işçilerin, çikolatanın tadını pek bilmemesi gibi... Çikolatanın **tadını çıkaran** işçilerle, çikolatanın **tadını çıkaran** tüketiciler arasındaki fark, biraz **bolluk ve bereket** ifadesinin ikircikli durumuna ışık tutuyor. Biri cefasını çekiyor, diğeri sefasını sürüyor.

Yılmaz Güney'in Umut filmi bu bakımdan ülke sinemasının henüz aşamadığı bir düzeyde konumlanmaya devam ediyor. Egemen sınıfların konfor alanlarını inşa etmek için ezdiği yoksul işçi ve köylünün dramını izlenir kılıyor. Aynı coğrafyadan, yakın zamanda yükselen bir ses de **Ceylin** filminden geliyor. İlk yönetmenlik deneyimini sergileyen Tufan Şimşekcan imzalı film, çocuk yaşta çalışmak zorunda bırakılan tarım işçisi bir kız çocuğunun göz göre göre tüketişine şahitlik ediyor.

Ceylin, sorulduğunda 14 yaşında olduğunu söylüyor, başka da bir şey ifade edebilecek özgüveni pek olmayan, **toplum tarafından yok sayılmış** milyonlarca çocuktan biri. Okulun ne olduğunu biliyor, görüyor lakin dahil olamıyor o kalabalığa. Seçme şansı iktidar ve iktidarı besleyen toplum tarafından gasp edilmiş, yüzü yara bere içinde bir çocuk, niş kafelerde az buzlu taze sıkma portakal sularımıza dal-

dırılmış tek kullanımlık plastik pipetlerimizle dibini hüpürdettiğimiz içeceklerimizin **tadını çıkarıyor**. Portakal topluyor, yazın pamuğa gidiyor. Çoğunun sofrasında oturmaktan imtina ettiği çadırlarda kışın üşüyerek uyuyor, gün ağarınca sosyal medya platformlarında beğeni yağmuruna tutulan manzaralar eşliğinde traktör sırtında bir yolculuğa çıkıyor. Öğle yemeğinde herkesin ilk elden aklına gelen şeylerin tadını çıkarıyor: Domates, peynir, soğan, tandır ekmeği.

TÜRKİYE'DEKİ MEVSİMLİK ÇOCUK İŞÇİLERİN SAYISI 220 BİNİN ÜZERİNDE

Birleşmiş Millet Dünya Gıda Programı (BM WFP) tarafından yayımlanan rapora göre, 783 milyon insanın açlık çektiği bir dünyada her gün 1 milyar insana yetecek yemek israf ediliyor. Dünyada 5 yaşın altında 45 milyon çocuğun akut yetersiz beslenme sorunu yaşadığı belirtiliyor aynı raporda. Temiz suya erişimi olmadığı için ölen insan sayısı yılda 3,5 milyon.

Dünyayı gözümüzde büyütmeylem diye Türkiye'den örnekler de bakalım: Uluslararası Çalışma Örgütü'nün verilerine göre Türkiye'deki [mevsimlik çocuk işçilerin](#) sayısı 220 binin üzerinde. Buna 5 yaşındaki çocuklar da dahil.

Mevsimlik tarım işçilerini, tarım işçilerine kıyasla dahi dezavantajlı durumda bırakan sistem, onları kayıt dışı sömürüyor. İşçi olmak, asgari ücret ve sigortalı çalışmak bile her ne kadar tuhaf gelse de bir statüdür. Örneğin inşaat işçileri de mevsimlik tarım işçileri ile aynı konumdan yaşam mücadelesi verir, madenlerde öldürülen göçmen işçiler de. Kayıt dışı işçi olmak, insanlığın bolluk ve bereket içinde

"Tufan Şimşekcan, heybesinde sosyal sorumluluk projeleri de taşıyan ve tanıklıklarını dünyaya duyurmaya çalışan, Adana'dan yükselen alternatif bir ses. Anadolu'yu Yılmaz Güney'in Cabbar'ı (Umut) ile de olduğu kadar, Tarkovski'nin İz sürücü'sü (Stalker) ile ifade etmeye çalışan ve toplumsal gerçekliğin dramını sanat sinemasına özgü metaforlarla bezeyen bir yönetmen"

hayatını idame etmesinin gerekliliği için kapitalist sistem ve egemen sınıflar tarafından yaratılan ve ısrarla, herkesin gözü önünde sürdürülen bir kurban ritüelidir.

Ceylin filmine dönecek olursak: Film, öyküsel anlatı dilinin tanıklığında göz ardı edilebilecek bazı teknik aksaklıklar barındırmakla birlikte, Toplumsal Gerçekçilik türünün iyi örneklerinden biri. Belgesel sinemanın hayatı kopyalayan imajlarıyla kurmaca sinemanın çok etkisini bir arada işlerken, ses ve müzik üzerinden anlam yaratıyor. Görünen kadar görünmeyen de sesi olmaya çalışıyor film. Bazı sahnelerde insanın soluk borusuna bir yumruk indiriyor. Ceylin'in hayatla bağ kuramamasının yükünü küçük bir kız çocuğunun omzuna bindiren toplumun, kacırdığı gözlerinin önüne bir hikaye seriyor. "Bakın işte", diyor. "Bu biraz da bizim eserimiz değil mi?" İlk yönetmenlik deneyimi ile seyirci karşısına çıkan **Tufan Şimşekcan**, heybesinde sosyal sorumluluk projeleri de taşıyan ve tanıklıklarını dünyaya duyurmaya çalışan, Adana'dan yükselen alternatif bir ses. Anadolu'yu Yılmaz Güney'in Cabbar'ı (**Umut**) ile olduğu kadar, Tarkovski'nin İz sürücü'sü (**Stalker**) ile de ifade etmeye çalışan ve toplumsal gerçekliğin dramını sanat sinemasına özgü metaforlarla bezeyen bir yönetmen. Ceylin ise kaybolup giden bir hayatın hikayesi.

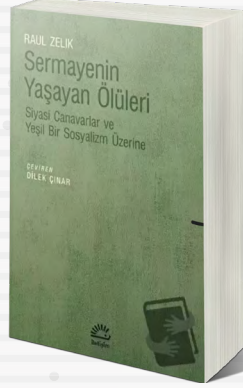
Adana Altın Koza film festivaline ek olarak İstanbul, Montreal, Berlin, Hindistan, Portekiz'deki festivalerde seyircinin ilgisine mazhar olan film, Mayıs ayının ilk haftası gerçekleşecek olan [Uluslararası İşçi Filmleri Festivali](#) kapsamında Türkiye'de yeniden izleyici ile buluşacak. #

Sermayenin Yaşayan Ölüleri

Yazar: Raul Zelik
Çeviri: Dilek Çınar
Yayınevi: İletişim

"George A. Romero'nun aptallaşmış, beceriksiz ve dışarıdan yönetilen yaşayan ölüleri gibi dolanıyoruz dünyada ve malların satılmasına katkıda bulunuyoruz. İnsani ihtiyaçlar ise sadece bu görevle bağdaştıkları oranda göz önüne alınıyor. Ve böylece gitgide kendimizi ruhsuz Avatarlar olarak hissediyoruz; bize sürekli eşsiz başrol oyuncularımız olduğumuz anlatılan, ancak senaryosu yine de bizim tarafımızdan yazılmayacak olan bir filmin aktörleri gibi."

[Sermayenin Yaşayan Ölüleri](#)'nde Raul Zelik, siyaset teorisine ve ekonomi-politik analize tamamen vâkıf olarak, aynı zamanda bütün dünyaya gözü açık bir ilgiyle ve politik öfkeyle, kapitalizmin insanlığı sürüklediği felaketi mesele ediyor. Yoksulluğun, eşitsizliklerin, aşığılamaların nasıl derinleştiğinin ve ekolojik krizin canlı bir resmini çiziyor. Zelik, gözünü bu "siyasi canavarlara" dikip kalmıyor, şunlar gibi sorularla da ilgileniyor: Felakete gidişten nasıl dönülür? Walter Benjamin'den ilhamla "insanlığın imdat freni" olarak gördüğü bir devrim, nasıl mümkün olur? Dönüştürücü bir iktidarın kaynağı ne olabilir?

Plastik

Yazar: Sedat Gündoğdu
Yayınevi: Yeni İnsan Yayınevi

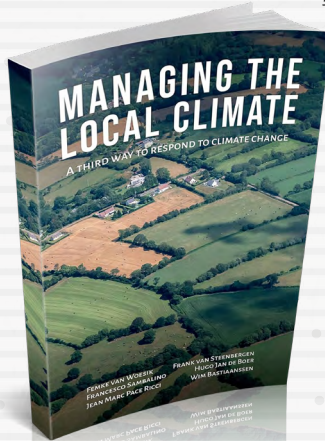
Hayatımızın her alanında olan plastiğin mucize mi felaket mi olduğu yıllardır tartışılmaya devam ediyor. Bu tartışmaların bir çözüme ulaşmadığını, her yıl dünyada hiç hız kesmeden üretilen 380 milyon üzerindeki [plastik](#) ve türevlerinden anlıyoruz. İnsanın, plastiği keşfettikten sonra zararlarını göz ardı ederek kullanması, doğanın plastiği bünyesinde eritememesi, onu yabancı olarak görmesi gibi hem insan hem doğa için bir tehdit olan plastiğin hayatımızı ve canlılığı nasıl yok ettiğini, onu bu kadar hızla yükseltip vazgeçilmez yapanın neler olduğunu merak ediyor musunuz? İnsan, dünyayı plastik ambalajlarla kaplamaya devam ederse, gelecek için endişelenmek kaçınılmaz. Sadece anlık kullanılan ama sonrasında yüzyıllarca bizimle kalacak milyonlarca meta üretilmeye devam mı edecek? Hemen hemen her sektörde kullanılan ve girdiği her ortamda benimsenip alternatif bir çözüm üretme gereği duyulmayan plastiği bünyemizde barındırmak ne kadar doğru? Sedat Gündoğdu, tüm bu kafa karışıklığı yaratan sorunların nedenlerini ve çözümlerini açıklayıcı ve sorgulayıcı bir dille aktarıyor. Bilgiler ışığında plastikten arınmayı dert edinerek çözümler üretmek de okuyucuya düşüyor.

Managing the Local Climate: A Third Way to Respond to Climate Change

(Yerel İklimi Yönetmek: İklim Değişikliğine Yanıt Vermekte Üçüncü Yol)

Yazarlar: Femke van Woesik, Frank van Steenbergen, Francesco Sambalino, Hugo Jan de Boer, Jean Marc Pace Ricci, Wim Bastiaanssen
Yayınevi: Practical Action Yayıncılık

Bilimsel kanıtlarla desteklenen pratik örneklerle dayanan [bu kitap](#), yerel iklimlerin korunması ve yönetilmesinin, iklim değişikliğinin etkilerini ele almanın üçüncü bir yolu olarak küresel azaltım ve uyumu nasıl tamamlayabi-

leceğini ortaya koyuyor. Yerel iklim bileşenlerini şekillendiren mekanizmaları ve ilgili mikrometeorolojik süreçleri açıklayan kitap, mikro ve mezo iklimleri dönüştürmek için temel yapı taşları sunuyor. Ayrıca süreçlerin ölçülmesinde ve yönetilmesinde kullanılan çeşitli izleme yöntemlerini göstererek farklı coğrafyalardan başarılı yerel iklim yönetimi örneklerini inceliyor ve yerel iklimi yaratıcılık ve akıllı uygulamalarla iyileştirmenin nasıl mümkün olduğunu açıklıyor.